

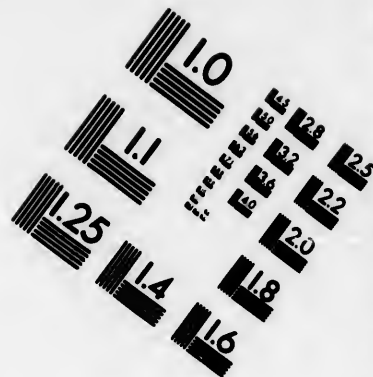
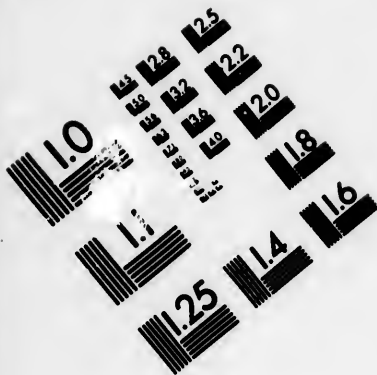
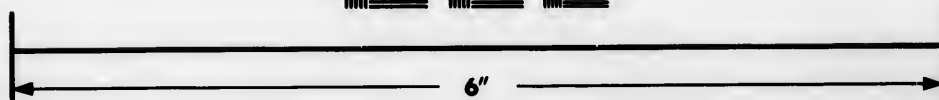
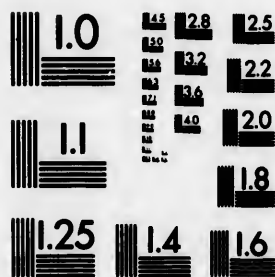

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

**Photographic
Sciences
Corporation**

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

**CIHM/ICMH
Microfiche
Series.**

**CIHM/ICMH
Collection de
microfiches.**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1982

Technical and Bibliographic Notes/Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

- ☐ Coloured covers/
Couverture de couleur
- ☐ Covers damaged/
Couverture endommagée
- ☐ Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée et/ou pelliculée
- ☐ Cover title missing/
Le titre de couverture manque
- ☐ Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur
- ☒ Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)
- ☐ Coloured plates and/or illustrations/
Planches et/ou illustrations en couleur
- ☐ Bound with other material/
Relié avec d'autres documents
- ☐ Tight binding may cause shadows or distortion
along interior margin/
La reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la
distortion le long de la marge intérieure
- ☐ Blank leaves added during restoration may
appear within the text. Whenever possible, these
have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées
lors d'une restauration apparaissent dans le texte,
mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont
pas été filmées.
- ☐ Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

- ☐ Coloured pages/
Pages de couleur
- ☐ Pages damaged/
Pages endommagées
- ☐ Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées et/ou pelliculées
- ☒ Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées
- ☐ Pages detached/
Pages détachées
- ☒ Showthrough/
Transparence
- ☐ Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression
- ☐ Includes supplementary material/
Comprend du matériel supplémentaire
- ☐ Only edition available/
Seule édition disponible
- ☐ Pages wholly or partially obscured by errata
slips, tissues, etc., have been refilmed to
ensure the best possible image/
Les pages totalement ou partiellement
obscurcies par un feuillet d'errata, une pelure,
etc., ont été filmées à nouveau de façon à
obtenir la meilleure image possible.

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	14X	18X	22X	26X	30X
☐	☐	☐	☒	☐	☐
12X	16X	20X	24X	28X	32X

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

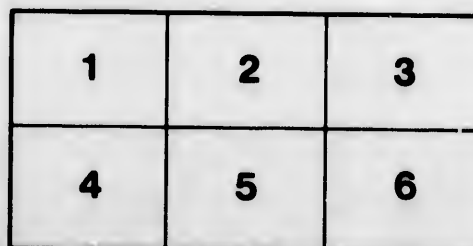
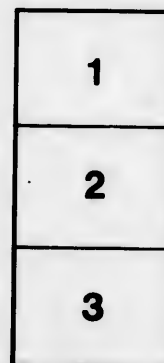
Library Division
Provincial Archives of British Columbia

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol ➡ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left corner left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Library Division
Provincial Archives of British Columbia

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole ➡ signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

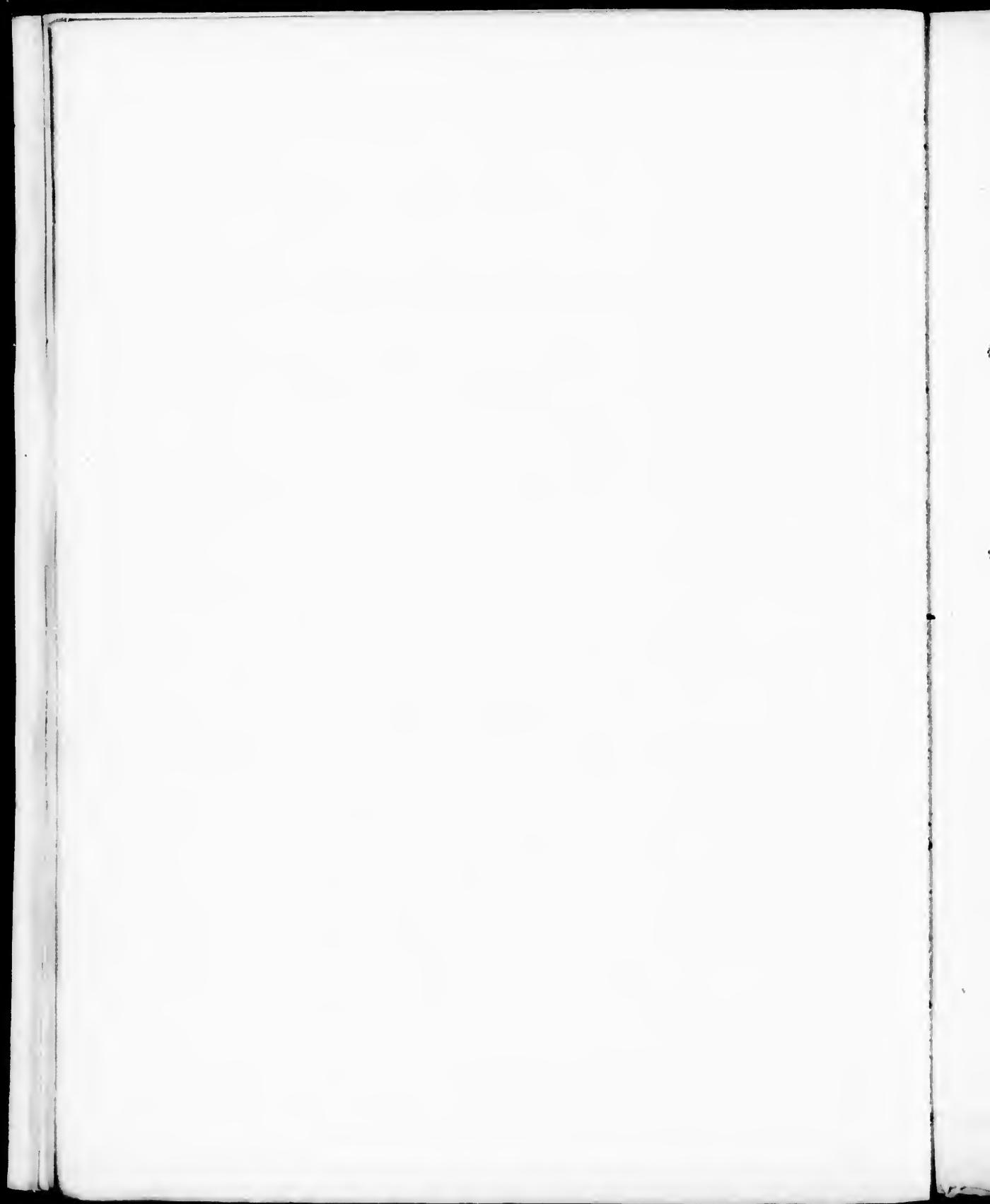
Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

ails
du
odifier
une
mage

rrate
to

pelure,
n à

32X

BESCHRYVING
VAN
OUD-GROENLAND,
Of eigentlyk van de zoogenaamde
STRAAT DAVIS:

BEHELZENDE
*Deszelfs Natuurlyke Historie, Standselegenheid, Gedaante,
Grensfcheidingen, Veld-Gewasfen, Dieren, Vogelen, Vifchen, enz.*

MITSGADERS
Den Oirfprong en Voortgang der Aeloude
NOORWEEGSCH E VOLKPLANTINGEN
IN DAT GEWEST;

BENEVENS
*Den Aart, Inborst, Wooningen, Levenswyze, Kleding, Spraak,
Bygelovigheid, Dichtkunft, Uitfpanningen en Tydverdryven der*
HEDENDAAGSCH E INBOORLINGEN.

Eerft in de Deenfche Taal befchreven door
Mr. HANS EGEDE,
Van den jare 1721 tot 1736 Mifionaris of Luitersfch Predikant aldaar,
En nu in 't Nederduitsfch overgebracht.

MET
Een NIEUWE KAAFT VAN DAT LANDSCHAP en
Aardige PRINTVERBEELDINGEN verciert.

TE DELFT
By REINIER BOITET, 1746.

NW
998
E29

AAN ZYNE DOORLUCHTIGSTE
KONINGLYKE
HOOGHEID
FREDERIK,
ERFPRINS, KROONS-OPVOLGER
VAN
DENEMARKEN
EN
NOORWEGEN.

*Met believen van uwe
Koninglyke Hoogheid,*

 Elyk ik de vryheid geno-
men heb, den koning,
* 2 uwen

16198
35124

Pacific N. W. History Dept.
PROVINCIAL LIBRARY
VICTORIA, B. C.

OPDRACHT.

uwen koninglyken vader, zeer ootmoedig op te dragen een Verhaal van het Begin en den Voortgang der Groenlandsche Zending, die zyne majesteit met zoo een roemruchtigen yver beschermt en aanmoedigt, zoo neem ik met diezelve ootmoedige onderwerping de vryheid, om uwer doorluchtigste koninglyke hoogheid aan te bieden dees tegenwoordige Verhandeling of **NATUURLYKE HISTORIE van OUD - GROENLAND**, trachtende door dat middel zoo een Godvruchtige onder-

O P D R A C H T.

derneming in uwe **KONINGL. HOOGHEIDS** gunst en bescherming te bevelen en aan te pryzen, om dat de arme inboorlingen een recht hebben, uwe bescherming niet minder te eischen, als de koningryken van Denemarken en Noorwegen, en zich vleijen met de hope, dat ze t'eeniger tyd de grootste zegeningen onder uwe gelukkige regeering genieten zullen.

Ik twyffel niet, of dit kleine Werk zal genadiglyk van uwe **KONINGL. HOOGHEID** ontfangen worden, strekkende tot

*

3.

Gods.

OPDRACHT.

Gods eere, en tot verheffing van uw koninglyk Geslacht. Het laatste hangt t'eenemaal af van het eerste en volgt noodzaaklyk 't zelve. Als de arme Groenlanders geleert hebben, God als hunnen Schepper en Jesus Christus als hunnen Verlosfer, te kennen en aan te bidden, zullen zy meede leeren erkennen en eeren een Christen Souverein, als hunnen koning en regeerder, door wiens christelyke zorg en goedheid zy tot de kennis der zaligheid overgebracht zyn.

Dat Gods koningryk dagelyks
toe-

OPDRACHT.

toeneeme, en zich wyd en zyd
verspreide, onder de regering van
uwen Koninglyken Huize! Dat
Gods Woord onder het zwaaijen
van deszelfs Scepter steeds snel-
lyk voortga gelyk eertyds in het
Oosten, dus ook jegenswoordig
in het killig Noorden! Dat het
den Almogenden **GOD** behage,
den naam van uwe **KONING-
LYKE HOOGHEID** te ma-
ken als den naam der grootsten
en machtigsten op aarden! Dat
Hy den koninglyken erftroon
beveeltige en krachtdadiglyk on-
dersteune, en U als een zege-
ning

OPDRACHT.

ning in alle eeuwigheid voor zyn
aangezichte plaatze, zulks zyn
de hertelyke wenschingen en ge-
beden van

Uwe doorluchtige

KONINGLYKE HOOGHEIDS

Gehoorzaamsten,

Onderdanigsten, en

Dienstvaardigsten

Onderdaan en Dienaar,

HANS EGEDE.

COPPENHAGEN
den 20 Juli 1741.

VOOR:

VOORBERICHT
VAN DEN
SCHRIFTE
AAN DEN
LEZER.

En van myne vrienden , die eeni-
gen tyd in *Oud-Groenland* , of
eigentlyk in de zoogenaamde
Straat Davis heeft gewoont , heeft eenige
jaren geleden , buiten myn weten een Be-
fchryving van *Oud-Groenland* met den druk
gemeen gemaakt , genaamt *Nieuwe Befchry-
ving van Oud-Groenland* , die ik niet lang na
myne aankomft in die gewesten , na de ken-

* *

nisse,

V O O R B E R I C H T

nisse, die ik toen bekomen had, ten behoeve van sommige myner begunstigers had ontworpen; maar hebbende zedert een volkomener licht in die zaken verkregen, zoo door myne eige waarnemingen, als wel door die van mynen zoon, *Paulus Egede*, die vier jaren zendeling in de *Noordwestelyke* kolonie van *Oud-Groenland* geweest is, zoo heb ik noodzakelyk geacht, om dit kleine werk, 't welk om zoo te spreken, maar een ruwe schets was, weder onder handen te nemen, te voltoojen en uit te breiden, en onder dienzelfen tytel met sommige nuttige byvoegzelen, en verciert met verscheide figuren en afbeeldzels van zekere dieren, vischen, vogels, planten en andere natuurlyke voortbreng-

van den S C H R Y V E R.

brengzels van het land, andermaal in 't licht te geven, en ten einde de Lezer beter begrip zou mogen hebben van 't geen hy in dezen ſchets vind, zoo heb ik een nieuwe kaart van dat land daarby gevoegt. Alhoewel *Oud-Groenland* of eigentlyk dat gedeelte van 't zelve, bekend onder den naam van de *Straat Davids*, een land is van een byſtere grote uitgeſtrektheid, hetzelve verſchaft geen ruim veld tot gewigtige waarnemingen of aanmerkingen; men vind geen vaſte of welbebouwde ſteden; geen welgeſchikte policy of burgerlyke regeering; geen fraaije kunſten en wetenschappen, of diergelyke, maar ſlechts veel geringe armhertige onkundige *Heidenen*, die voordeel uit het land

V O O R B E R I C H T

trekken, na de weinige bequaamheid, die zy bezitten: Ik moet bekennen, dat dit land in deszelfs tegenwoordigen staat en gelegenheid, by andere landschappen vergeleken, een zeer slecht arm land is, doch echter niet zoo verachtelyk en elendig, of het kan door behoorlyken vlyt en nyverheid niet alleen deszelfs eigen inwoners rykelyk voeden, maar ook aan anderen van deszelfs voortbrengzelen mededeelen: Wat aanbelangt het land in zichzelven, het brengt nu weinig of niets voort, alzoo 't zelve voor het grootste gedeelte woest en onbebouwt legt, doch uit de aloude en hedendaagsche historien en verhalen blykt nochtans, dat het niet onbequaam is, om verscheiderhande

dingen

van den S C H R Y V E R.

dingen voort te brengen , en derhalven
twyfel ik niet , of het zoude weder deszelfs
vorige vruchtbaarheid bekomen , byaldien
het na behoren bearbeid. en aangequeekt
wierd. Edoch wat aanbelangt de zeën , zy
zyn ryker in allerhande dieren en visfchen ,
dan in eenige andere werreldgedeelten ,
waaruit zeer groot voordeel getrokken zou
konnen worden , zoo als onder anderen is
af te nemen uit de byftere grote fchatten ,
die veele natiën met den walvifchvangst
vergadert hebben , en noch vergaderen ,
zoo als ook met dien van robben , zee-hon-
den en zee-paarden. Deze rede alleen toont
volkomentlyk aan , dat dit een land is , niet
onwaardig , om 'er zorge voor te dragen en te

V O O R B E R I C H T

verbeteren ; en dit heeft geweest het welgegronde gevoelen van wylen onze laatste monarchen van *Denemarken*, en van veelé van hunne voornaamste ministers , die zoo veel werk daarvan hebben gemaakt , dat zy geen kosten hebben gespaart in het uitrusten van schepen , om hetzelve t' ontdekken , waarvan in 't vervolg zal gesproken worden. Dees ontdekking is wel voornaamlyk ondernomen , op dat de Christelyke Godsdienst , in die werreld-deelen ongelukkig verloren geraakt , herstelt , en de arme inwoners , naamlyk de afstammelingen der oude *Noordsche* Christenen , byaldien 'er door Gods goedertierenheid noch gevonden mogten worden , als oprechte onderdanen

van

van den S C H R Y V E R.

van *Deenemarken* en *Noorwegen*, zoo na het lichaam, als na de ziele geholpen en vertroost zouden mogen worden. En alhoewel de zeer pryswaardige pogingen van die roemruchtige monarchen, godvruchtiger gedachtenis, dien goeden uitslag niet hebben gehad, als wel te wenschen ware geweest, zy hebben nochtans den weg gebaant tot nieuwe ondernemingen van diezelfde natuur, die Gode zy dank, niet t'eenemaal vruchteloos zyn geweest, voor zoo veel de *Westkust* van *Oud-Groenland* aanbelangt, by de *Deenen* genaamt *Westerbord*, welke kust niet alleen t'eenemaal ontdekt is, maar daar zyn verscheide nieuwe woningen en kantoren opgericht, en
het

VOORBERICHT

het Heilige Woord Gods is door Gods zegen gepredikt aan de onkundige Heidenen in dat gewest, daar de Christelyke godsdienst t' eenemaal verloren geraakt was. Dit alles behoorde ons aan te moedigen, om onze pogingen te achtervolgen, ten einde de Oostkust te ontdekken, daar men weet, dat in aloude tyden de hoofd-kolonie geweest is. Door dit middel zouden mogelyk de afstammelingen der oude *Noorwegers* en *Islanders* weder worden ontdekt, 't welk ik niet onmogelyk acht, mits wy den rechten weg inslaan, dien ik in de volgende Verhandeling hope aan te wyzen.

Wat een pryswaardige roemruchtige zaak zou het zyn, zoo een groot heilzaam
werk

van den **SCHRYVER.**

werk t'ondernemen, voornaaamlyk ten opzichte van die ongelukkige volkeren, die door een rechtvaardig oordeel van God nu ruim drie honderd jaren van alle gemeenschap met de Christenen uitgesloten zyn geweest; onze burgerlyke plicht niet alleen, maar onze christelyke eischen zulks van ons, en derhalven betaamt het ons, den Almogenden God hertelyk te bidden, dat het hem behage, zyne gramschap te stillen, die tegen die elendigen ontstoken schynt te zyn, en onzen allergenadigsten Souverein en allen anderen welgezinden Christenen den besten weg en de middelen aan te wyzen, ter ontdekkinge en gelukkige herstellinge van dat land En offchoon wy te kort mo-

gen

V O O R B E R I C H T

gen schieten in onze verwachting, van naamlyk de bovengemelde afstammelingen van de oude *Noorweegsche* en *Tslandsche* Christenen t'ontmoeten, die voor zoo veel men weet, alle uitgesturven en verwoest zyn, zoo als wy zulks op de Oostkust bevonden hebben, nochtans acht ik niet, dat alle onze arbeid daarom verloren of onze kosten nodeloos verspilt zullen zyn, zoo lang die aangewend en besteed zullen worden ten welzyn en voordeel van de daar wonende onkundige Heidenen, over dewelke wy rede hebben, te hopen, dat onze allergenadigste Souverein zyne vaderlyke goedertierenheid en Christelyken yver zal uitstrekken, ter bevordering van hunne eeuwige

ge

van den **SCHRYVER.**

ge gelukzaligheid, gelyk hy zoo genadiglyk gedaan heeft over die aan de Westkust, aangezien door dat middel de oude vervalle plaatzen op nieuw herstelt en van inwoners voorzien kunnen worden, tot geen klein voordeel van den koning en deszelfs heerschappyen. Dat God dit myn welmeenent Ontwerp in zyne genade voorspoedig make en bevordere, ter eere van zynen allerheiligsten Name en ter bevordering van de zaligheid dier arme zielen, is de oprechte wensch van

HANS EGEDE.

*** 2

KORTE

KORTE INHOUD

DER

VOORNAAMSTE ZAKEN,

In dit Werk voorkomende.

EERSTE HOOFDSTUK

*Stand, Gelegenheid en Uitgestrektheid
van OUD-GROENLAND. Bladz. 13*

TWEDE HOOFDSTUK

*Eerste ontdekking van OUD-GROEN-
LAND, alsmede Aanmerkingen over
de uitsterfing der Noorweegsche volk-
plantingen, of naamlyk op de Oostkust
geen overblyfsels meer zyn van de
Nooren, en of diezelve landstreek niet
weder ontdekt zou kunnen worden. Bladz. 6*

DERDE

KORTE INHOUD.

DERDE HOOFDSTUK.

*Van de natuur der Grond, Planten
en Mineralen.* Bladz. 34

VIERDE HOOFDSTUK.

*Van het Climaat en Gematigtheid der
Lucht aldaar.* Bladz. 41

VYFDE HOOFDSTUK.

*Van de Land-Dieren, Vogels en de
wyze op welke de Inboorlingen die van-
gen, jagen en dooden.* Bladz. 48

ZESDE HOOFDSTUK.

*Van de Zee-Dieren, Zee-Vogels en
Vischen.* Bladz. 54

*** 3

ZE-

KORTE INHOUD

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de gewone Bezigheden der Inboorlingen, als Jagen en Viscchen, en nodige Gereedschappen daartoe, enz. Bladz. 84

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van hunne Huizen en Huisraad. Bladz. 95

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van hunne Gestalte, Aard en Inborst. Bladz. 99

TIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne Gewoontens, Deugden, Ondeugden, Levenswyze, enz. Bladz. 103

ELFDE HOOFDSTUK.

Van hunne Kleedy en Opschik. Bladz. 109

TWAALF.

D
U K.
1-
e
dz. 84
K.
-
dz. 95
K.
2-
z. 99
...
3-
103
...
109
ALF.

DER HOOFDSTUKKEN.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

*Van hunne gewone Spys en Drank, en
hoe zy die gereed maken.* 113

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

*Van hunne Huwelyken en Opvoedinge
bunner Kinderen.* Bladz. 117

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

*Hoe zy hunne overleden Vrienden be-
weenen en begraven.* Bladz. 125

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

*Van hunne Kortswylen, Vermakelykhe-
den en Dichtkunde.* Bladz. 128

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne Taal. Bladz. 137

ZEVEN.

KORTE INHOUD.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Van hunnen Godsdienst, of liever Bygelovigheid. Bladz. 151

ACHTIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne Sterrekunde, en welke Denkbeelden zy hebben van de Zon, Maan, Sterren en Planeeten. Bladz. 172

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van den Handel op de STRAAT DAVIS, en of byaldien dezelve aangequeekt en bevordert wierd, eenig voordeel daaruit te wachten zy. Bladz. 179

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Bequaamheid der Inboorlingen, en hunne neiging tot de kennisse Gods en den Christelyken godsdienst, en hoe die best onder hen zou kunnen worden ingevoert. Bladz. 183

UD.

STUK.

By-
adz. 151

TUK.

enk-
aan,
adz. 172

STUK.

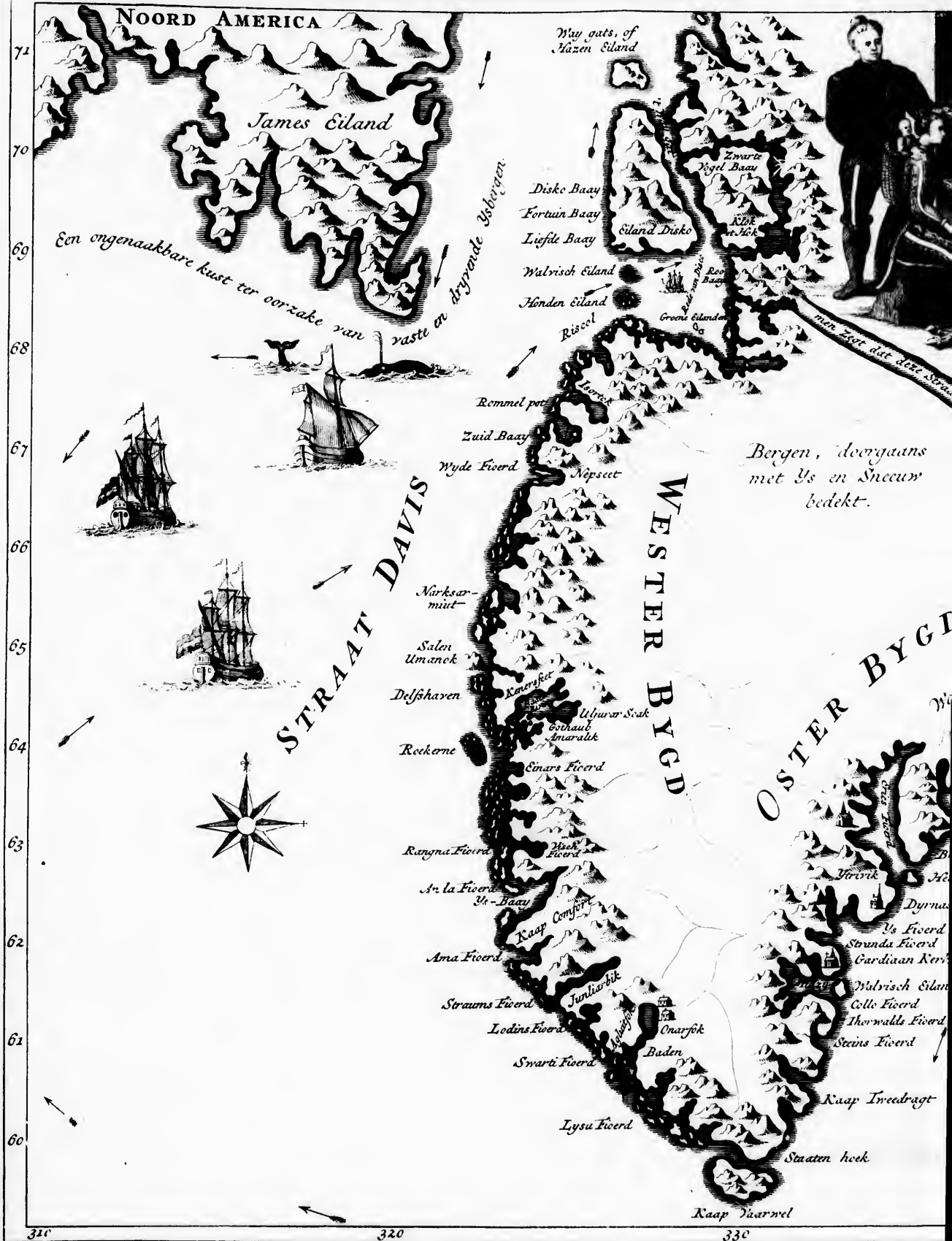
vis,
t en
aar-
adz. 179

TUK.

en,
Gods
hoe
rden
adz. 183

BE-

OUD - GROENLAND,

of deszelfs

Oost-en West Kust

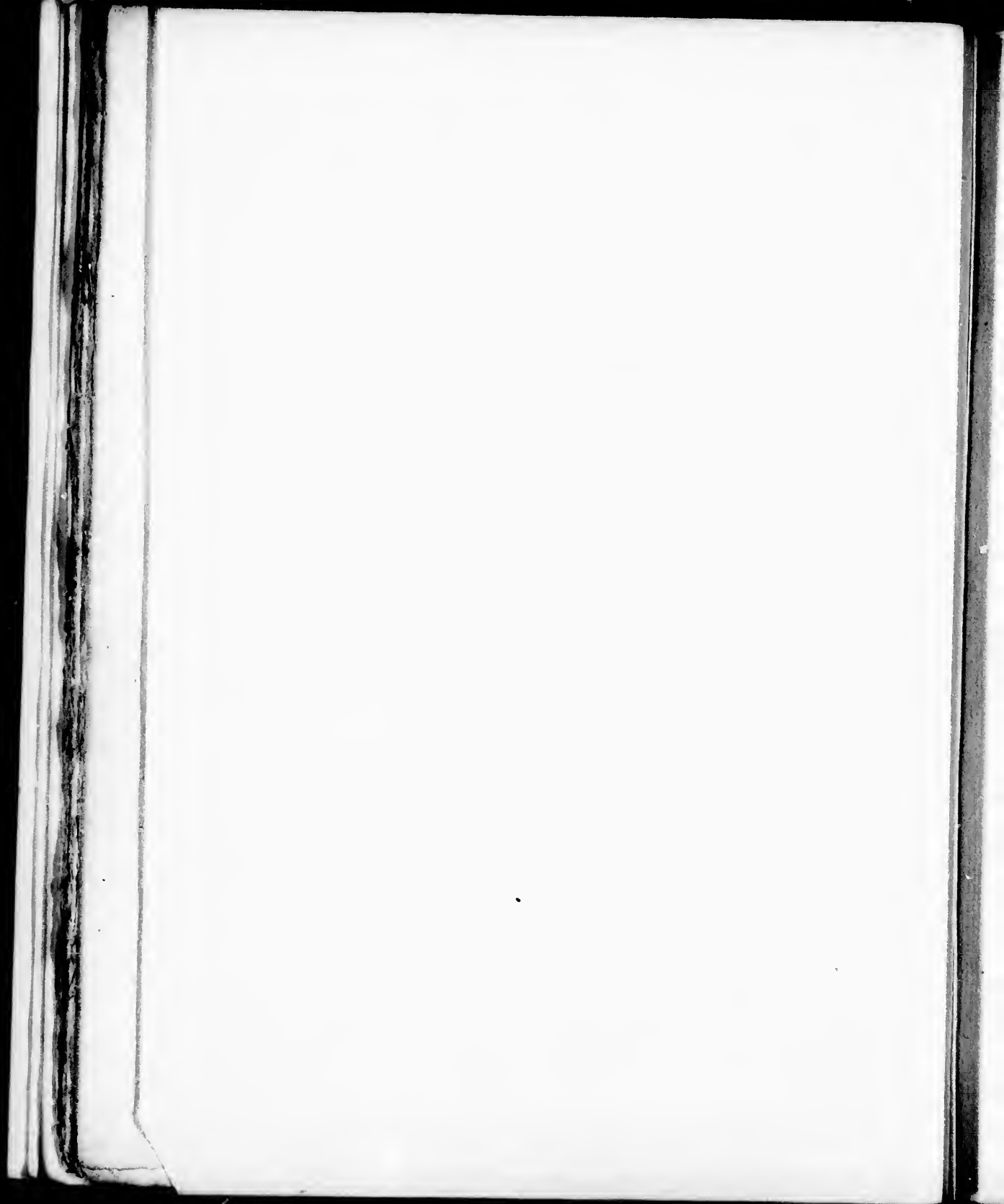
doorgaans genaamt,

OSTER-BYGD en WESTER-BYGD

liiégeven te Delft, by R. Boitet.

N.B. Fierd, betekent een Inham.

B E S C H R Y V I N G

V A N

OUD-GROENLAND,

Of eigentlyk van de zoogenaamde

STRAAT DAVIS.

E E R S T E H O O F D S T U K .

Stand, Gelegenheid en Uitgestrektheid van
OUD-GROENLAND.

OUD-GROENLAND legt maar veer- Oud-
tig mylen betwisten Ysland, begin- Groen-
nende van 59 graden 50 minuten. land
De Oostkust strekt ten Noorden grenst
tot aan Spitsbergen, tusschen 80 en na alle
50 graden / 't welk voer een eiland waar-
gehouden word / afgescheiden van schyn-
het vaste land van Groenland. De West-kust is bekend lykheid
tot op ruim zeventig graden ; maar of ze een groot Ei- ten wes-
land ten aan
Amerika.

2 Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk

land zy/ dan of ze ten Noorden aan 't vaste land grenst
zulkis heeft niemand tot noch toe ontdekt; doch daar
schijnt groote rede te zijn/ om te geloven/ dat ze ten
Noord-westen aan Amerika grenst/ om dat daar legt de
Baai/ of zee/ in de kaarten bekend by den naam van
Straat Davis, na zekerem Engelschman, Jan Davis, die in
den jare 1585. de eerste ontdekker daar van geweest is.
Dese Straat word jaarlyks door schepen van verscheide-
ne natien wegens den walvisch-bangst bezocht/ doch
niemand is als noch bequaam geweest/ om het einde
daar van te vinden. Volgens de berichten/ die wy ge-
tracht hebben/ van de Noordelykste Groenlanders te be-
komen/ zoo is 'er maar een naauwe passagie tusschen
Amerika en Groenland, of 't geen waarschynlyker voor-
komt/ dezelve grenzen aan elkander/ (a) 't welk ik te
meer geloof/ om dat hoe dieper men Noordwaards in
de gemelde Straat komt/ hoe lager het land is/ stry-
dig

(a) Volgens het verhaal der Groenlanders, die de Golf van Disco, gelegen op 69 graden, bewonen, is Groenland een eiland, 't welk zy oordeelen uit den sterken stroom, die van het Noorden komt, en het ys opend, zelfs midden in zee. Daarenboven verklaren zy, dat zy met menschen, die een gansch andere landaard, als zy zelve waren, aan de andere zyde van het ys gesproken hebben, en zy voegen daarby, dat hunne taal dezelve is, als de hunne, maar in personen verschillen; dat maar een naauwe Straat Groenland van Amerika afscheid; dat de gemelde Straat zoo smal of naauw is, dat menschen aan beide de zyden teffens een en denzelven visch schieten konnen; dat het vaste land, als het Noorderlykste, t'eeneemaal met ys bedekt is; dat de eilanden alleen daarmede niet bedekt zyn, en dat daar zeer veel rendieren, ganzen en ander wild gevogelte gevonden worden.

dig tegen het geen men ziet / daar het aan den Oceaan, of Groote-Zee grenst / alwaar het doorgaans nooit aan hooge steile booggebergten ontbreekt. Het is zeer lang het algemeen gevoelen geweest / dat Groenland ten Noord-Oosten aan Asiafisch-Tartarie en Moscovie grenst / en dat gevoelen steunt op een oude vertelling / die noch by beelen geloof bind / te weten / dat zeker persoon te land over bergen / klippen en rotzen / uit Groenland na Noorwegen gereist heeft / by zich hebbende een Geit / van wiers melk hy op de reize leefde / waardoor hy den toenaam kreeg van Harrald, dat is / Geit. Daarenboven vermelden de aloude Groenlandsche Kronijken / dat uit de Noordelyke gewesten vloeemde ren-dieren en schapen daar gekomen zijn / geteekent aan de ooren / en de hoozen / waaruit besloten word / dat de Noordelyke gedeelten van Groenland insgelyks bewoont zijn; ziet Theodorus Torlaccius, doch het tegendeel is aangetoont uit later proefnemingen / of de vaart der Hollanders en andere na het Noorden; ziet Sorgdragers Groenlandsche Visschery, Twede Deel, tiende Hoofdst.

oud-GROENLAND is een hoog bergachtig land / altpd bedekt met ys en sneeuw / dat nooit weggaat of smelt / uitgezondert aan de zee-kant en in baagen of kreken. Deze bergen ontdekt men ruim twintig Noorweegsche mylen verre in zee / waaruit men van derzelver hoogte kan oordeelen. De geheele kust is omringt

Het is onze-ker, of het ten Noord-westen grenst aan Asiafisch-Tartarie.

Oud-Groenland, is een hoog bergachtig land, altyd met

4 Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk

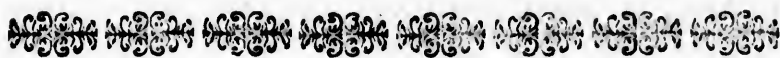
sneeuw
en ys
bedekt.

Forbi-
shers-
Straat en
Baer-
Sond
niet te
vinden.

In de
aloude
Aante-
kenin-
gen of
Regis-
ters van
Groen-
land,
word
van dier-
gelyke
Straten
of Eilan-
den geen

met een byster groot getal 300 groote als kleine eilan-
den. Ook vind men hier een groote menigte uit de zee
komende wateren en byde rivieren. De vooznaame
Baals-rivier / op vierenzestig graden / is achteen of twin-
tig Noorweegsche wplen landwaard in bebaarbaar / en
hier is in den jare 1721 de eerste Deensche logie opge-
recht. In alle zee-kaarten staan Forbishers-Straat, en
Baer-Sond, als twee grote eilanden / die aan 't vaste
land grenzen / doch ik acht / dat gemelde eilanden niet
zijn te binden / immers niet op de Groenlandsche kust.
Hoe het 3p / in den tocht / dooz my in den jare 1723
zuidwaard gedaan / om nieuwe ontdekkingen te doen /
heb ik diergelyke eilanden niet ontmoet / offchoon ik tot
op zestig graden ver geweest ben / doch segenswoordig
plaatsen de nieuwe kaarten de Noordelyste Straat op
drie-en-zestig en de Zuidelykste op twee-en-zestig gra-
den. Sommige oude / gevolgt dooz Thormoder in zijne
Groenlandsche Historie / stellen ze tusschen een-en-zestig
en zestig graden / zulks de kaarten in dezen opzichte zeer
veel van elkander verschillen. Daarenboven staat in onze
aloude Aantekeningen / of Registers van Groenland,
niet een woord of letter vermeld van de twee bovenge-
melde Straten en grote Eilanden. Dezelve behelzen
enkel en alleen / dat na dat de oude Nooren en Yslanders
aan de Oostzijde van Groenland, tegen over Ysland,
hunne kolonien of volkplantingen aangelegt hadden /
3p zich langs de gansche kust in de Baaien byder uit-
strek-

strekten / tot aan Baals-rivier, daar zp stuiteden / en daar ^{gewag} ^{gemaakt.} men noch hedendaags veel ruinen van huizen vind / die eertijds door hen daar gebouwt zijn. Hoe 't zp / nademaal ik laatst zelf zoo ver zuidwaards zeer veel steene gebouwen gebonden heb / zoo oordeel ik / daaruit met rede te mogen besluiten / dat het land / waarop deze ruinen staan / geen afzonderlijk eiland is / maar dat het zelve aan het vaste land is verknocht. Het komt derhalven zeer waarschijnlijk voor / dat nademaal de aloude Schrijvers van alle de bewoonde Baajen en Eilanden gewag gemaakt en dezelve zoo omstandig en net beschreven hebben / zp niet met stilzwippen verby zouden hebben gegaan die twee grote Eilanden / op dewelke zulke deftige en prachtige gebouwen opgerecht waren / en om deze rede heb ik voor dit Werk gestelt een nieuwe Kaart of Schets van Oud-Groenland, om aan te tonen de aaneenschakeling van Oost-en West-Groenland, overeenkomende met de nieuwe Kaarten van Thormoder en andere / die ik gevolgt heb / voor zoo veel dezelve tegen de Beschrijving der Ouden en tegen mijne eige onderbinding / niet strydig waren.

TWEDE HOOFDSTUK.

Eerste ontdekking van OUD-GROENLAND, als mede aanmerkingen over de uitsterfing der *Noorweegsche* volkplantingen, of naamlyk op de Oostkust geen overblyfzels meer zyn van de *Nooren* en of diezelve landstreek niet weder ontdekt zou kunnen worden.

Het is buiten allen twyfel / dat de ouden / niet zoo zeer door de nood gedwongen / als wel gedreven door een natuurlyke en ingeboren nieuwsgierigheid / veelvuldig de ontmoetingen en moeyelykheden ondergaan hebben / om zoo veel eertyds gansch onbekende en onbewoonde landen te ontdekken en dezelve te bevolken; De verscheide Historien en Beschryvingen / daar van zynde / geven ons aan de hand de byzondere gevallen / die tot derzelver ontdekkingen allermeeft aanleiding gegeven hebben. De Almachtige en goeder-tieren God / die den bysteren groten Ward-bol niet vergeefs heeft geschapen / is ook niet booznemens dat eenig ge-

K.

NLAND,
uitster-
tingen,
en over-
en en of
ontdekt

de ouden/
dwongen/
uurlijke en
eele breem-
den onder-
onbeken-
dezelbe te
rpbingen/
e byzonde-
allermeeft
en goeder-
niet ver-
dat eenig
ge-

gedeelte daarvan in eenwige vergetelheid te houden /
zonder vrucht voor 't menschdom ; en dat Oud-
Groenland door diergelijke middelen door onze oude Noor-
ren en Yslanders ontdekt en bewoont zy / daarvan getui-
gen ten bollen de Jaarboeken van Ysland, dewelke ver-
melden / dat de wakkerere Erik Raude, of Rode, die de
eerste ontdekker van dit land geweest is / in den jare on-
zes Heeren 982 in gezelschap van verscheide andere Ys-
landers, zeer geballig aan het land gekomen zijnde / en
't zelve bezichtigt hebbende / in den jare 983 na Ysland
te rug gekeert was / daar hy veel ophef van het land
maakte / en het Groenland noemde / zich verzekert hou-
dende / dat verscheide van zijne landgenoten hem der-
waards volgen zouden / om na bequame plaatzen te zoe-

Erik
Raude
ontdekt
alleereest
Oud-
Groen-
land en
zet zich
daar ter
neder in
den jare
983.

ken / ten einde zich daar met der woon neer te slaan.
(a) Zy waren hier zoo dya niet aangekomen en geves-
tigt / of zy bevonden / dat God hen derwaards verzelt
had / ik meen de zaligmakende kennisse van deszelfs al-
lerheiligste Woord / want de zoon van den gemelden
Erick Raude, genaamt Leif, door koning Olof, die de
eerste Christen koning van Noorwegen geweest is / in

De
Christe-
lyke
de

(a) De Historie schryvers komen niet overeen nopende den tyd
van de eerste ontdekking van Oud-Groenland. De Yslanders, zoo als
wy hebben gemeld, beweerden, dat zulks geschied zy in den jare
982-3. doch Pontanus in zyne Deensche geschiedenis brengt dat geval
op den jare 770, uit hoofde van een bulle van paus Gregorius den
vierden, om hem de voorplanting des Evangeliums aanteprijsen, als
aartsbischop van de Noordse landen, en wel voornaamlyk van
Ysland en Groenland.

8 Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk

Gods-
dienst in
Oud
Groen-
land ge-
plant.

de Evangelische waarheden onderwezen zijnde / bragt uit Noorwegen na Oud-Groenland met zich een priester / die alle de inwoners van het land leerde en doopte. Dit land is dus allezeerst door Nooren en Yslanders bevolkt / die in vervolg van tijd merkelyk aangegroeit / en van verscheide kerken / en kloosters / bisschoppen / en leeraars boozien geweest zijn; en zulks heeft stand gehouden / zoo lang als de correspondentie en vaart tusschen hen en Noorwegen duurden / te weten tot in den jare 1406, wanneer de laatste bisschop na Oud-Groenland gezonden is. Ondertusschen waren de Nooren, niet de enige

Die
daar ge-
bloeit
heeft tot
in den ja-
re 1406.

Bewo-
ners van
't land
voor de
komste
der
Nooren.

bewoners van het land / want niet lang na hunne aankomst ontdekten zy de oorspronkelyke inboozlingen / zijnde de wiliden / die op de West-kust woonden / en afstammelingen van de Amerikanen / zoo als met grote waarschijnlijkheid kan worden afgenomen uit de overeenkomstigheid van hunne personen / gewoontens / en klederen / met de geene / die benoorden Hudsons-Baai wonen / en ook om dat de geene / die de Noordsche gedeelten bewonen / nu bekend by den naam van Straat Davis, zich meer en meer na het zuiden uitstrekken / en dikwijls de Nooren plegen te beoozlogen. Wat aanbelangt de oorzaak en rede van den ondergang en gansche vernietiging van die eertijds zoo bloeiende Noorweegsche volkplanting / daar van vind men niets aangetekent / doch ik acht / dezelve te zijn / om dat alle gemeenschap / correspondentie en vaart tusschen Oud-Groenland en Noorwegen zijn opgehouden / zoo door de verandering en ver-

Rede-
nen,
waarom
alle ge-

acht /

de / bragt uit
priester / die
ooyte. Dit
ers bevolkt /
eit / en van
/ en leeraars
d gehouden /
fchen hen en
jare 1406,
and gezonden
et de enige
hunne aan-
lingen / zijn
en afstamme-
grote waar-
obereenkom-
/ en klee-
Baai wonen /
edeeltens be-
t Davis, zich
dikwijls de
langt de ooy-
e vernietiging
che volkplan-
tent / doch ik
fchap / corref-
nd en Noor-
ering en ver-
acht /

plaatzing van het rijkshofstier onder de regering van kon-
ningin Margareta, als wel door de volgende gestadige
oorlogen tusschen de Deenen en Zweden, die oorzaak
waren / dat de baart na die gewesten glad wierd ver-
waarloost / doch wel voornaamlyk door de grote moeije-
lykheid en ontallige gebaren waarmede dezelve verzelt
is. Alle deze verscheide gevallen en redenen zijn oor-
zaak / dat de correspondentie met dat land is afgebro-
ken en opgehouden / door dewelke men kennig had van
deszelfs toestand / zoo als gezien kan worden in Pontan-
us en Claudius Lycander.

meen-
fchap en
vaart
tusschen
Noorwa-
gen en
Oud.
Groen-
land zyn
opge-
houden.

De aloude Historischpyberg verdeelen Oud-Groenland
in twee deelen of districten / genaamt West-Bygd en
Oost-Bygd. Wat aanbelangt het eerste district 't welk
men zegt / dat verbat heeft vier pzoehien en honderd
bozpen / alles wat men in de oude Historien daarvan
vindt / komt hier op uit / naamlyk dat in de veertiende
eeuw de Wilden / genaamt Schrellingers, hier een stroop
gebaan en 't zelbe zodanig verwoest hebben / dat wan-
neer de bewoners van de Oost-Bygd de Chyistenen te
hulp quamen / met een booznemen / om de Barbarische
natie der Schrellingers te versagen / die op de Chyistenen
aangeballen waren / zo tot hunne grote verwondering
die landstreek eenemaal van hare inwoners berooft
binden / zynde daar niets overig gebleven / dan eenig
bee en kudden schapen / die zonder herders in de velden

Oud-
Groen-
land ver-
deelt in
twee dis-
tricten,
genaamt
Bygden.
Het
wester-
liche dis-
trict ver-
woest
door de
Schrellin-
gers.

De he-
den-
daagsche
inwo-
ners heb-
ben ee-
nige
kennis
daar van.

en beemden verstrooit in 't wild liepen/ waar van zy 'er een groot getal dodeden/ die ze in hunne schepen met zich na huis namen. Hieruit blijkt/ dat de Noorweegsche Chzistenen in het Westersche district verdelgt zijn/ en dat het Chzistelyke geloof door de wilde Heidenen is uitgeroeit. De hedendaagsche inwoners van de West-Kust/ zynde zonder twyffel de afstammelingen van de bovengemelde wilde en onmenschelyke Schrellingers, konnen geen zeker verhaal daarvan mededeelen/ doch zy zeggen/ dat de oude verballen woonplaatsen en doopen/ waarvan de ruinen en overblyfsels noch te zien zyn/ eertijds bewoont zyn geweest van een natie/ gansch verschillende van de hunne/ daarby voegende/ dat de aloude historien vermelden/ dat hunne voorouders tegen hen oozlog gevoert en hun verdelgt hebben (a).

Wat

(a) De *Groenlanders* vertellen zeer belachelyke sprookjes, zoo ten opzichte van den oirspronk van onze kolonien, die zy den naam geven van *Kablunaet*, als wel van hare gansche verwoesting, naainlyk zekere *Groenlandsche* vrouw zwanger zynde, bragt ter eener dracht voort *Kablunaet* en jonge *Honden*, waarever de ouders zeer beschaamt waren, zulks zy ze van hunne naburen en landgenoten wegjoegen. De monsters groot geworden zynde, vielen hunnen vader zoo laⁿig, dat hy hen niet konde dulden, weshalven hy vertrok na een afgelegen plaats. Dees onmenschelyke teelt quam midlerwyl onder elkander tot het verfoeyelyk besluit, om hunnen eigen vader te verslinden, als het gebeurde, dat zy hem te zien kregen, zoo als kort daaraan geschiede, alzoo hy overquam, om hen volgens gewoonte een stuk van een rob- of zeehond te vereeren, die hy zelf gevangen had. *Kablunaet* ging onmid-

baar van zy
nne schepen
at de Noor-
ict verdelgt
wilde Heide-
woners van
ammelingen
ke Schrellin-
mededeelen/
nplaatsen en
zels noch te
n een nanie/
p boegende/
anne boozou-
gt hebben (a).

Wat

okjes, zoo ten
y den naam ge-
efting, naamlyk
er eener dracht
zeer beschaamt
wegjoegen. De
zoo la²ig, dat
a een afgelegen
der elkander tot
slinden, als het
araan geschiede,
uk van een rob-
Kablunaat ging
onmid-

Wat nu aanbelangt de Oost-Kust, deszelfs tegen-
woordige staat is t'eenemaal aan ons onbekent/ ver-
mits 'er niet geen schepen is by te komen/ ter oorzake
van de bystere grote meenigte brokken *Is*/ op dien oc-
ber van Spitsbergen en andere Noordsehe kusten ge-
dreven/ die zich daar vastmakende/ het land tot een vol-
werk verstreken en 't zelve t'eenemaal ontoegankelijk
maken. Uit den bovengemelden kriggstoet der Ooster-
sche Groenlanders tegens de Schrellingers blijkt volko-
men/ dat na de herbwoesting en geheele verdelging van
het Westersche district en deszelfs kolonien of volk-
plantingen/ het Oostersche steeds stand gehouden en ge-
bloeit hebbe; edoch in wat jaar zulks boorgeballen zy/
daar

De
Oostkust
tot nu
aan ons
onbe-
kent.

Heeft
na de
verwoe-
sting van
het wes-
tersche
district
gebloeit.

onmiddelyk den vader te gemoed, en deze gaf hem het stuk van den
zeehond over, dat hy hen gebragt had; maar hy was niet zoo dra aan
land gestapt, of het honsche geslacht maakte zich van hem meester en
verscheurde hem, waarna zy aan het eeten gingen van den zeehond,
die hen gegeven was. Terwyl de *Kablunaat* daar woonden, quam een
van de *Innuits*, of menschen, zoo als zy zich zelve noemen, langs
het strand roeijen, en zyne schicht werpende na een zeevogel, en
den zelve missende, zag zulks een van de *Kablunaats*, die op een hoek
lands stont, 't welk zeewaards in strekte; hy lachte hem uit en dreef den
spot met hem, en op den grond gaande leggen, zei hy, dat vermids
hy gezien had, dat hy zoo waardig was in het schieten met den boog,
hy zelf de vogel zyn wilde; dat hy op hem mikken en zorg dragen
konde, dat hy hem raakte. De *Innuis* schoot en doodde hem. Deze
dood veroorzaakte gestadige oneenigheden en oorlogen tusschen de
Kablunaats en de *Innuits*, welke laatste eindelyk meesters wierden en
de vorige verdelgden.

12 Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk

Over-
blyfsels
van de
Noor-
weegsche
kolo-
nien.

daar van word by de oude Geschiedschryvers geen ge-
wach gemaakt. Uit verscheide waarschynelyke teeken-
nen en overblyfsels kan des niettegenstaande met rede
worden besloten / dat de oude kolonie van het Ooster-
sche district noch niet t'eenemaal uitgestorven is / en om
zulkz te bewyzen / brengt Thormoder in zijne Historie
van Groenland de volgende passasie by.

Amand,
bisschop
van Is-
land,
wierd in
de zef-
tiende
eeuw op
de kust
van
Groen-
land ge-
dreven,
daar hy
het volk
hunner
kudden
zag boe-
den.

Amand, bisschop van Shetholt in Ysland, die in den
jare 1522. gewijd is / maar in den jare 1540. zijn bis-
dom heeft neergelegt / eens uit Noorwegen na Ysland
keerende / wierd door een storm westwaards op de kust
van Groenland gedreven / langs dewelke hy eenigentijd
noordwaards stebende / zoo verre dat wanneer hy tegen
den avond na het land zeilde / hy zich by Herjolsnefs be-
vond. Hy quam zoo dicht aan strand / dat hy gansch
duidelijk zien kon / dat de inwoonders hunne kudden in
begraasde lanen hoedden ; maar om dat de wind kort
daarna gunstig wierd / deed hy alle zeilen byzetten en
nam coers na Ysland, 't welk hy den volgenden dag
bereikte / lopende in de baai van St. Patrik, op de West-
kust van 't eiland / 's morgens vroeg / wanneer men
 bezig was / de koeijen te melken.

Een
kaptein
van
Hamburg

Birn van Skarfaa, gelijk de bovengemelde Thormoder
Torsager schryft / heeft het volgende verhaal medege-
deelt ; in onzen tijd / meld hy / wierd zekere Jan Groen-
lan-

s geen ge-
ijhe tecke-
e met rede
het Ooster-
ij / en om
de Historie

die in den
. zijn bis-
na Ysland
op de kust
eenigentijd
er hy tegen
rijolsnefs be-
hy gansch
kudden in
wind hoort
opzetten en
genden dag
op de West-
nneer men

Thormod-
al medege-
Jan Groen-
lan-

lander, die een geruimen tijd in dienst van de kooplie-
den van Hamburg gebruikt is geweest / in een tocht van door
daar na Ysland zoo tegenwind en storm belopen / waar storm
in hy groot gebaar liep / op de Hulpke rotzen van opdezel-
Groenland schip en volk te verliezen / doch hy quam ten ve kult
laatst aan een goede baai / die verscheide eilanden verval-
berbatte / daar hy gelukkig ten anker quam aan een len, heeft
woest eiland. Niet lang te voren had hy niet ver daar eenige
van daan verscheide ander eilanden ontdekt / die be- aloude
woont waren / dewelke hy echter uit vzeze vooz de inwo-
woners / in 't eerst niet durfde aandoen / doch einde- ners ge-
lyk moed scheppende / begaf hy zich met zijn boot aan z.en.
land / es ging na het naaste huis / dat zeer klein en slecht
was. Hier vond hy al het nodig gereedschap / om een
bisschers boot toe te takelen ; ook zag hy een bisschers hut
of kleine loots / van steen opgehaalt / om de visch daar-
in te drogen / zoo als in Ysland de gewoonte is. Daar
lag een dood lichaam van een man / uitgestrekt op de
aarde / met het aangezicht omgekeert en een muts op het
hoofd vastgenaait. Zijne overige klederen waren ten de-
len van grof laken / en ten deelen van robbe vellen ge-
maakt ; naast hem lag een oud beroest mes / dat de kaptein
nam om op zijne terug komst in Ysland aan zijne vzien-
den te vertonen / om tot een bewijs te verstrekken van
't geen hy gezien had. Dooztz word gemeld / dat dezen
kaptein dxiemalen dooz onweder op de kusten van Groen-

land verballen is/ en dat hy daardoo den toenaam van Groenlander gekregen heeft.

Dit verhaal kan niet meer dan honderd jaren geleden zijn/ gelijk Theodorus Torlack beweert / om dat de bovengemelde Jaarboeken, waarin't zelve gebonden word/ doo Biorno van Skarsaa binnen deze 30 jaren opgesteld zijn.

Op de
Ysland-
sche kust
vind
men dik-
wyls
wrakken
van bo-
ten van
Groen-
land, be-
staande
in stuk-
ken van
planken.

Diezelve schrypper meld verder/ dat in Ysland dik-
wyls hier en daar aan land gebonden zijn oude stuk-
ken van planken/ zijnde bijkomen van inhouten van bo-
ten/ de invoegzels bestreken met een soot van pisk of
lym/ gekookt van de liaken van zeehonden/ welke soot
van lym men weet/ dat nergens anders dan alleen in
Groenland gebruikt word/ of in zwang gaat. Daaren-
boven heeft men in den jare 1625 een diergelijke boot
gebonden/ die op een hoek lands by Reiche-Strand ge-
smeten was; dezelve was zeer fraai of liever kunstig
gemaakt/ zijnde samen geboegt met houte nagels of
pennen/ en komende in allen deele obereen met de gee-
ne/ waarin Asmund Kastenrazius in de jare 1189 in ge-
zelschap van twaalf man uit Groenland in Ysland geko-
men is/ welke boot insgelijks samen gehecht was doo
middel van houte pennen en seenuwen of darmen van
dieren. Diezelve Geschied-schrypper verhaalt in zijn
Boek

Boek de Novitiis Groenlandorum Indiciis, dat men eeni-
ge jaren geleden op den Oost-kust van Ysland gebou-
den heeft een roei-riem / waarop deze woorden gesneden
waren; Oft var ek dascedar ek dro dik, detwelke betee-
kenen / Dikwyls ben ik afgeslooft en moede gemaakt ge-
weest, als ik u voortgeholpen heb. Daarenboven vind
ik een verhaal in een Hoogduitschen Schryver / wiens
naam is Dithmarus Blefkenius, nopende zekeren mon-
nik / geboren in Groenland, die als reisgenoot van den
bisschop van de plaats / in den jare 1546 een tocht na
Noorwegen deed / en daar de Schryver meld / dat hy
kennis met hem gemaakt en hem zelven in perzoon ge-
sproken heeft. Deze monnik verhaalde hem veel vreem-
de en byna ongelooflijke dingen van een Dominikaner
klooster in Groenland, genaamt St. Thomas klooster /
terwaards zijne ouders hem in zijne jeugd gezonden
hadden / om een monnik van dien orden te worden;
maar de waarheid van dit verhaal word zeer in twyfel
getrokken / zijnde nevens verscheide andere vertellingen
van Blefkenius wederlegt en tegengesproken door Arn-
grim in zijne Verhandeling / tot titel voerende; Anato-
me Blefkeniana. Blefkenius Verhaal is des niettegen-
staande door verscheide andere Schryvers bekrachtigt.
Erasmus Franciscus in zijn Boek / genaamt Oost- en
Westindische Staats-Thuin, verhaalt ter plaatze / daar-
by van Groenland handelt / dat een kaptein van een
Deensch schip / genaamt Jacob Hall, van den koning
zijnen

Blefke-
nius Ver-
haal van
een
monnik,
geboren
in Groen-
land.

Weder-
legt door
Arn-
grim, een
voor
naam
schryver.

Jacob
Halls
Verhaal

van den- zynen meester bebel bekomen hebbende / om een recht te
 zelve monnik. doen na Groenland, allereerst Ysland aanded / daar hy
 van 's konings stedehouder of gouberneur goed bericht
 ontfing van Groenland, vernemende verscheide zaken /
 die hem te vooren onbekent waren geweest. En ten ein-
 de te beter onderrecht te zijn van al 't geen die zaak be-
 trof / wierd zekere monnik ontboden / om hem van alles
 te verwittigen / welke monnik men zeide / dat een in-
 boozling van Groenland was. Van dezen monnik doet
 de gemelde Jacob Hall in zijne korte Beschrijving het
 volgende Verhaal / t'eenemaal met dat van onzen bo-
 vengemelden Schryver Erasmus Franciscus overeenko-
 mende ; „ Daar heeft eertijds / meld hy / in Ysland een
 „ klooster geweest / genaamt Helgafeld, of Heilige
 „ Berg, waarin / ofschoon het verballen was / zekere
 „ monnik woonde / gebooren in Groenland, met een
 „ breed aangezicht / taanachtig van couleur. Deze
 „ monnik wierd in de tegenwoordigheid van Jacob Hall
 „ by 's konings stedehouder of gouberneur ontboden /
 „ die hem vervolgens beval / om hem kaptein Hall van
 „ den staat van Groenland te ondezrechten. De mon-
 „ nik zei hem dienvolgens / dat hy zeer jong / of liever
 „ noch een kind zijnde / dooz zijne ouders in dat kloos-
 „ ter was gestoken; en dat hy naderhand dooz dienzel-
 „ ven bisschop / van wien hy de heilige oydens had ont-
 „ fangen / gecommandeert was / om met hem na Noor-
 „ wegen te gaan / daar hy zichzelven onderwoopen had
 „ aan

en recht te
/ daar hy
ed bericht
de zaken/
en ten ein-
de zaak be-
van alleg
at een in-
ounik doet
gijbing het
onzen bo-
overeenko-
Ysland een
of Heilige
was / zekere
l, met een
ur. Deze
Jacob Hall
e ontboden/
n Hall van
De mon-
t / of lieber
a dat kloof-
ooz dienzel-
ng had ont-
n na Noor-
vozen had
„ aan

„ aan den bisschop van Drontheim , onder wiens ge-
„ zacht en jurisdictie in geestelijke zaken alle de Ysland-
„ sche priesters staan; doch dat hy naderhand weder na
„ zijne geboorte plaats gekeert zijnde / hy zich ander-
„ maal in zijn vorig klooster had opgesloten. Men
„ zegt / dat dit in den jare 1546 gebeurt is. Hy zei
„ daarenboven / dat in het klooster van St. Thomas,
„ waarin hy mede eenigen tyd doorgebragt had / een
„ fontein was van ziedend heet water / 't welk door
„ middel van pijpen in alie de cellen en beztrekken van
„ 't klooster geleid wierd / om ze warm te maken". Wat
van de zaak zy / ik acht / dat 'er al zoo veel rede is /
aan de echtheid van dit Verhaal te twijfelen / als men
zou mogen hebben nopende het vorige / om dat niets
diergelijks in onze Deensche jaarboeken gebonden word.
Wat aanbelangt het klooster van St. Thomas in 't by-
zonder / de oude Historien van Groenland maken daar
van getuig. Nicolaas Zenetour, Venetiaan van geboorte /
die den koning van Denemarken als zee-kaptein gedient
heeft / word gezegt / in den jare 1380 op de Groenland-
sche, kust verzeilt geweest te zijn / en daar dat selve
Dominikaner klooster gezien te hebben. Deszelfs Ver-
haal is door Kircherus in de volgende woorden aange-
haalt; „ Hier is mede een Dominikaner klooster te
„ zien / getuigd aan St. Thomas, in wiens nabuurschap
„ is een Vulcano / of vuurspuwende berg / en aan den
„ voet van denzelven een bron van ziedend heet water.

Waar-
om dit
Verhaal
mede
geen ge-
loof ver-
dient.

In het
klooster
van St.
Thomas
is een
warme
bron,
waarvan
't water
door py-

nen ge-
leid, het
gantsche
klooster
wa-
maakt.

„ Dit heet water is niet alleen dooz pijpen in het
„ klooster en in alle de cellen der monniken geleid / om
„ dezelve warm te houden / zoo als de beztrekken by
„ ons dooz middel van kachels heet gemaakt worden / 't zy
„ met hout of andere brandstoffe / maar hier koken en
„ bakken zy hun vleesch en brood met 't zelve. Dees
„ Vulcano of buurspuwende berg werpt zoo een byste-
„ re meenigte puimsteen uit / dat dezelve materialen
„ heeft uitgelevert tot het bouwen van het gantsche
„ klooster. Daar zijn mede fraaie tuinen / die gekoe-
„ stert door dit heet water / allerhande vruchten en bloe-
„ men rphelyk voortbrengen. En na dat dit water die
„ tuinen heeft bevochtigt / ontlast het zich in de byge-
„ lege Baai / waardoor dezelve nooit met ys bedekt
„ is / 't welk dan ook oorzaak is / dat zeer veel zeevo-
„ gels zich daar onthouden / en de Baai zeer vischryk
„ is / tot levens middelen voor de inwoners ”.

Biorno
van *Skar-*
saas Ver-
haal van
bisschop
Amund,
geloof-
waardij-
ger dan
andere.

Van alle de bygebragte Verhalen verdient dat van
Biorno van Skarsaa nopen de Amund, bisschop van Skal-
holt, die op de kust van Groenland verzeven is ge-
weest / het meeste geloof / uit 't welk wy zien / dat de
kolonie van het Oostersche district gebloeit heeft omtrent
honderd en vyftig jaren / na dat de commertie en nabi-
gatie tusschen Noorwegen en Groenland waren opgehou-
den / en voor zoo veel men weet / is dezelve segenswoo-
dig noch niet t'renemaal van haar oude Noorweegsche

in

en in het
geleid / om
trekken by
orden / 't zy
hoken en
be. Dees
een byste
materialen
et gantsche
die gekoe-
ten en bloe-
water die
in de byge-
ps bedekt
veel zeebo-
er vischzijk

nt dat van
p van Skal-
even is ge-
en / dat de
eft omrent
ie en nabi-
en opgehou-
egenswoo-
porweegsche
in

inwoners berooft. Wy zijn niet in staat geweest / eenig
bericht wegens deze zaak van de hedendaagsche Inwo-
ners te krygen / om dat ze geen gemeenschap met dat
district hebben / 't zy ter oorzake van het ps / 't welk
hen t'enemaal van elkander afzondert / 't zy uit vzeze
dat de inwoners van dat land hen doden en verdelgen
zouden ; want zy schilderen dezelve af als een wyde /
barbarische onmenschelyke natie / die alle de vzeemde-
lingen / die in hunne handen verballen / vernielen en op-
keren. Nochtans byaldien wy mogen geloben het Ver-
haal van Reizigers / die een groot gedeelte van het Ooster-
sche district langs gebarén zijn / zoo is 'er op die kust geen
andere soot van inwoners te vinden / dan op den westelij-
ke oever. Maar hoe het komt / dat het Oostersche dis-
trict / 't welk door Nooren en Yslanders zoo wel bevolkt
is geweest / dat het twaalf grote parochien en honderd
en negentig dorpen bevatte / buiten en behalven / een
bisschops-stoel en twee kloosters / en tot in den jare
1540 gebloeit heeft / ten laaste verdelgt en verwoest
is / zulks kan ik niet begripen. Sommige zijn van ge-
voelen / of liever betweten / dat de zoogenaemde zwarte
plaag / die in den jare 1348 zoo een pslyke verwoesting in
de Noordsche landen aanrecht / zich insgelijks over Groen-
land verspreid heeft en ook over de Oostersche volkplantin-
gen / doch zulks is zonder eenigen grond of rede / om
dat de commertie op Groenland gedreven is tot in den
jare 1406 , en die kolonie in den jare 1540 noch in we-

De he-
dendaag-
sche In-
woners ,
weten
niet
daarvan.

Op wat
wyze
der Chri-
stenen
kolonien
van het

20 Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk

Oost-
district
verwoest
zyn.

zen gewest is. Byaldien derhalven dit district verwoest / of van deszelfs oude inwoners berooft is / zoo is niet onwaarschijnlijk / dat zy eenzelve noodlot met sommige westerfche hebben ondergaan / die door de onmenschelykheid der wilde Schrellingers uitgeroeit zijn.

Voor-
nemen
van Erick
Walken-
dorff,
aarts-
biffchop
van
Dron-
theim,
om fche-
pen ter
ontdek-
king te
zenden.

Zedert de ophouding van allen koophandel en vaart tuffchen Noorweegen en Groenland is een geheele eeuw verlopen / tot dat andere ondernamen / ontdekkingen te doen nopende het Oosterfche district. De eerste van de geene / die deze zaak ter herten nam / was Erick Walkendorff, aartsbiffchop van Drontheim, die befloten had / ten dien einde fchepen op zijn eige kosten uitte rusten / doch dezelve wierd in dat godbzuchtig booznemen gestuit door Christiaan den tweden, koning van Denemarken, in wiens ongenade hy geraakte. De

Van
Frederik
den eer-
ften
Chris-
tian den
derden.

naast opvolgende koning was Frederik de eerste, die geluk verhaalt word / de gemelde expeditie of rocht booz had / zonder dat dezelve echter ooit booztging. Christiaan de derde, gelijk Lysander verhaalt / zond verscheide fchepen met datzelbe booznemen / maar zonder eenige ontdekking te doen. Frederik de tweede volgde zynen

Frederik
den twee-
den.

koninglyken Vader / zoo wel in de regering / als in deszelfs godbzuchtig boornemen omtrent Groenland, dezelve verkoos daartoe zekere Mogens Heinson, vermaard zeeman in dien tyd. Dees zeeman tegens veel moeygheden / gehaar en stormwinden en ys geworstelt

stelt hebbende / kreeg het land in 't gezicht / maar kon- ^{Weder-}
 de 't zelve niet naderen / waarop hy weder na huis heer- ^{varen}
 de / en boozgaf / dat hy aan land had kunnen komen / ^{van Moa}
 bpaldien zijn schip niet in 't midden van dezselfs vaart ^{gens}
 dooz eenige blinde of in zee verschole zeilsteene rotzen te- ^{Huinson.}
 gen gehouden was geweest / zoodanig dat hy niet kon-
 de bozderen / of schoon hy een zeer gunstigen wind had /
 het een styve koelte waande en geen ps hem belette /
 zulkis hy daardoos afgeschikt best geoozdeelt had / we-
 der na Deenemarken te siebenou. Maar de rechte zeil-
 steene rotzen zijn na mijn gevoelen geweest zijne ober-
 grote bekommertheid / dat hy niet behouden doos de ver-
 schrikkel he psbergen geraken zoude / of wel de sterke
 stroom / die steeds langs het staten Doozgebergte met
 zoodanig geweld en snelheid loopt / dat dikwijls een
 schip met volle zeilen gestuit woos / zoodanig dat het
 weinig of niets ter wezreld daartegen arbeiden of booz-
 spoeden kan. De oozaak doos andere wegens die
 bzeemde uitwerking opgebzagt / is de visch Remora,
 doos de Noordlanders genaamt Kracken, doch zulkis is
 een fabuleuse vertelling van de alte lichtgelobige booz-
 ouders / en woostelt niet minder onder ongerpmheden /
 als het vorig gevoelen / dat naamlijk rotzen van zeilsteen /
 leggende op den grond van de zee / de vaart van een
 schip zouden kunnen beletten / dat op de opperblakte van
 dezelve zeilt.

22 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

De rid-
der Mar-
zin For-
bisher,
doo. ko-
ningin
Elisabeth
ter ont-
dekking
na Groen-
land ge-
zonden.

Des-
zelfs
tweede
tocht.

In het zelfve jaar / dat Mogens Heinson ter ontde-
king na Groenland uitliep / meldende Engelsche Histo-
rien / dat kaptein Martin Forbilher, een Engelsman /
dooz de roemruchtigen koningin Elisabeth tot dien zelven
einde uitgezonden is. Dees kaptein kreeg het land in
't gezicht / maar ten deele belet zijnde dooz het ys dat
daar aan vast was / en ten deele dooz de koutheid der
wintersche dagen / en dewyl het laat in 't jaar was / zoo
kon hy het niet naderen en dus keerde hy weder na En-
geland. Het jaar daaraan ondernam hy 't voorszjaar
dieselben tocht met drie schepen. Meenigerhande ge-
baren wegens ys en storm winden doozgekomen zijnde,
quam hy ten langsten aan land / en vond daar een wil-
de woeste natie / die ziende / dat de Engelschen na hen
toegingen / hunne hutten verlieten / en wegliepen / on-
zich te bezbergen. Sommige wierpen zich van de steil-
ste rotzen in zee. De Engelschen gingen in hunne hut-
ten / en bonden maar alleen een oude en een jonge vrouwe
die hoog zwanger was / welke beide hy met zich nam.
Ook verhaalt men / dat hy daar vond eenig zand /
waarin hy greintjes goud of zilber bespeurde / waarvan
hy zoo tonnen vulde / en mede na Engeland nam. Wat
aanbelangt dit goud en zilber zand / ik kan niet nala-
ten / te twijfelen / of zy diergelyk op de kust van Groen-
land gebonden hebben. Ook verhaalt de ridder Martin
verschiede andere verwonderenswaardige dingen van
dienzelven aart / en wel voornaamlyk van de beschaafde

ma-

ter ontde-
 kische Histo-
 Engelsman/
 t dien zelven
 het land in
 het p^s. dat
 kochtheid der
 ar was / zoo
 weder na En-
 't boorzaar
 erhande ge-
 omen zijnde,
 aar een wil-
 hen na her
 eglieden / on-
 van de steil-
 n hunne hut-
 jonge bouw
 et zich nam.
 eenig zand/
 e / waarvan
 nam. Wat
 n niet nala-
 t van Groen-
 dder Martin
 dingen van
 e beschaafde
 ma-

manieren en beleeftheid van een natie / in die gewesten
 wonende / van dewelke hy schrijft / datze geregeert
 wierden door een prins / die zy Kakiunge noemde / en
 in staatze op hunne schouwbers droegen / zeer rijk ge-
 doft en verriert met goud en edelgesteentens / 't welk in
 geen en deele overeenkomt met den slechten armen staat
 van Groenland en deszelfs inwoners / maar veel eer
 met de rijke koninkrijken van Peru en Mexico , daar over-
 bloed van goud en zilver is / en daar hy mogelijk het
 bovengemelde goud en zilver zand van daan gebragt zal
 hebben.

Maar ik acht hoogtjd te zijn / zulke onzekere verha-
 len te laten hoor 't geen ze zijn / en onze gedachten te
 wenden nade godbzuchtige ondernemingen van onze al-
 lergenadigste souberainen / de koningen van Denemar-
 ken , om Groenland t'ontdekken en worder machtig te
 worden. En wy vinden / dat na de expeditien van Fre-
 derik den tweden , deszelfs opvolger / Christiaan de vier-
 de , tot die ontdekking vier verscheide reizen met grote
 kosten / schepen uitgerust en uitgezonden heeft. De eer-
 ste tucht wierd gedaan door den commandeur Godke
 Lindenow , met drie schepen. De Historie vermeld /
 dat Lindenow met zyn schip aan de Oost-kust van
 Groenland quam / 't welk ik echter naauwlijks kan ge-
 loven / en dat hy daar vond een zeer wild onbeschaaft
 volk / gelijk gezegt word / dat Forbisher daar allereerst

Koning
 Christiaan
 de vierde,
 zond op
 vier ver-
 scheide
 reizen
 schepen,
 ter ont-
 dekkinge
 van
 Groen-
 land.

aan

24 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

aangetroffen zou hebben. De commandeur vertoefde daar drie dagen/ geduurende welken tyd de wilde Groenlanders quamen/ om met hem handel te drijven/ ruilende allerhande pelterpen en huiden/ als mede stukken van kostbare hoozn tegen allerhande snuisterpen/ als messen/ scharen/ naaldens/ gemeene bziilen en andere diergelyke beuselingen. Toen hy van daar onder zeil ging/ waren twee Groenlanders noch in zyn schip/ die hy met zich nam. Deze ziende datze weggeboert wierden/ deden alles watze konden/ om weder in bziigheid te geraken/ willende zelfs verscheidemalen oberboord springen/ om na de wal te zwemmen/ zoo dat men genoodzaakt was/ hen handen en voeten te binden/ en zich op die wyze van hen te verzekeren; edoch wanneer hunne landgenoten zulks zagen/ rotteden zy in groten getal op strand zamen/ maakte een ysgelyk geschreeuw en gehuil/ wierpen met steenen en schoten met hunne bogen na de matrozen/ waarop die van 't schip een kanonschoot deden/ 't welk zoodanigen schrik onder de Groenlanders beroorzaakte/ datze alle gingen lopen. De twee andere schepen/ die die onder den commandeur behoorden/ zeilden de kaap Farwel om/ zijnde de zuidelykste uithoek van Groeland, tegen over 't landschap Nova Canada, rechtstreeks na de Straat Davis, in welke haart zy verscheide goede havens ontdekten/ zoo als ook zeer vermakelyke groene Vandenpen/ maar alle de inwoners woest en wild/ als de bovengemelde. Ook

Twee
Groenlan-
ders door
Lindenow
in Deen-
marken
gebragt.

De
twee an-
dere
schepen
bragten
eenig
metaal
met zil-
ver-eers
en vier
wilden
riet zich.

eigentlyk

er vertoefde
de wilde
te drijven/
mede stukken
kerpen/ als
en andere
onder zeil
n schip/ die
hoert wier-
c in brijheid
n overboord
/ zoo dat
eten te bin-
teren; edoch
rotteden zy
een pgljke ge-
schoten met
van 't schip
schrik onder
ingen lopen.
commandeur
nde de zuide-
t landschap
vis, in welke
ten/ zoo als
maar alle de
melde. Ook
zegt

Van de zoo genaamde STRAAT DAVIS. 25

zegt men/ datze op sommige plaatzen gebonden hebben
steen en/ die eenig zilber-erts in zich bevatieden/ die zy
met zich namen/ en van dewelken honderd pond zegen-
twintig oncen zilber uitleverde. Ondertusschen kan ik
weder niet nalaten/ te blygen/ of dit zilber-erts ge-
bonden zy op de kust van Groenland dan tegen over
dezelve op die van Amerika. Deze twee schepen blyg-
ten insgelijks hier wilden met zich t'huis te Coppen-
hagen.

De tweede tocht geschiede op omdert van dienselven ko-
ning in den jare 1606 met vijf schepen onder het gebied Tweede tocht.
van den bovengemelden commandeur/ nu admiraal
Lindenow, nemende met zich de vier wilden/ die zy 't
jaar te voren uit Groenland weggeboert hadden/ doch
een van deselve quam onderwege te sterben. In desen
tocht nam de admiraal desselfs coers na het westen van
haap Farwell, stevenende na de Straat Davis, en langs
deselve heen gezeilt en verscheide plaatsen ontdekt heb-
bende/ keerde hy na huis.

De derde en laatste expeditie van dien roemruchtigen Derde tocht.
koning geschiede slechts met twee schepen/ onder den
commandeur Carsten Richards, geboren in Holstein; hy
zag het land en desselfs hoge ruwe steile rotsen van bez-
re/ maar kon ter oorsake van het yst 't selve niet gena-
ken/

26 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

ken / sulks hy na huis keerde / na dat hy veel vergeefsche moeite gedaan had.

Tocht
van kap-
tein
Munck
in 1616.

De vierde expeditie van koning Christiaan den vierden onder het beftier van kaptein Jens Munck in den jare 1616, wierd niet gedaan ter ontdekking van Groenland, maar enkel en alleen om tusschen Groenland en Amerika een doortocht te vinden na China. De mislukkingen van dien tocht zijn doot den gemelde kaptein verhaalt.

Tocht
op kof-
ten van
een
compa-
gnie
kooplie-
den te
Copen-
hagen.

Buiten en behalven dese vier tochten op 's konings kosten / wierd onder de regeering van dienselven koning een vyfde ondernomen doot een maatschappij / in den jare 1636 te Coppenhagen opgerecht / van welke maatschappij de opperkanselier / Christiaan Frys president was / zoo als Lysander verhaalt. Twee schepen / doot die maatschappij uitgerust / hunnen coers na het westen van Groenland zettende / quamen in de Straat Davis, daar zy een wyltyds met de wilden handel dzeven; maar dit was het hoofft oogmerk niet van den commandeur; deselve was verwittigt van een kust / waarvan het zand de kouleur en zwaarte hy van goud / die hy dien volgens aandeed. De twee schepen wierden met dit zand geladen / en men keerde daarmede na Coppenhagen, daar de goudsmids in 't werk gesteld wierden / om te ondersaeken of 'er goud onder was; maar dese goudsmits de vereifchte kennisse daartoe niet hebbende / zoo beval de op-

opperkanselier / president van de maatschappij / het zand
 oberboord te werpen. Een gedeelte van 't selve wierd
 midlerwijl uit liefhebberij bewaart / waaruit een schei-
 konstenaar / die naderhand te Coppenhagen quam / een goed
 deel zuiver goud trok. De eerlijke en welmeenende com-
 mandeur / die op dien tocht was geweest / geraakte dooz
 dit gebal t'eenemaal uit de gunst / en quam kort daar
 aan van hertzeer te sterben / zulks niet alleen de schat /
 dien hy t'huis gebragt / weg was / maar ook de ken-
 nisse van de plaats / daar deselve was te binden / om
 dat hy die had geheim gehouden.

Onder de regering van koning Frederik den derden, Tocht van David Nelles.
 wierd in den jare 1654 een schip uitgerust dooz zekeren
 Hendrik Muller, boornaam rijk heer / en onder comman-
 do van David Nelles na Groenland gezonden; deze arri-
 heerden behouden in Groenland, en bragt van daar drie
 vrouwenpersonen / welker namen waren Kunelik, Ka-
 belau en Sigokou. Deze vrouwenpersonen waren na het
 geboelen van bisschop Torlais, die het Journaal of dag
 verhaal van den gemelden kaptein had gelezen / in de
 nabuurschap van Herjolsnes gebangen / 't welk zoo als
 Thormoder Torfaeus beweert / op de Oostkust legt /
 doch ik kan zulks niet wel geloven / zijnde veel eer
 mijne gedachten / datze op de westkust / niet ver van de
 rivier Baal ontmoet zijn / alzo eenige der inwoners / die
 noch in leven zijn / dat gebal steeds in versche geheugenis

bewaren / en my hare namen / zoo als ze in het boven-
gemelde Journaal zyn ter neer gestelt / gesegt hebben.

Van
Otto
Axelson.

De laatste commandeur / die ter ontdekking van
Groenland uit gezonden wierd / is volgens Torfaeus in
zijne Historie van Groenland geweest / kaptein Otto
Axelson, in den jare 1670, onder de regering van Chri-
stiaan den vyfden, roemruchtigen gedachtenis; doch wat
uitslag deselve gehad heeft / daarvan maakt Torfaeus
geen gewag. Men leest nochtans in een ongedrukt
Verhaal van Groenland / opgesteld en geschreven door
Arngrim Vidalin, derde Deel eerste Hoofd-stuk / dat zijn
gemelde majesteit verzocht en met grote voorzichten be-
gistrigt hebbe George Tormuhlen, commercie-raad te
Bergen, om schepen ter gemelde ontdekking in zee te
brengen / waarop de gemelde commercie raad niet alleen
een schip tot dien tocht uitruste / maar ook een meenigte
passagiers aan de hand kreeg / om zich, die gewesten
ter neer te gaan zetten / welke hy van al 't nodige ten
dien einde bezorgde / te weten van mond en krijgshu-
sofrens / en van houte huizen / gezeed om ten eersten in
dat land opgerecht te kunnen worden / doch dit groot
voornemen mislukte / werdende het schip door de Fran-
schen genomen en te Duinkerken opgebragt.

De
Schryver
vertrekt
na Groen-
land.

Dus liet het zich een geruimen tyd aanzien / als of
men alle gedachten op Groenland t'eenemaal had laten
va-

baren / tot dat eindelijk in den jare 1721 na veel meenende nodigingen en ontwerpen / door my overgelevert aan de Groenlandsche maatschappij te Bergen, goedgekeurt en bekrachtigt door wijlen zijn majesteit Frederik den vierden, roemruchtiger gedachtenis / die maatschappij besloot / om niet alleen schepen te zenden / maar ook een kolonie in Groenland op de hoogte van 64 graden op te rechten / wanneer ik met mijne gansche familie derwaards ging / en vyfrien jaren daar bleef. Gedurende myn verblijf aldaar / heb ik getracht te bekomen alle de kennisse / die zoo door de zee als het land vanden regenwoozdigen toestand en staat geweest verkregen konden worden / en myn arbeid is in geenen deele vruchteloos geweest; want ik heb op de westkust sommige plaatzen gebonden / die eerst door de oude Nooren bewoont zijn geweest / doch bermids ik dien tocht laatst in alle deszelfs omstandigheden en gebaren / waar mede dezelve verzelt is geweest / afzonderlyk beschreeven en met den druk heb gemeen gemaakt / zoo acht ik nodeloos / daar van wyders gewag te maken.

Endoch bermids myn hoofd oogmerk wel voornaamlyk strekte / om de oost-kust van Groenland t'ontdekken / 't welk altyd door 't beste van onze aloude kolonien gehouden is / zoo ontving ik dienvolgens in den jare 1723 een brief van dan de bovengemelde Groenlandsche maatschappij te Bergen / meldende dat zijn majesteits welbehagen was / dat de oost-kust insgelijks bezocht en ont-

Doet dekt wierd. En ten einde zulks te beter te weeg ge-
 1723 een bzagt en uitgeboert zou mogen kuden / nam ik het be-
 tocht ter sluit / om dien tocht in persoon te doen; ik zeilde zuid-
 ontdek- waards / tot aan het staten Doozgebergte / zoekende na
 king van de oost- de straat van Forbis her, die de kofste weg zou zyn ge-
 kust. weest / volgens de kaarten / die de gemelde straat
 ter dier plaatze stellen / maar ik kon diergelijke straat
 niet vinden. Hoe het zo / bermids het nu te laat in't jaar
 booz my wierd / om mynen tocht te verbozderen / zyn-
 de de maand van September by na ten einde / wannere
 ed winter in die gewesten begint / verzele van vrees-
 lijke stormwinden / zoo was ik genoodzaakt / terug te
 keeren.

In den jare 1724 bzagten de bewindhebbers van de
 Groenlansche maatschappij te Bergen volgens zyn mase-
 steits wille en welbehagen een schip in zee / om een lan-
 ding op den oost-kust te wagen / zoo als men eertyd
 gedaan had op gemelde kust / die tegen over Ysland legt;
 maar de verbazende grotemeenigte p / 't welk de kust tot
 een bozweering versterkte / deed die onderneming t'eene-
 maal mislukken / zoo als het omtrent veele andere mede
 daan had. Dermids 'er geen kans ter wezeld was
 booz schepen / om die kust te nadezen / zoo besloot die-
 zelfde koning in den jare 1728, om buiten en behalven
 verscheide andere grote kosten / enige paarden aan die
 kolonie te zenden / in hope / dat men met dezelve te land
 na de oost-kust zou konnen ryden / maar niets was zoo
 on-

weg ge-
het be-
de zuid-
hende na-
zijn ge-
de straat
ke straat
in't jaar
ren/ zijn-
wannere
an vrees-
terug te

onmogelyk ter oorzake van de onbzuikbare steile ruwe
bergen/ die jaar uit jaar in/ met ys en sneeuw bedekt
zijn/ die nooit smelt. Een andere nieuwe expeditie ter
zee/ wierd dienvolgens in den jare 1729 op bevel van den
gemelden koning gedaan door den lieutenant Richard,
die met zijn schip dieht by de nieuwe Deensche kolonie
in Groenland overwinterde/ en in zijne reize terug na
Denemarken alle bedenkelijke pogingen aanwende/ om
aan de bovengemelde kust tegen over Ysland te geraken/
maar al zijn arbeid was vergeefs/ vindende hy niet
minder het ys in zijnen weg/ als voor desen alle andere
gedaan hadden.

Tocht
van den
Lieute-
nant
Richard
in 1729.

g van de
zijn mase-
een lan-
n eertpds
sland legt;
de kust tot
ing t'eene-
erre mede
reld was
sloot die-
behalven
r aan die
be te land
was zoo
on-

Deze moeilijkheden en gestadige te kux stellingen
hebben by de meesten alle hope doen verdwynen / van
ooit in die onderneming te zullen slagen / edoch ik blei my
desniettegenstaande/ dat ik gelukkig ontdekt en aan de
hand gegeven heb een middel/ 't welk my niet zoo ondoen-
lyks voorkomt / of schoon men tot noch toe niet de proef
daar van genomen heeft / of ten minsten niet / zoo als het
behoort / naamlyk om van het Staten Voorgebergte, of zoo
als wy het noemen / van Kaap Prins Christiaan af langs
het Land / Noordwaards te varen. De onderechting die
ik gehad heb van de Inwoners, die in hunne boten een groot
gedeelte van de Oostzyde langs gebaren zijn / bekrachtigen
my in mijn gevoelen; want alhoewel jaarlijks een onge-
looflyke meenigte drijf-ys van Spitsbergen of Nieuw-
Groen-

Nieuw
ont-
werp,
om op-
den
Oost.
kust te
geraken.

Groenland, langs deze kust af komt / en by 't Staten Voor-
gebergte passeert / 't welk het naderen van schepen belet /
300 ver als het p^s strekt / en waarentrent de vooz-
naamste Noorweegsche kolonien geweest zijn / 300 bind
men nochtrang by 't strand scheuren in 't p^s / en een open
zee / doo^z de welke boten en kleiner vaartuigen konnen pas-
seren ; en volgens het verhaal van de Inwoners en mijn
eigen onderbinding hindert de sterke stroom / die doo^z de
baaijen en ribieren veroozsaakt word / en steeds zuid-
west langs het strand schiet / het p^s / om zich aan het
land vast te zetten / en houd het op sekere distantie van
het strand af / doo^z welk middel de Inwoners op zekere
tijden zonder enig beletzel een gedeelte aan die kust in
hunne groote boten gepasseert hebben / alhoewel zy niet
zijn geweest / in plaats van de oude Noorweegsche kolo-
nien / van dewelke zonder twijfel noch eenige overblijfs-
zels te zien zijn op de Oost-kust. Daar boven ben ik
op een geloofwaardige wijze onbezrecht door Holland-
sche matrozen / die deze z^{en} hebben bebaren / dat ver-
scheide van hunne schepen somtijden de Oost-kust van
Groenland tot op twee eⁿstig graden t'eenemaal van
't p^s by gebonden / 't gelegenheid op die kust tus-
schen de rotzen vertoeft / en een voozdeelingen handel
met de wilden gedreven hebben ; en dat zulks de waar-
heid is / zulks heb ik zelf bebonden op mijne t'huys-
reise van daar in den jare 1736, wanneer wy het Staa-
ten Voorgebergte en Staap Farwell passerden / dicht ver-
by

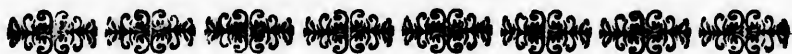
ten Voor-
pen belet /
de booz-
zoo bind
n een open
onnen pos-
rs en mijn
die booz de
eeds zuid-
h aan het
antie van
op zekere
die kust in
vel zy niet
gsche kolo-
oberblijfs-
ben ben ik
r Holland-
/ dat ver-
ft-kust van
emaal van
te kust tus-
gen handel
s de waar-
ne t'huys-
p het Staa-
dicht ver-
by

by de kust / daardien tyd geen ys was te zien / maar
bermids dit zoo zelden gebeurt / zoo is het zeer onzeker en
onveilig booz een schip / om zich zoo ver onder de oost-
kust te wagen; maar zoo als ik te voren heb aan-
gemerkt / is het veel veiliger en doenlijker / om in kleine
vaartuigen van het Boozgebergte die kust langs te va-
ren / booznaamlijk als 'er op de hoogte 60 en 61 gra-
den een logie wierd opgerecht / en middel konde gebou-
den worden / om albaar op den Oost-oever mede een lo-
gie te maken. Want volgens het verhaal / dat oude
Schijvers ons van Groenland hebben nagelaten / bestaat
den grond / die onbebouwt legt / tusschen de West en Oost
kust / niet meer dan twaalf Noorweegsche mylen wa-
ters / of volgens later gissing / is het een tocht van
zes dagen met een boot. En bermids de oberblijfsels der
oude woningen / die ik tusschen de 60 en 61 graden heb
ontdekt / zonder twijfel leggen op het zuidelykste gedeel-
te van de West-kust / zoo volgt daaruit noodzakelyk /
dat het land van daar na de zuidelykste gedeelten van
de Oost-kust / niet heel groot zyn kan. Wpaldien het
nu op zekere tyden doenlyk gebonden wierd / met boten
of kleine schepen langs de strand na den Oost-kust tot op
de hoogte van 63 of 64 graden te varen / zoo zouden
hier en daar kleine Woningen of hutten kunnen wo-
den opgerecht / booz welk middel men een bestendige ge-
meenschap zou kunnen onderhouden en wederzydsche by-
stand aan elkander verleenen / of schoon groter schepen

Men
behoor-
de hier
en daar
kleine
woning-

gen of
huiten
op te
staan,
om de
correl-
ponden-
tie open
te hou-
den.

dezelven niet konden aanboen / maar slechts de zuide-
delijksre. Ook hou ik my verzekert / dat de zaak doen-
lijk is / en byaldien het Godt genadiglyk behaagde / de-
zelve te beboorden / zoo zouden hier kolonien kunnen
worden opgerecht / die men zonder veel moeite jaarlijks
van al het nodige zou kunnen voorzien.

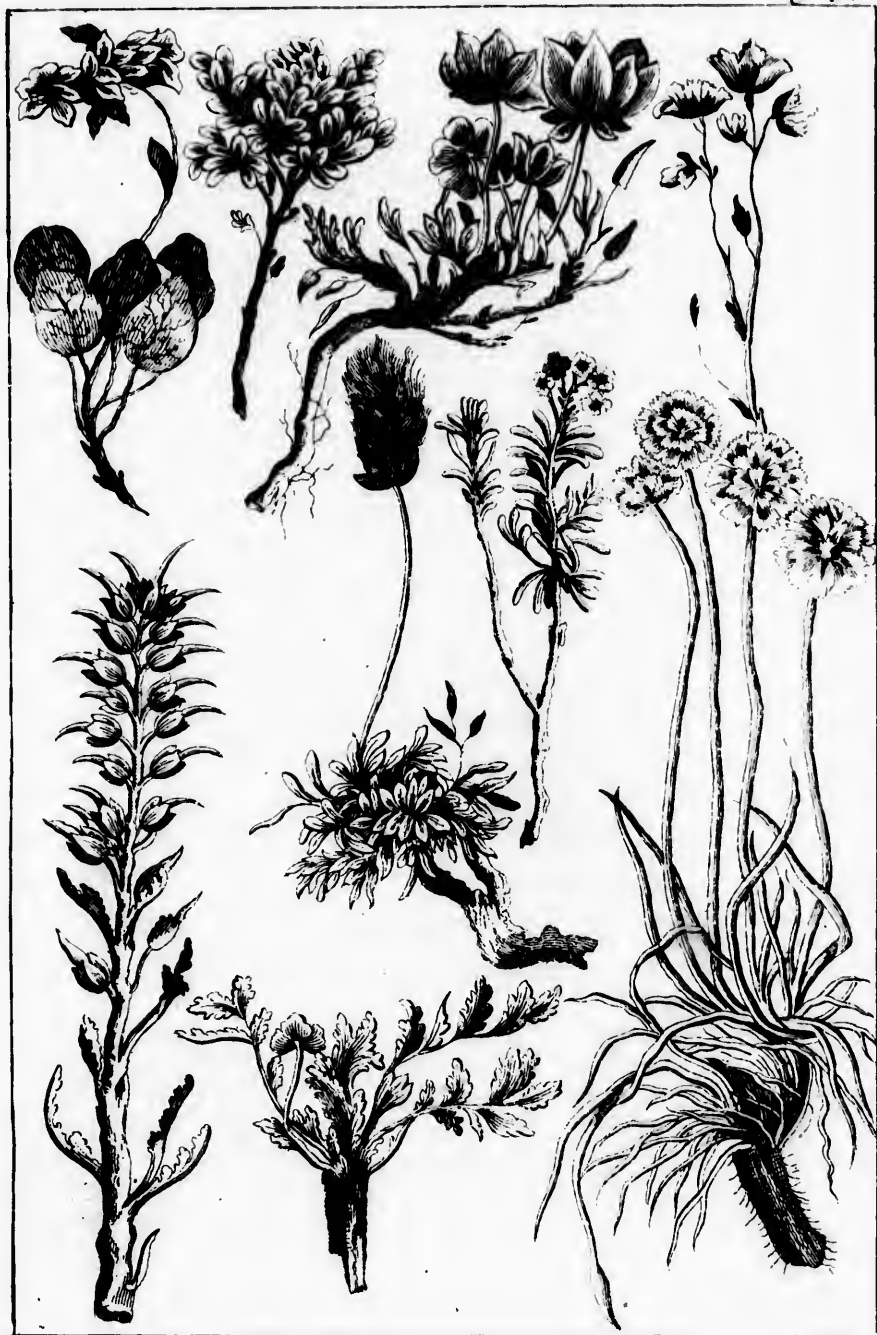
DERDE HOOFDSTUK.

Van de Natuur der grond, planten en
mineralen.

Voort-
breng
zelfs van
het land,
eertyds
voor
's Ko-
nings
keuken
bewaart.

At aantebelange de natuur van den grond /
de aloude Historien vermelden / dat de
Groenlandsche kolonien zeer veel vee heb-
ben aangequeekt / die melk / boter en kaas
in zoo een overbloed uitleverden / dat een
grote meeninge daarvan na Noorwegen verboert / en
wegens de uitstekende aangename smaak en zonderlin-
ge lichte vooz 's konings keuken bewaart wierd / en
dat men zulks pleeg te doen / tot in de regeering van
koningin Margareta. Ook lezen wy in die Historien /
dat sommige gedeeltens van het land de heerlijkste tar-
we hebben voortgebragt / en dat in de dalen of veldjen
gevonden wierden eikebomen / waaraan akers groeiden
300

entlyk

zuides
k doens
de / des
konnen
jaarlijks

n en

grond /
dat de
bee heb-
en haag
dat een
oert / en
onderlin-
pied / en
cing van
historien /
kste tar-
valsejen
groeiden
300

zoo groot als een appel / (a) die zeer smakelyk waren. De bosschen krieden van alderhande wild / rendieren / hazen / enz. tot vermaak der liefhebbers van de jagt. De rivieren / baajen en zcën leberden uit een bystere grote meenigte van allerhande visch / zoo als ook robben / en walvisschen / waarmede alle de inwoners aanzien. den handel drijven. En alhoewel het land segengwoozdig geen roem dzagen kan op dienzelven overbloed / om dat het van kolonien / en bee ontbloot is / en t'eenemaal onbehouwt en woest legt / zoo twijfel ik nochtans niet / of de districten die eertyds door de aloude Nooren aangequoeckt en bewoont zyn geweest / zoude hunne vorige vruchtbaarheid weder bekomen / byaldien zy andermaal met menschen en bee bevolkt wierden / te meer om dat in die districten heerlijk gras groeit / voornaamlyk tusschen de 60 en 65 graden. In de grote Baai / in de zeekaarten bekend met den naam van Baals-Rivier, en segengwoozdig genoemd de Baai van de Goede Hoop, na de Deensche kolonie / aan den mond van die Rivier opgerecht / leggen aan beide zyden van de kolonie veele goede beemden / tot het grazen en weiden van zeer veel

Heerlyke weilanden op 60 tot 65 graden.

(a) Een *Inwoner* uit het zuidelykste gedeelte van het land omtrent het Staten Voorgebergte komende, zei jegens myn zoon, toen hy limoenen zag, dat hy vruchten even als die in zyn land aan bomen had zien groeijen, doch darze viermaal kleinder waren; 't welk ik acht, dat akers of eykels geweest zyn, waarvan ik hier boven heb gewag gemaakt.

36 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

Maar
geen bo-
men of
boscha-
dien,
dan al-
leenlyk
kreupel-
bosch.

Ver-
scheider-
hande
kruiden
en plan-
ten.

Een
kruid,
waarvan
de wor-
tel zoo
aange-
naam
ruikt,
als een
roos.

bee / zonder te sprekken van een groten overbloed van le-
vensmiddelen / die de zee zoo wel als het land uitleve-
ren. Besschen van hoog stammige bomen ontmoet men
heel zelden; in de meeste Baagen heb ik nochtans ge-
bonden struiken en heesters in grote menigte / en wel
voornaamlyk van Berke / Olme en Wilgebomen / die
genoegzaam brandhout uitleveren ten dienste der inwo-
neren. Het grootste bosch / dat ik gezien heb / staat
op de hoogte van 60 en 61 graden / daar ik verhebben
zag twee a drie bademen hoog / ruim zoo dik als een
mans arm of been. Kleine Genever-bomen vallen hier
mede in overbloed / beziën van dezelve zoo groot als
grauwe erwten. Het kruid / genaamt Quaun, 't welk
onze Angelica is / groeit hier overal / zoo wel als de
wilde Rosmaryn, die de reuk en smaak heeft van Ter-
penty. Hier van word een fyne olie en spiritus gedis-
tilcert / die zeer heilzaam en van groot gebruik is in de
artzeny. Dat dierbaar kruid / Tepelpladen / het heerlyk-
ste geneesmiddel van de scheurbuik / bind men alomme
aan de zee-kant / en valt hier zoo scherp en bitter niet
als dat van zachter klimaten of luchtstreken. Ik heb
wonderbare uitwerkzelen van deszelfs geneezinge gezien.
Het land brengt insgelyks voort een soort van gras
met geele bloemen / waarvan de wortelen in den voort-
tyd een aangenaamen lieflyken reuk verspreiden / hyrna als
die van rozen. De inwoners gebruiken het tot hunne
spijze / en verbinden zich zeer wel daarby. In de Baai-
jen

jen en Sibieren bind men aan de zyde van het gebergte wilde Thym/ die na zonnen-ondergang zeer aangenaam ruikt. Daarenboven groeit hier een kruid/ genaamt Tormencil, zonder te spreken van een grote meenigte andere kruiden/ planten en gewassen/ die ik my niet kan te binnen brengen/ en welker namen my inder daad t'eeneemaal onbekent zijn. Sommige van deselve staan hier in p'rent afgebeeld. De gemeenste beziën/die ze voortbrengen/ worden genaamt Blaauwe-beziën/ Blaam-beziën/ enz. De Mulde-beziën/ die zeer gemeen zijn in Noorwegen, willen hier niet aarden ter oorzake van den zware mist/ die over de eilanden hangt/ als die planten botten of uitloopen. Dit land belooft vooz't overige deel/ en wel vooznaamlyk op de hoogte van 60 tot 64 graden/ en schynt tot Koozland zeer beguaam te zijn/ werdende noch heden teekenen van alkers gebonden/ die beguaam zijn/ om te bebouwen. Ik zelf heb eens de p'roef daarvan genomen/ dooz gerst te zaaijen in het iand aan onze nieuwe kolonie/ die zoo weelig opschoot datse in het laast van Juli in volle airen stont/ maar niet ryp wierd ter oorzake van de vozt by nacht/ die de groei belette. Vermids dit koozn van Bergen in Noorwegen was overgebragt/ zoo had het zonder twyfel een langer zomer en meer hitte van noden/ om tot rypheid te geraken/ maar ik ben van geboelen/ dat koozn/ 't welk in de noozdelykste districten van Noorwegen valt/ beter in Groenland zal slagen/ om dat die luchtstreken

Bequa-
me
grond
tot het
voort-
brengen
van al-
lerhande
koozn.

In het
Noorder
gedeelte
groeit
gras
noch
loof.

beter met elkander obereenhomen. Ropen en sluitkool
zijn hier zeer goed / en van een zoeten smaak / booz-
naamlyk de Ropen / die zeer groot vallen. Dient te
worden aangemerkt / dat al het geen van de vruchtbaar-
heid van den grond van Groenland is gesegt / verstaan
moet worden van de hoogte van 60 tot 65 graden / en
dat die vruchtbaarheid verschilt na der verscheiden graden
hoogte; want in het Noorpdelykste gedeelte vind men
noch gras noch loof / zelfs niet zoo veel / dat de inwo-
ners gras genoeg kunnen binden / om in hunne schoenen
te doen tot het warm houden van hunne voeten / maar
't selve van de zuidelyke districten moet krygen.

Mine-
ralen en
metalen
schaars
in dit
land.

Van metalen of mineralen in dit land / heb ik weinig
of niets te zeggen. Ontrent twee Noorweegsche mylen
ten zuiden van de kolonie der Goede Hope, worden op
een Doorgebergte hier en daar groene vlakken of plek-
ken gezien / als spaansch-groen / die te kennen geven /
dat 'er een koper-mijn is; en zeker inwoner heeft my
eens gebragt eenige stukken / zeer veel na ruw lood
zweemende; daarenboven is hier een soort van kala-
mijnsteen / die de couleur heeft van geel koper. In
mynen tocht tot het doen van ontdekkingen / heb ik op een
klein eiland / 't welk wy aan deden / gebonden / eenig geel
zand / met einaber of hermilioene strepen; Ik zond een
partij van 't selve aan de betwindhebbers van de Groen-
landsche maatschappij te Bergen, om de proef daar van
te

te doen nemen / en zo schreeben my tot antwoord / dat ik trachten zoude / zoo veel my mogelijk was / over te zenden / van dat zelve zand / maar tot hunne te leusselling zoo wel als tot de mijne / ben ik nooit in staat geweest / het gemelde eilandje weerom te binden / om dat het zeer klein was / en 't niets te beduiden had / leggende onder een grote menigte andere / terwyl het teken / dat ik zo had gedragen / daart te laten op rechten / om het daaraan te kennen / door den wind weg geslagen was. Daar word midlerwyl genoeg van dat zand hier en daar in het land gevonden / 't welk gebrand zijnde / roodachtig word / zoo als het ook doet / als het eenigen tijd opgesloten is geweest. Of dit nu van 't zelve zand is waar van de ridder Martin Forbisher gezegt word / honderd baten in Engeland overgebracht te hebben / en 't welk men zeide / dat veel goud in zich bevatte / en wederom / zoo als hier boven is gemeld / waarmede eenige Deensche compagnies schepen bezocht / in den jaer 1636 na Copenhagen gekeert zijn / zulks is een zaak / die ik niet voornemens ben / te beslissen. Zoo veel ik nochtans kan zeggen / dat ik door de kleine onderbinding / die ik in de stoffscheidkunde verkregen heb / de proef daarvan heb genomen / 't zo door extractie of precipitatie / uittrekkinge of nederdijbinge / om te zien / of 'er iets uit te halen was / doch dat al mijn arbeid en moeite steeds vergeefs is geweest. Met een woord / ik verklaar / nooit enig zand gevonden te hebben / waar in Goud of

Kristal of Silber was/ maar wat aanbelaugt rots-kristal/
 en Ru- 300 rood als wit/ men vind het hier; in het rood kris-
 bynen in tal is eenig goud/ 't welk niet anders dan dooz de chy-
 dit Land. mie/ kan worden uitgehaalt. Onbrandbaar glas/ ge-
 Asbestus. naamt Asbestus/ Asbestinum, "Αρβασον / is hier 300 ge-
 meen/ dat men heele hopen daar van zien kan; het ziet
 'er uit als een gemeene steen/ weshalven het dan ook in
 't Engelsch steen-glas genaamt word/ maar kan gesle-
 ten of geklooft worden/ als een stuk hout; het bevat
 lange vezelen/ die gewallit of gekloft en van het buil/
 gezuibert/ gesponnen konnen worden; 300 lang als het
 zijn olpeachtige bochtigheid heeft/ brand het wel/ maar
 verteert nooit tot asche. Gontom onze kolonie der
 Goede Hope, valt een soort van gemeene groffe bastaard
 marmer van verscheide couluren/ blaauw/ groen/
 rood/ en sommig t'eenemaal wit/ 300 als ook wit met
 Mar- zwarte plakken/ waar van de inboozlingen allerhande
 mer, dat het vuur verduren kan. vaatwerk en gereedschap maken/ als lampen/ kookpot-
 ten/ en zelfs kroezen/ om metalen in te smelten/ kon-
 nende dit marmer de proef tegen het vuur uitstaan (a).

Dan dit marmer is een grote quantiteit na Drontheim
 in Noorwegen gebragt/ waar van men gebruik heeft
 ge-

(a) De lampen en potten, die de zuidelyke inwoners van dit mar-
 mer maken, worden zeer duur verkoft, zoo dat de inboorlingen,
 van de noordelyke gewesten, daar zoodanig marmer niet word ge-
 vonden, acht of tien rendieren huiden geven voor een groten pot,
 of drie huiden voor een lamp.

gemaakt in het versieren van de cathedrale kerk van die stad/ zoo als Peter-Claudius Undalin meld (a).

Onder de hooftbezengzelen der zee/ bind men buiten en behalven verscheiderhande schulpen/ mosselen/ hier mede koraal-bomen/ waarvan ik 'er ongemeen fraai en groot gezien heb.

(a) Volgens het verhaal der inboorlingen vind men in de zuidelyke gedeelten een warme bron van een minerale hoedanigheid, die de schurft geneest, byaldien men zich daarin baad. De wilden wasschen hunne huiden daarin, neemt alle vuiligheid weg, en maakt ze t'eene- maal als nieuw.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van het klimaat en gematigtheid der lucht.

De Inboorlingen hebben geen reden/ over te- In dit
gen en stormachtig weer te klagen/ hoor- gewest
naamlyk niet in de Baai van Disco/ ge- is door-
legen op de hoogte van 68 graden/ daar gaans
men doorgaans gedurende den ganschen vast
zomertijd helder en vast weer heeft; maar aan de an- weer.
dere kant/ als het eens slecht en buijig weer word/ raast
f

Zout
van zee-
water
door de
hitte van
de zon.

Zeer
felle
koude
op 68
graden
noorder-
breedte.

raast de wind met ongelooflijk geweld / voornaamlyk
als hy uit den zuiden of zuid-westen hoek waait; waar-
by men opgemerkt heeft / dat de storm over is / en ge-
volgt word van goed weer / zoo dra de wind west of
noorden loopt. In den zomertyd zou het land onge-
meen vermakelyk en gezond zyn / opalbiën men hier
zoo een zwaren mist niet had / voornaamlyk aan de
zee-kust; want het is hier al zoo warm / als in eenig
ander land / als de lucht helder en onbetrokken is / 't
welk gebeurt als de wind oost waait; ja somtyds is
het zoo heet / dat het zee-water / dat na de ebbe in de
holigheden der rotsen blijft / door de hitte van de zon mee-
nigmalen reeds zoo het ballen van den avond / in fon
wit zout verandert of gestremt is. Het heugt my / dat
wy eens drie maanden na elkander heel goed vast weer
gehad hebben / en zoo een aangenaam zonneschyn / als
men zou kunnen wenschen / zonder regen. De zomer
begint in 't laaste van Mei en duurt tot half Sep-
tember / het gansche overige gedeelte van het jaar is
winter / die koudelyk is op de hoogte van 64 graden /
maar ten noorden op 68 graden en daarboven / is de
koude zoo fel / dat zelfs de sterkste brandewijn / als by
voorbeeld / Fransche brandewijn / enz. zoo het vuur
bevrozen. Om het einde van augusti is de zee t'eene-
maal bedekt met ys / 't welk niet zoo april of mei / en
sontyds niet zoo 't einde van juni wegraakt en smelt. Het
is aanmerkelijk / dat op west-kust in verscheide land-
schappen /

naamlyk
; waar-
/ en ge-
west of
d onge-
nen hier
aan de
in enig
n is/ 't
tijds is
be in de
zon mee-
/ in fon
mp/ dat
vast weér
hijn/ als
De zomer
half Sep-
jaar is
4 graden/
en/ is de
! als by
het vuur
zee t'eene
f mei/ en
smelt. Het
geide land-
schappen/

schappen / leggende op een en dezelve breedte / als sommi-
ge districten van de Straat-Davis en Noorwegen, het beel-
houder maakt / als op de Oost-kust. En of schoon het
in de Straat-Davis beel houder is / als in Noorwegen, de
sneeuw legt daar nooit zoo hoog / zoo naamlyk niet aan
de Baaijen en Sibieren / daar ze zelden dieper legt dan
een halve roede / terwijl nochtans de districten / diep in
het gebergte jaar upt jaar in met ys en sneeuw bedekt
zijn / zonder dat die ooit smelten. Niet een plek lands
is bloot / dan alleen aan strand en langs de Baaijen /
daar men des zomers als bezrukt wort door de hoogst-
aangename groene kruiden / verouzaakt door de hitte
der zonne / die van de eene zyde na de andere weerom
gehaast word / en in deze lager gedeeltens der Daleien /
die aan alle kanten met steile rotzen en bergen omzingt
zijn / als in een middelpunt / verscheide uren na elkander
zonder tusschenpossing zamen komt ; maar zoo dra de zon
onder is / verandert de lucht eensklaps / en de koude ys-
bergen doen de nabheid van hunne nabuurschap gevoelen /
en den inwoneren klederen / geboert met bont / aantrek-
ken. Buiten en behalven het killig ys / dat de geheele
opperblakte van 't land bedekt / is de zee door 't grootste
gedeelte daarmede als verkropt / zoo verre dat men vlak-
ke en grote ysbelden ziet / of Baai-ys / zoo als men
het noemt / en bystere hoge bergen van een verbazende
dikte / leggende al zoo diep onder water / als zy de krui-
nen boven 't zelve uisteken. Deze zijn bzoekken van de

Aan de
west-kust
kouder,
als op de
oost-kust.

De
sneeuw
legt zoo
hoog
niet in
de
Straat-
Davis als
in Noor-
wegen.

Ys-
bergen
in zee.

ysbergen van het land / die dicht aan zee leggen / en verfstende of splytende / in zee tuimelen en weg drijven. Zy vertonen van bezre verscheide koddige bzeemde figuren / hebbende sommige de gedaante van kerken / en kastelen met spitzzen en torens; andere verbeelden gansch natuurlijk schepen in volle zeilen / waar dooz vele misleid zijn / die gemelde ysbergen booz wezentlyke schepen aanzierende / daar na toe zeilden om ze te prepen. De gestalte en gedaante der ysbergen komen niet alleen gansch verwonderlyk booz / maar hunne verscheidenheid / of lieber het verscheid der kouleuren streelt het gezicht ook zeer veel; sommige zijn wit en helder als krystal; andere blaauw als een saphyr / en andere wederom groen als een smaragd. Sommige schryven de oozzaak van deze kouleuren toe aan de metalen of mineralen van de plaatsen / daar het ys gefozmeerd word; of wel aan de wateren / van dewelke 't zelbe zamengestreunt is; maar de onderbinding heeft my geleert dat het blaauwe ys de zamenstolling is van versche water / 't welk in den beginne wit is / en op 't laast hard en blaauw word. De groenachtige kouleur komt van 't zout water. Men heeft opgemerkt dat by aldien men een stuk blaauw ys by het vuur legt / om te smelten / en naderhand in de koudte bzenkt / om weder te bebziesen / 't zelbe niet weder zijn bozige blaauwe kouleur krijgt / maar wit word. Hier vpt besluit ik / dat de blugge zwavelachtigheid / die het ys uit de lucht na zich heeft getrokken / dooz deszelfs ontbinding

in

Van
alierhan-
de figu-
ren.

En
kouleu-
ren.

Blaauw
ys ge-
smolten
en we-
der be-
vrozen
zynde,
word
wit.

in water/ uitwaasemt en verblijgt. Alhoewel het 30- Zellen
donder
en blix-
em in
dit Land.
mer seizoen zeer heet is in dit Land/ de hitte veroorz-
aakt weinig donder of blixem. De rede daar van acht
ik te zijn de koele nachten / die de hitten des daags ma-
tigen en verzachten/ en de zwabelachtige uitwasemin-
gen met den zwaren mist of dauw weder op den grond
neer doen vallen. Wat aanbelangt de gewone verhebe-
lingen/ of hoogbliegende dampen/ die doorgaans in an-
dere landen gezien worden/ dezelve zijn mede alhier
zichtbaar/ als by voorbeeld de regenboog/ verschietende
de sterren/ enz. Edoch 't geen die luchtstreek wel voor-
namelijk eigen is/ is het Voorder licht of Aurora Borea- Snelle
en ver-
bazende
bewe-
ging van
het
Noorder
licht.
lis, 't welk in de lente tegen den tyd van den nieuwe
maan / over het geheele halfrond al zoo snel als blixem
stralen heene schiet/ voornaamlyk by een helderen nacht
wanneer het zoodanig schittert/ dat men daar by lezen
kan / zoo goed als op den vollen dag.

Op den langsten dag / of zonnestand des zomers is In het
midden
van den
zomer
gaat de
zon niet
onder.
er geen nacht / en men heeft het vermaakt / de zon / vier-
entwintig uren lang aan de him te zien; en in 't hart-
je van den winter geniet men daarentegen weinig ver-
quikking van dien planeet / en de nachten zijn naar
evenredigheid lang. Het is nochtans nooit soo donker/
of men kan gins en weergaan/ zelfs als het geen ma-
neshyphen of sterrelicht is. De sneeuw en het ys / waar-

mede land en zee beide bedekt zijn / verlichten de lucht / hoewel andere de rede hiervan met veel grond toeschryven aan de nabijheid van den hoëfsond of gezichteinder by den aequator / of nachteebeningſlyn.

Gezon-
de lucht
in dit
geweeſt.

De
borſt-
qualen
hier ge-
meen.

Ryp,
ruige
Vorſt en
dampen
in den
winter.

De geſteltheid van de lucht iſ hier niet ongefond; want byaldien men uitſondert de ſcheurbuik en boſtqualen / zoo weet men hier weinig van andere ziekten / die in ſommige landen als eigen zijn. Daarenboven zijn deſe ongeniakken op de boſt niet zoo zeer de uitwerkſelen van de ſware koudte / alſwel van het buile ſtinkend miſtachtig weêr / waaraan dit Land ſeeronderhevig iſ / en 't welk ik toeſchryf aan de byſtere grote menigte ys / dat het land bedekt / en in zee drijft. Van den beginne van April / tot om het einde van Juli maakt het miſtachtige weêr / en van dien tyd af begint de miſt dagelijks te verminderen; maar gelijk men in den zomer miſt heeft / zoo iſ men by wintertijd geplaagt met den damp / genaamt Boſt-smook / die by onlijdelijke koudte als de rook uit een ſchoorſteen uit zee opſtygt / en zoo dik iſ / als de ſwaarſte miſt / voornaamlyk in de Baayen / daar eenige opening in het ys iſ. Het iſ ſeer aanmerkelyk / dat deſe boſt / damp / rook of ſmook / als men daar dichte bykomt / de huid van aangezicht en handen zengt / maar als men 'er in iſ / word men zulk een doozdringende of verzengende ſcherpheid niet ontwaar /

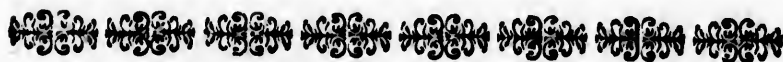
zijn

zijnde deselbe alsdan warm en sacht / buiten en behal-
ben / datse een witte ruige bozst of ryp veroorzaakt in 't
hair en op de klederen.

Ik moest niet vergeten / hier gewag te maken van
de hoogstverwonderenswaardige overeenkomste en ge-
meenschap / die hier tusschen de fonteinen of bronnen
en de grote zee is in acht genomen / naamlijk dat by
springbloed / te weten / nieuwe of volle maan / als de
sterkste ebbe in zee is / de verbozge fonteyne of bronnen
van versh water op strand opwellen / en zich dikwijls
op plaatsen ontdekken / daar men 'er nooit verwachtten
of zoeken zoude / booznaamlijk in den winter / als de
grond met ys en sneeuw bedekt is; nochtans zijn op
andere tijden geen bron-wellen daar meer te vinden.
De oorzaak van deze wonderbare overeenkomst laat ik
over aan het geleert ondersoek der natuurkundigen / hoe
naamlijk bronnen en fonteinen volgen de beweging van
de grote zee / zoo als de zee volgt die van de maan. Ik
moet midlerwijl aanmerken / dat sommige geleerden
grotelijks hebben mistgetast / als zy betweten en vast-
stellen / dat men in de Straat-Davis en Noorwegen naautwe-
lighe ebbe en bloed heeft. Zie Wolffs Redelyke Gedach-
ten over de uitwerkzelen der Natuur, bladz. 541. daar
nergens groter tp ooit gezien is / ryzende en ballende
de zee by nieuwe en volle maan / booznaamlijk in de
lente en in 't najaar / ontrent drie bademen.

Zeld-
zame
overeen-
komst
tusschen
de fon-
teinen
en de
zee.

In de
Straat-
Davis
zware
ebbe en
vloed,

VYFDE HOOFDSTUK.

Van de Land-dieren, Vogels en wyze op welke de *Inwoonners* die vangen, jagen en dooden.

Geen vergiftige of verslindende roodieren in dit Land.

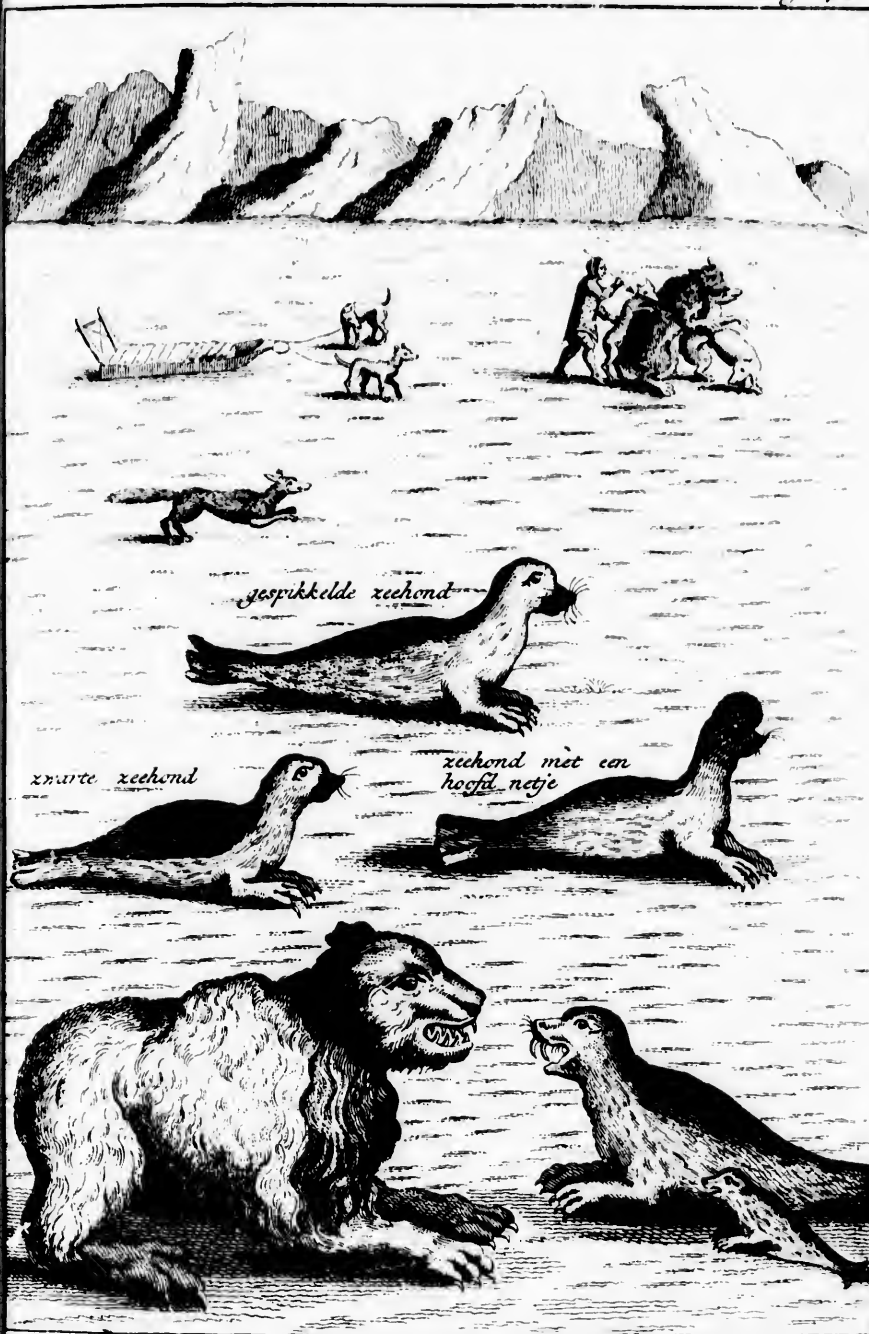
Mer zyn hier geen vergiftige slangen / geen wilde roofachtige beesten / byaldien men den Beer uitsondert / die volgens sommigen een halfslachtig dier is / om dat dezelve in de Noorzelghste districten zich booznaamlyk op het ys onthoud / en van robben en visch leeft. Hy liet zich selden dicht by de kolonie zien waarin ik mijn quartier genomen hadde. Hy balt hier ongemeen groot / en ziet 'er psllyk en verschrikkellyk nit / met lang wit hair. Hy is greetig na menschenbloed. Op 76. graden Noorzerbreedte zyn de Beeren zoo nietigbuldig / dat ze by troppen de woningen der inboozlingen omcingelen / die dan met hunne honden op hen aanballen en hen met hunne spiesen en lancien ter neerbellen. By winterryd in plaats van holen of kuilen onder de aarde / eben als in Noorwegen en andere plaatsen / maken de Beeren hier de hunne onder de sneeuw /

De Beeren, vervolgen hier menschen en beesten.

ent lyk

ze op
jagen

n/ geen
en men
sommig
dezelve
h booz-
en visch
nie zien
alt hier
lijk nit/
enbloed.
goo nice-
inbooz-
a op hen
er neer-
f kuilen
andere
nder de
sneeuw/

sneeuw / die volgens de onderrechting / die de inboozlingen mij hebben gegeven / ondersteunt zijn dooz pilaren / als deftige en prachtige gebouwen.

De inboozlingen verhalen daarenboven van een andere soot roofoieren / by hen genaamt Amarok , die volgens hun zeggen / greetig andere beesten zoo wel als menschen verbolgen / maar geene van hen heeft ooit een Amarok gezien / hebbende zy zulkis slechts van horen zeggen / en nademaal geene van de onze / die het land op en neer gereist en t'eenemaal doozkruist hebben / diegerlyk dier hebben ontmoet / zoo acht ik / zulkis maar een loutere fabel te zijn. De rendieren zijn op sommige plaatsen in zoo een groot getal / dat men geheele scholen of kudden van deselve ziet / en als zy in troppen gaan grasen / kan men ze niet zonder gebaar naderen. Hoe noozdelijker / hoe minder rendieren / uitgezondert op den derden of vierden graad ten noozden van Disco / daar ze meenigbuldig zijn / 't zy ter oozsake van de nabpheid van America / 't zy om datse ober 't ps na de eilanden lopen / om boedsel te zoeken / dat zy op 't land / zoo lang het met ps en sneeuw bedekt is / niet vinden konnen. De inboozlingen in plaats van reden te geven / waarom zoo een bystere grote meenigte rendieren op het eiland van Disco gebonden word / doen zy de volgen- de kinderachtige vertelling ; Dat een machtige of zeer

Ren-
dieren in
dit land.

Kinder-
achtige
vertel-
ling der
inboozlin-
ge, dat't

eiland
van *Disco*
van 't
zuiden
na 't
noorden
met een
touw ge-
trokken
of ge-
sleept is.

vermogende Inboorling, te weten/ zekere Torngarsuck, zoo als zy hem noemen/ bader van een pslijke berfschik- kelyke byouw/ die haar verblyf hout in het laagste ge- deelte van de aarde/ en het gebied boert over alle de zee- dieren/ met zynen Kajar dat eiland na de plaats/ daar het nu legt/ van het zuiden/ daar het te boren was/ voortgesleept heeft. Vermids nu de gedaante van dat eiland zeer veel na de zuidelyke kusten gelijkt/ en de wortel Angelica op 't selve valt/ die nergens anders in de naburige districten groeit/ zoo worden zy daardoor in hunne lichtgelovigheid gesterkt. Daarenboven ver- sekeren zy/ dat op het gemelde eiland noch opheden een hol of gat gebonden word/ door 't welk het touw/ waarmede het eiland is voortgetrokken/ door Torngar- suck vastgemaakt is.

De ge-
heele zo-
mer
word be-
sleed in
't jagen
van ren-
dieren.

De inboozlingen besteden den ganschen zomer in 't ja- gen van rendieren/ in de binnenste districten/ nemende door 't grootste gedeelte hunne wyven en kinderen over- al met zich/ om datse daar blyben/ tot dat de herfst-tyd aankomt. Gedurende al dien tyd jagen/ vervolgen en berdelgen de inboozlingen die arme dieren met zoedan- ge dzyft en verwoedheid/ datse naauwelijks eenige schuilplaats vinden kunnen/ zonder dat die den inbooz- lingen bekent is. Daar eenige rendieren by elkander zyn/ worden ze door alle de wyven en kinderen omcin- gelt/

ntlyk

arsuck,
schyik
ste ge
de zee-
/ daar
was /
an dat
en de
ders in
aardooz
en ber-
den een
touw /
orngar-

in 't ja-
nemende
n over-
efft-epd
lgen en
oodani-
eenige
inbooz-
skander
omcin-
gelt /

gelt / en met het slaan in de handen / en schreeuwen in
naauwtens gaagt / daar de mannen gewapent op de-
selbe loeren / omze te doden.

Hier vallen insgelijks zeer veel hazen / die zomer en
winter wit / zeer vet en aangenaam van smaak zijn. De ha-
zen die hier val-
len, zijn
zeer
goed.
De vossen zijn van verscheiderhande kouluren / wit /
graauw en blaauwachtig / maar kleiner / als die in
Deenemarken en Noorwegen, en niet zoo hairig of ruig /
Zeer
veel wit-
te en
graauwe
vossen,
gelijkende meer na marters. De inboozlingen vangen
ze doozgaans lebend in ballen / gemaakt van steenen /
als hutjes. De oberige vierboetige dieren / die volgeng
het verhaal der aloude Geschiedschrijvers / in dit land
gebonden worden / zijn zabels / marters / wolven / luch-
ten / hermelpnen en verscheide andere / doch ik heb gee-
ne van deselbe op de west-kust ooit gezien. Zie Arngrim
Jonas, Historie van Groenland, als mede Ivarus Benis
verhaal / by Undalinus vermeld. Tamme of huisdie-
ren zijn 'er niet / maar honden in groten getalen / en
ongemeen groot / met wit / of grijs hair / en steple oo-
ren. Zp zijn in hunne soort al zoo vreesachtig en dom /
Geen
tamme
dieren,
dan al-
leen
honden.
als hunne meesters / want zp blaffen of keffen nooit /
maar huilen slechts. In de noozdelijke districten ge-
bruikt men deselbe in plaats van paarden / om de sleden
hoozt te trekken / lopende somtyds vier of zes / en ook
Ver-
trekken
voor
paarden,
wel acht of tien hoozt eene slede / die met by of zes van
de grootste robben geladen is / zittende daarenboven de

meester voog op de stede / die met de honden byna alzoo
 ber en baardig voogspoed / als wy met goede paarden
 doen kunnen / alzoo zy by wintertyd op een dag dik-
 wyls / bystien Duitse mpen / zynde dertig uren /
 met deselve op het ys afleggen. En alhoewel de arme
 honden voog hen van zoo groten dienst zyn / zy han-
 delen deselve zeer slecht / want zy moeten zelfs de kost
 voog zich zoeken / en als de beesten bestaan van mos-
 selen / die doog de zee worden opgeworpen / of wel van
 beziën / by zomertyd / doch als 'er veel robben geban-
 gen worden / krygense het bloed gekookt en 't inge-
 wand.

Grote
 witte
 patryzen
 in over-
 vloed.

Ook
 grote
 Arenden
 en Val-
 ken.

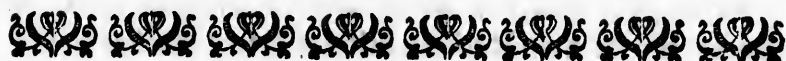
Zingen-
 de vo-
 gels.

Wat aanbelangt land-bogels / daar zyn geene an-
 dere dan Ryppers, zynde een soort van grote veldhoen-
 ders of patrysen / wit in de winter / en graauw des
 zomers / en dese hebbenze in groten getale. Rabens
 schynen hier tamme dieren te zyn / want men zietse ge-
 stadig ontrent de hutten / aasende op de geraamtens
 der zeehonden / die op den grond leggen. Daarenboven
 vind men ook hier zeer grote Arenden / welker uitge-
 spreide wieken een badem wyd zyn / maar deselve wo-
 den zelden in de noozdergedeelte van het land gezien ;
 zoo als ook Valken / graauwe / witachtige en gespikkelde
 Mpen. Ook zyn hier verscheiderhande soorten van klei-
 ne musschen / sneeuw-bogels / ys-bogels en een heestje /
 als een koddenaar of cysje / 't welk zeer lieflyk zingt.

Onder

Onder de insecten / of gekurbene diertjes van dit Land / zijn de muggen het allerlastigste / welker angel-^{De muggen: hier zeer lastig.} steek een gestwel en een brandt veroorzaakt; en dit ongemak is men meest onderwoopen in het heete jaargety / wanneer naauwelijks schuilplaats is te vinden. De andere insecten / die hier gebonden worden / bestaan in spinnekoppen / bliegen / hommels en wespen. Daaren- tegen weet men hier niets van vergiftige dieren / als serpenteu en diergelyke; ook heeft men geen slangen / padden / kikbozchen / toren / mieren / of byën / en men word niet geplaagt van rotten / muizen / of diergelyk ongedierte.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van de Zee-dieren, Zee-vogels en Visschen.

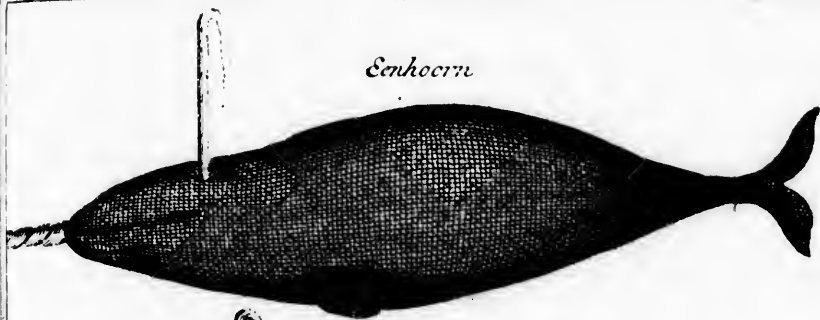
Ver-
scheider-
hande
walvis-
schen,

Gevin-
de Wal-
visschen

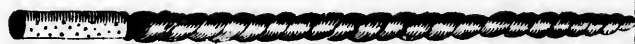
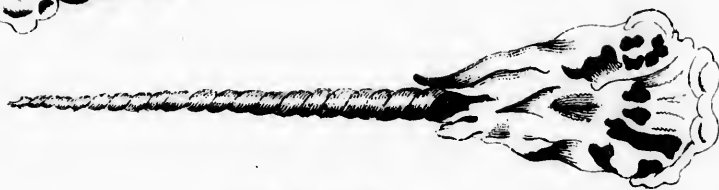
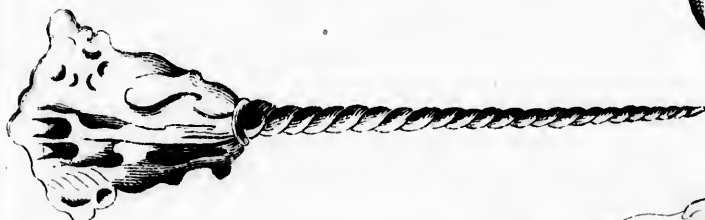
Andere
Walvis-
schen,
die de
beste
baarden
uitleve-
ren.

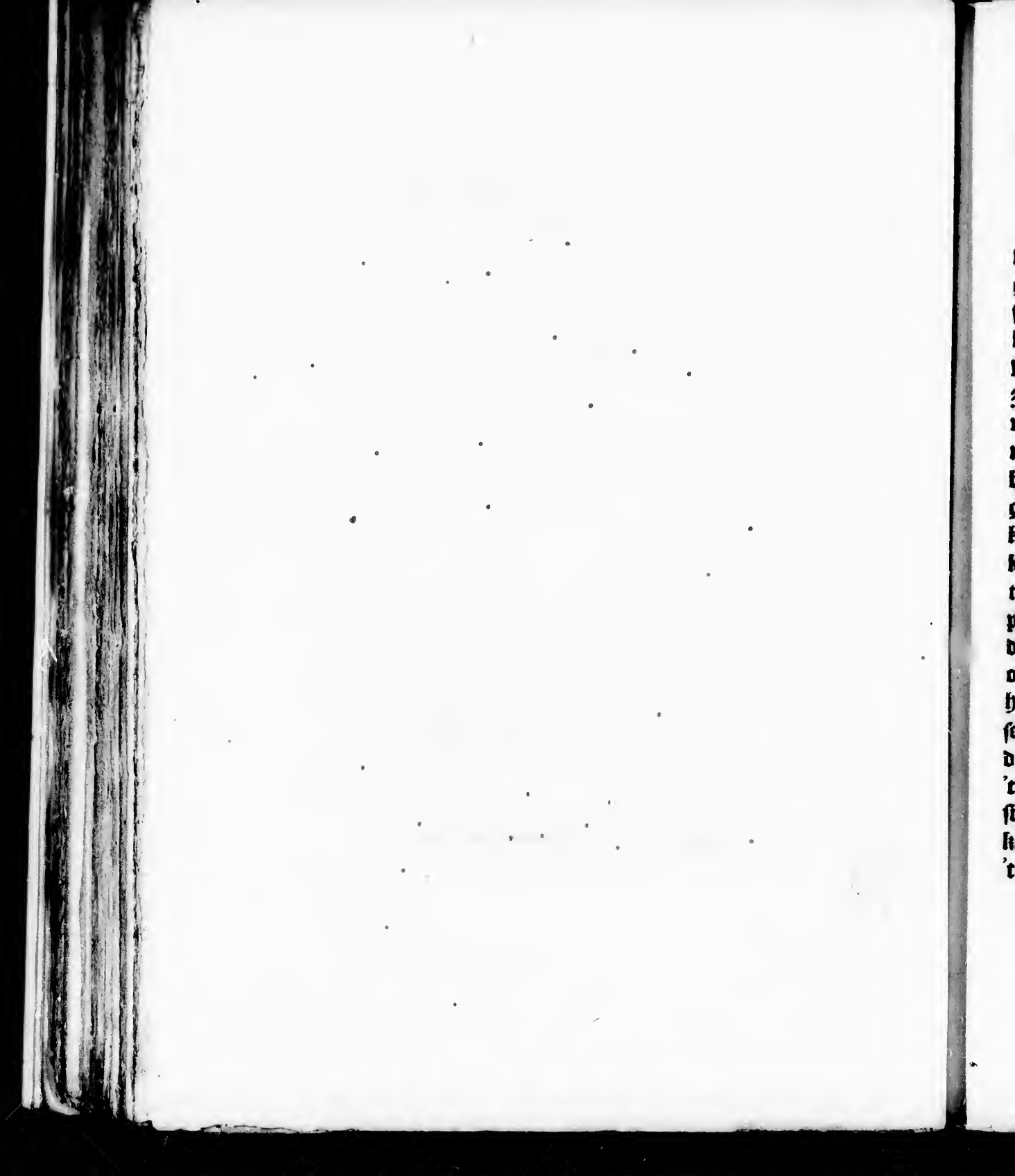
De Zee is in dit gewest zeer rijk in allerhan-
de dieren / en visschen / van dewelken de
Walvisch de kroon boven alle spant. De-
selve is van verscheiderhande soort / gedaan-
te en grootte. Sommige worden genaamt
Gebinde Walvisschen / na de binnen / diese by den staart
op den rug hebben / maar deze worden niet veel ge-
socht / om datze weinig spek uitleveren / 't welk noch
daarenboven van het slechtste soort is; zy hebben niet
anders dan mager vleesch / zenuwen en beenderen / lang /
rond / rank / dun en spichtig / en zeer gebaarlyk / slaan-
de verschyppelyk met den staart / zoo dat niemand lust
heeft / hen te naderen / of te vangen. De Inboorlingen
maken veel werk van hen / om hun vleesch / 't welk
by hen booz een lekkerny gehouden word. De andere
Walvisschen worden meest gebangen om hun spek en
baarden. Deze verschillen van de eerste soort daarin /
dat zy geen binnen op den rug na den staart toe heb-
ben /

Eenhocrn

Wit - Visc

ben/ maar twee kleine by de oogen/ en dat zy bekleed
zijn met een dikke zwarte huid/ geschakeert met witte
strepen. Met dese zy-binnen zwemmen zy met onge-
looflijke snelheid. De staart is doorgaans drie of vier
vademen breed. Het hoofd bestaat een derde van den
geheelen visch. De haken zijn boven en onder met een
soort van kort hair bewassen. Aan 't end van de ha-
ken zijn geplaatst de zoogenaamde baarden / of Wal-
visch-beenen / dewelke hen voór tanden verstrekken/ die
zy niet hebben. Zy zijn van verscheiderhande couleu-
ren/ sommige bruin/ sommige zwart / en andere geel
met witte strepen. Binnen in de mond zijn de baarden
begroeit met hair/ gelijk paarde hair/ voornaamlijk de
geene / die de tong in zich besluiten. Sommige zijn
krom gebogen/ als een Turkische zabel of houtwer. De
kleinste zijn gerangeert voór in den mond/ en de ach-
terste by de keel. De breedste zijn in 't midden ge-
plaatst / daar onder sommige twee vademen lang/ waar-
door wy van de bystere groothed van dit dier kunnen
oordeelen. Aan elke zyde telt men 'er doorgaans twee
honderd en vyftig/ in 't geheel vyfhonderd stukks. De-
selve leggen in een breede ry geschaart/ als in een schoof
dicht by den anderen/ en gebogen als een halve maan ;
't breedste aan den wortel/ die van een taanje lelijke
stofte is/ witachtig/ en aan het bovenste gedeelte der
haken vast/ by de strot/ lopende smaller na 't end toe/
't welk spits is. Deselve zijn mede met hair bedekt/
om

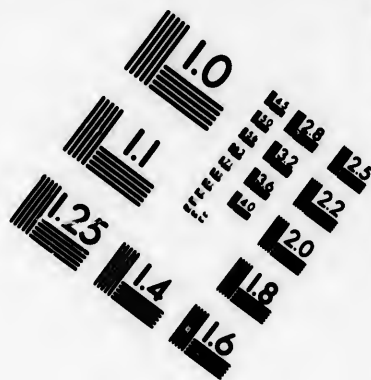
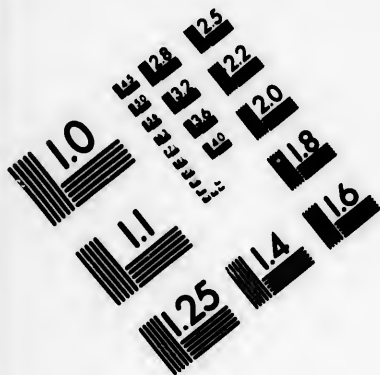
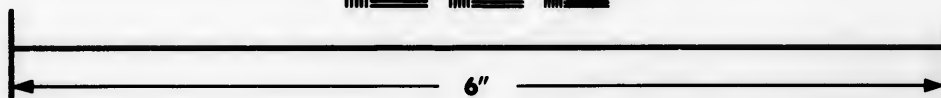
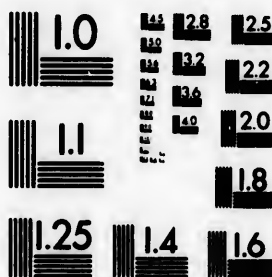

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

9

Photographic
Sciences
Corporation

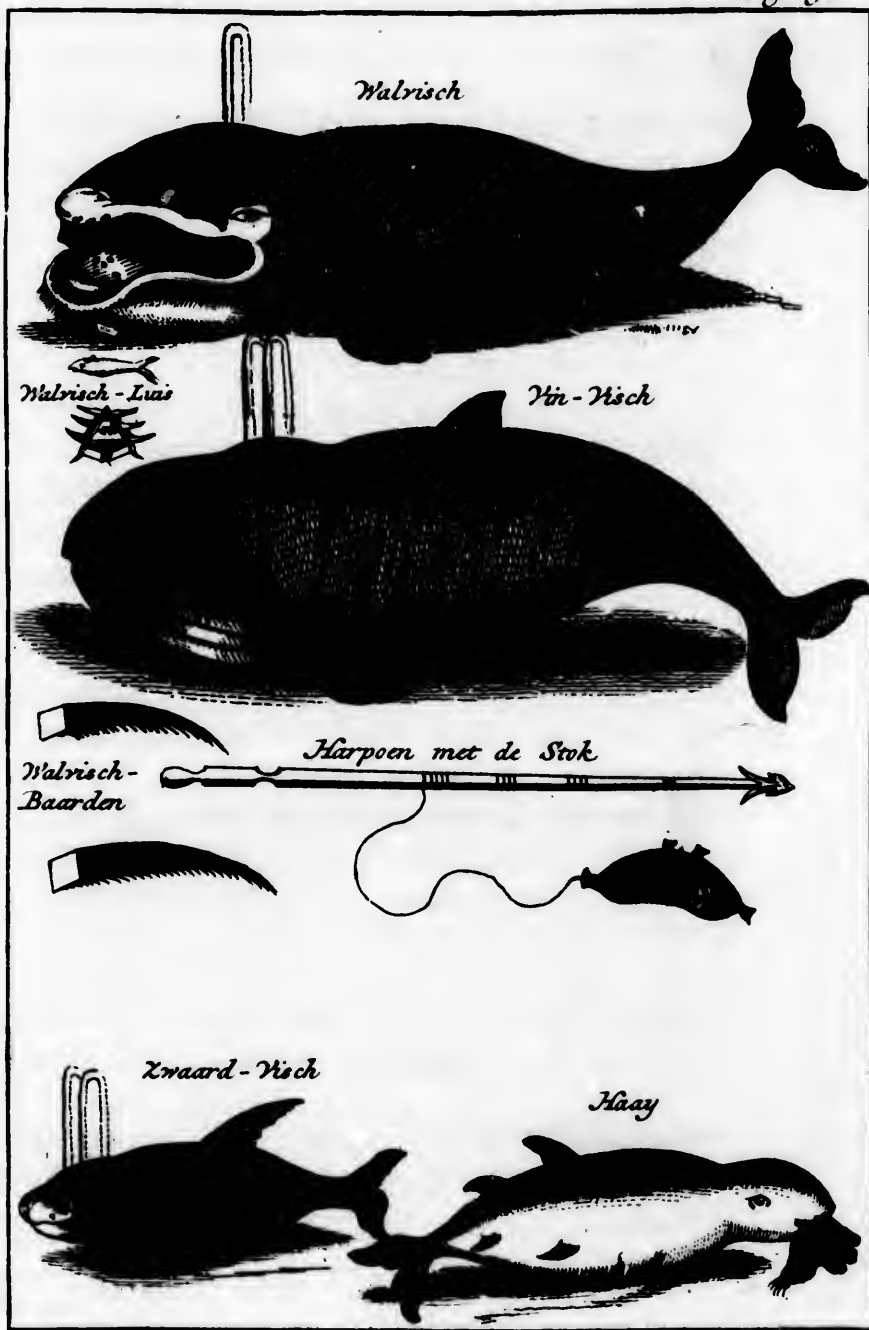
23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

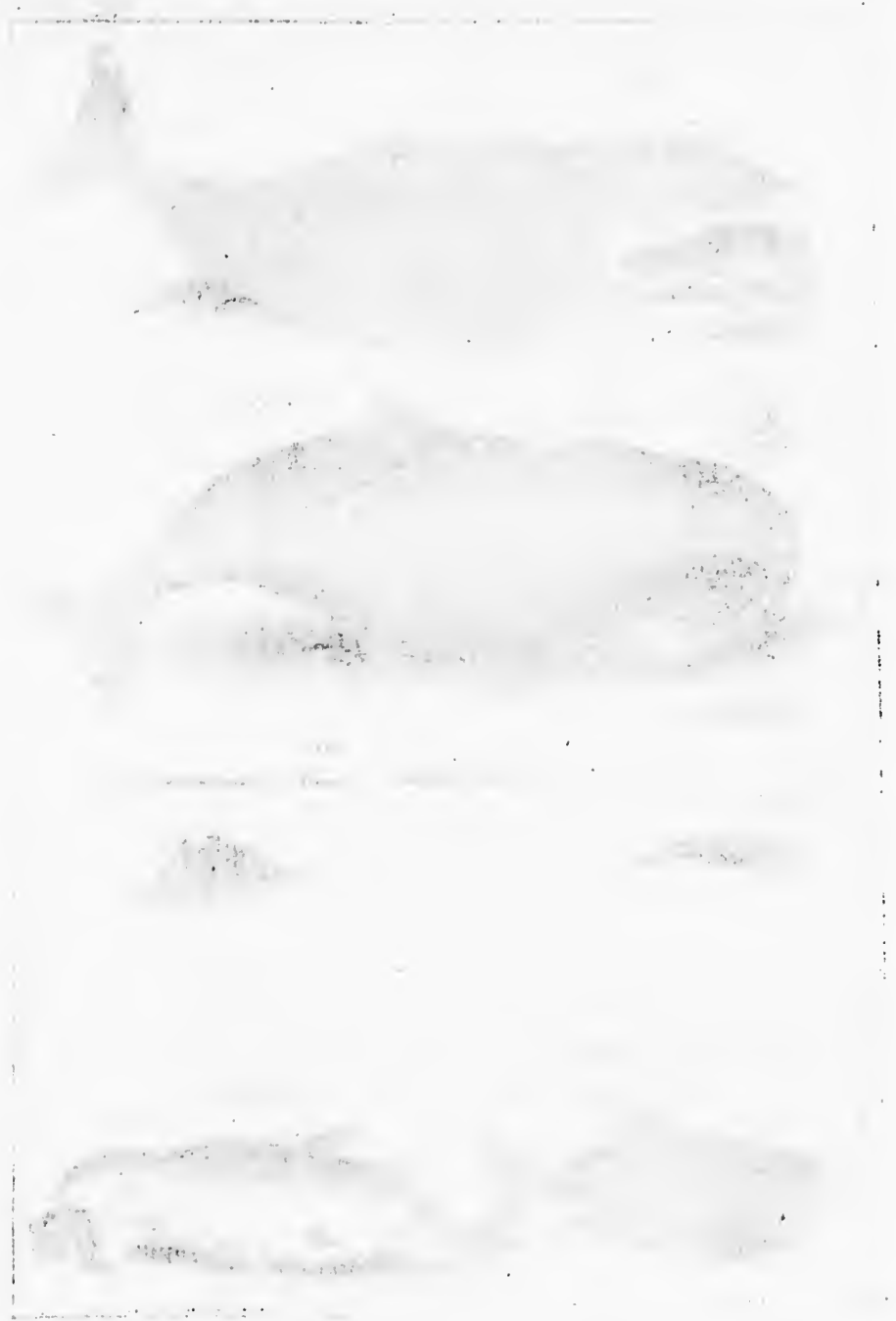
28
26
24
22
20
18

10
01

om de tong niet te quetzen. De onderste kaak is dooꝝ gaans wit / aan dewelke de tong vast is / omzingt dooꝝ de baarden of lange Walvisch-beenen. De selve is zeer groot / somtys ontrent achtiën voet / en somtys meer / van een witte kleur met zwarte plakken / van een zachte / vette en sponsachtige vooze stoffe. De Walvisch heeft een bult op de kruin van zijn kop / en daarin twee spuiten en pppen / op een selve hoogte tegen elkander overstaande / en eenigzins gebogen / als de stem gaten in een Fiool. Dooꝝ deze kreppt hy adem en blaast het water uit / dat hy dooꝝ den mond inkreppt / werdende 't selve na boven gedreven dooꝝ dese pppen / in zoo een grote meenigte en met zoodanig geweld / dat het heel bezre gehooꝝt word. Wy dypzig weer weet men daaraan / dat hy niet ver af is. Als hy gequetst is woed hy zeer geweldig / en dit geraas is dan zoo psljk / dat sommige het vergeleken hebben by het bzuiffchen der zeebaren in een storm / of by het losbrynden van zwaar geschut. Zijne oogen zijn geplaatst tusschen de bult en sp-binnen; deselve zijn niet groter / dan die van een os / en bezet met winkbryuwen.

De Penis van een Walvisch is een sterke zenuw of pees / zeven of acht / en somtys 14 voet lang / naar ebenredigheit van zijn grootte. Deselve is bedekt met een scheede / waarin ze verborzen legt / zoo dat men weinig daarvan ziet. De natuur van het wopje is als die

die van de vierboetige dieren; zy heeft twee bozsten met speenen als een koe/ sommige blank/ andere met wit en blaauwe plakken. In den paar-tyd zijn de bozsten groter dan anders/ en als zy samen paren/ steken zy 't hoofd boven water/ om adem te halen/ en zich te verkoelen. Men zegt/ datse nooit meer dan twee jongen ter eener dragt voortbrengen/ die zy zuigen. Het zaad van den Walvisch is versc h kleberig en lpmachtig/ en zoo taai als was of pik. Het selve heeft geen betrekking tot 't geen wy Sperma Ceti noemen/ want het is ten eersten bedurben/ en kan dooz geenerhande kunst bewaart worden.

Dese zeedieren/ of liever gebzochten zijn van verscheiderhande slag en grootte. Sommige leveren honderd/ en sommige tweehonderd of meer baten spek uit. Het spek legt tusschen de huid en het vleesch/ zes of acht duim dik/ booznaamljk op den rug en aan den buik. De dikste en sterkste zenuwen zijn in den staart/ die hem tot een roer verstrekken/ zoo als de binnen hem booz roeiriemen dienen/ waarmede hy met een verbaasende vaardigheid zwemt/ naar mate van zijnen groten omtrek/ latende zog achter zich/ als een groot schip/ waardooz hy dikwijls gebolgt word.

Dese zee-gebzochten zijn zoo schuw en vreesachtig/ als zy groot zijn/ want zoo dza zy een boot horen aan
D
roeijen/

roeyen / en merken / dat iemand na hen toekomt / schieten zy onmiddellyk onder water / en zwemme na de diepte; maar als zy zich in gebaar bevinden / toonen zy hunne grote en verbasende kracht / want dan verbyfselen zy alles wat hen voorkomt / en als zy een boot ontmoeten / slaanse die geheel en al weg. Volgens het verhaal van de Walvischvangers schiet de Walvisch / als hy een harpoen in zijn lijf heeft / schielijker als een schip met volle zplen / met de lyn weg / eenige honderd bademen lang. Men denkt mogelijk / dat zoo een byster groot lichaam een oneindig getal kleiner visschen en zee-dieren tot voedsel van noden heeft / maar desselfs spijs is in tegendeel niet anders dan een soort van qual / genaamt Pulmo Marinus, * zee-long / of Walvisch-spijs / die van gedaante en grootte is / zoo als ze in de plaat is afgebeeld. De Pulmo Marinus is donker-bruin van couleur / met twee randen of oozlappen / dooz dewelken het zoo langzaam in 't water beweegt / dat men het gemakkelijk uit het water halen kan. Het is als gestolt blesnat / zacht en glibberig ; en als men het tusschen de vingers byjft / vet en smeurig als traan-olie. De Groenlandsche zeën zijn daarvan vol / waarbooz de Walvisschen derwaards gelokt worden / om daarop te aasen ; want vermits hun keelgat zeer naauw is / hebbende maar vier duim in diameter / en de kleine baarden tot aan de strot raken / zoo konnen

30

* By de zeevaarders genaamt vliegen , die op 't water dryven.

3p geen harde of grote stukken van ander voedsel zwel-
gen/ al3oo 3p geen tanden hebben om te kaaubwen/ 3oo
dat dit soozt van voedsel hen best dienstig is/ zijnde hun-
ne mond groot en wyd/ om een grote quantiteit teffens
t'ontfangen/ dooz deselven te openen en weder toe te
doen/ en hebbende de Natuur hen van baarden boozzien/
die/ om dat ze zoo dicht in elkander geboegt zijn/ en-
kel en alleen het water doozlaten/ als een zeef/ en het
voedsel tegenhouden. Hierin behoren wy de wyze en
aanbiddelijke boozzienigheid des Almachtigen Schep-
pers te pryzzen/ die zulke geringe dingen goed strekken tot
overbloedig voedsel booz zulke bystere grote gedzochten.

Naast dese is een andere soozt van Walbisschen/ ge-
naamt Noord-Kapers, na de plaats van hun verblyf/
detwelke is omtrent de Noozd-Kaap van Noorwegen,
alhoewel 3p ook wel op de kusten van Ysland, Groenland
en verscheide andere zeën gezien wozen/ om hun aas te
zoeken/ bestaande in haringen en andere kleine bisschen/
detwelke in onnoemlijke menichte op die kuste zijn. Men
heeft bevonden/ dat die Noozd-kapers meer dan een ton
haringen in hun buik gehad hebben. De Noozd-kapers
hebben dit gemeen met de gebinde Walbisschen/ dat ze
in hunne beweging zeer baardig en snel zijn/ en zich
van strand af in de openbare zee onthouden/ uit vzeze
van hunne vanden ten pzooi te zullen wozen/ byal-
dien 3p dicht aan de wal komen. Hun spek is beter

Wal-
visch,
genaamt
Noord-
Kapers.

en harder als dat van de grote Baai-Walvisschen; maar hunne baarden zijn zoo lang en goed niet; waarom men dan ook zoo veel moeite niet doet om die te vange.

Zwaard-
vifch.

De vierde soort is de Zwaard-vifch / dus genaamt na een lang en breed been / 't welk voer uit de snuit steekt en aan beide zijden tanden heeft / als een zaag. Hy heeft twee binnen op den rug / en vier beneden aan den buik / aan elke zijde twee. Die van den rug zijn de grootste. Die van den buik zijn geplaatst onder de eerste van den rug. De staart is van onderen breed en plat en van boven loopt hy spits toe / maar is niet gespleten / of geklooft. Van de achterste vin op den rug wordt hy kleiner. Zijne neusgaten zijn langwerpig; de oogen geplaatst boven in zijn hoofd / net boven den mond. Daar zijn verscheiderhande soorten van Zwaard-visschen / sommige van twintig voet / sommige langer en sommige korter. Hy is de grootste vyand / dien de rechte Walvifch heeft / om tegen te bechten; en als hy den Walvifch overwonnen en gedood heeft / so ver- genoeft hy zich / met slechts desselfs tong te eeten / latende het overige van den pslijken groten romp ten prooi en roof voer de Zee-vogels.

De
grootste
vyand
van den
Wal-
vifch.

Cache-
lot, Ka-
selot
Kastli-
liot, of
Kasiliot.

De Cachelot, Pot-vifch / of Potwal / volgens sommige de Leviathan, is een vyfde soort van Walvifch; desselfs gedaante is eenigzins verschillende van die van andere

re

te Walbiffchen/ en wel booznaamlyk daarin/ dat het opperfte gedeelte van deffelfs hoofd of bekkeneel veel dikker en fterker is; deffelfs fpuiten zijn geplaatst in het boozhoofd/ daar de andere Walbiffchen die hebben in het achterfte gedeelte van 't hoofd. Deffelfs onderfte hakenbeen is gewapent met een ry kotte tanden/ zijn tong is dun en fpijs/ en van een geelachtige couleur. Hy heeft maar een oog ter zyde 't hoofd/ waardoor de Inboorlingen zonder veel moeite by hem konnen komen/ alfoo zy hem aan zijn blinde zyde overballen. Van zijne herfenen word het foogenaamde Sperma Ceti geprepareert/ leverende een hoofd 20 of 24 ton daarvan uit. Het overige van 't lichaam en de ftaart zijn als die van andere Walbiffchen. Hy is bzuinachtig op den rug en wit aan den buik/ van byftig tot zeventig voet lang.

Sperma
Ceti.

De Wit-bifch gelijkt mede niet weinig na de grote Baai-walbiffchen/ hebbende geen binnen op den rug/ maar van onderen twee grote; de ftaart is als die van een walbifch; de fpuiten/ dooz dewelken hy het water in ademt/ en weder uitwerpt/ zijn mede defelbe. Ook heeft hy een verhebenheid op het hoofd. Hy is bleek geel/ doozgaans twaalf of zefstien voet lang en uittermaten vet. De traan van zijn fpek is als de klaarste of helderfte olie. Zijn vleefch foo wel/ als zijn fmeer zijn niet onsmakelyk; ja met azijn en zout gebakken en dan in de pekfel gelegd/ al foo goed/ als het beste var-

Wit-
vifch.

Deffelfs
vleefch
en ver
van een
goeden
fmaak.

62 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

heng vleesch. Ook verstreken de binnen soo wel als de staart ingezouten / of versh gekookt / tot zeer smakelijke spyz. Dese visch is soo min schuw / dat heele scholen in zee onrent de schepen gezien worden. De Inboorlingen hangen beele van deselve / waarmede zy goede tier maken.

Bot-
hoofden.

Daar is noch een andere soort van Walbisschen / genaamt Bot-hoofden / of Dom-koppen / genaamt na de gedaante van desselfs hoofd / 't welk aan de snuit gansch plat is. De gedaante van den kop word verleken by den kolf van een snaphaan / ofte by 't voorste gedeelte van een schoemakers leest en van een holblok. Hy heeft een vin op den rug na de staart toe / en twee zy-binnen. Zijn staart is als die van een walvisch. In het achterhoofd heeft hy een blaas-ppp / om lucht te scheppen en het water uit te blasen 't welk hy echter met soodanig gebzuisch niet doet / als de Walbisschen. Hy is van twintig tot veertig voet lang / en volgt de schepen met bolle zeilen en gunstigen wind zoo gemakke-lyk / als of hy een wedloop met deselben hield / terwyl in tegendeel andere Walbisschen de schepen myden en van deselve af zwemmen. Hun tuimelen en springen in zee / is soo wel als dat der andere visschen en zee-dieren / steeds een voorbode van onstuimig stozmachtig weer.

Zwem-
men al
zoo snel,
als een
schip
met vol-
le zeilen.

Een-
hoorn.

Onder de verscheiderhande soorten van Walbisschen
re:

rekenen sommige den Genhoozn / gelijk men hem dooz-
gaans noemt na eenen smallen kleinen hoozn / die uit
zijn snuit groeit / maar zijn rechte naam is Nar-wal-
visch. Het is een tamelyke grote visch / achtiën of
twintig voet lang / en levert goed spek. Zijne huid is
zwart en glad zonder hair. Hy heeft een vin aan elke
zijde / daar de buik begint. Zijn hoofd is spits / en
uit zijn snuit aan de linker zijde komt de hoozn voort /
die rond en gedraait is / met een spitse punt; de grootste
lengte is van veertien of vyftien voet / en dik als een
arm. De wortel van den hoozn gaat diep in 't hoofd /
om het te sterken / tot het dragen van soo een zware
last. De hoozn is van een fyne witte vaste stoffe /
en dus zeer zwaar. Het derde gedeelte daarvan
van den wortel afgerekent / is doozgaans hol; som-
mige zijn zeer vast aan de wortel en worden na bo-
ven toe hoe langer hoe holler. Aan de rechter zijde
van 't hoofd legt een andere korter hoozn verborgen / die
niet uit de huid groeit / en men kan niet begryppen / tot
wat einde de Alwijze Schepper zulks soo geschikt heeft /
of liever waartoe die kleine hoozn dient. Hy heeft als
de andere Walvisschen twee blaas-pijpen of spuiten /
die beide in een eindigen / dooz dewelken hy adem haalt
en lucht schept / als hy met het hooft boven komt. Dient
te worden aangemerkt / dat als de Walvisch lucht schept /
hy dooz de spuiten geen water uit werpt / soo als de
algemeene waan is / maar dat het zijn aassem is / die na
wa-

Heeft
een kiei-
nen
hoorn
onder de
huid.

64 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

water gelijkt / dat met kracht met een grote spuit gespoten word. Wat aanbelangt het oberige gedeelte van het lichaam van den Eenhoozn / 't selve komt in allen deele overeen met dat der andere Walbisschen.

Misvat-
ting der
schry-
vers, die
den
hoorn
voor een
tand ne-
men.

De
wortel
daarvan
niet vast
in de ka-
ken,
maar in
de snuit.

Wat aanbelangt den hoozn van dit dier / die aanlei-
ding gegeven heeft tot een pennestryd / om te weten / of
het eigentlyk een soogenaamde hoozn of een tand is /
de leser zal niet qualijk nemen / dat ik een kleine uit-
weiding doe / om den misflag aan te tonen van zulken /
die beweeren / dat het een tand en niet een hoozn zy /
om dat deselve geplaatst is op eene zijde van de snuit /
en niet op het boozhooft / daar andere dieren hunne
hooznen dzagen. Ziet Wormius Museum, L. III. C. 14.
Hoe 't zy / het blijkt gansch klaar aan alle naauwkeuri-
ge beschouwers / dat deselvenoch de gedaante heeft van
een tand / soo als diergelyke andere zee-dieren hebben /
noch dat de wortel daarvan in de kaken vast is / de
gewone plaats der tanden / maar dat deselve uit de
snuit booztkomt / soo als in de nebensstaande plaat-
kan gezien worden. Daarenboven is zeer ongerpmt
te willen staande houden en beweeren / dat dieren op de
snuit of 't hooft tanden dzagen / als hooznen. Durft
iemand wel ontkennen / dat de blaas-pijpen der Wal-
bisschen desselfs neusgaten zijn / door de welken hy de
lucht inademt / of schoon die op de kruin van zijn hooft
geplaatst zijn; of wel in twyfel trekken / of de oogen van
de

de soogenaemde Klap-Mussen / zijnde een grote soort
 van zee-robber / wel oogen zijn / om datse in het achterste
 gedeelte van 't hoofd staan? Behoozen wy niet veel
 liever te denken / dat den Altpze Schepper desen hoozen
 horizontaal geplaatst heeft / ten einde het dier in zijnen
 loop of 't zwemmen niet te hinderen / zoo als die
 doen zoude / als deselve boben op de kruin van zijn hoofd
 stont? Daarenboven dient dese hoozen tot vele andere
 eindens / als by voorbeeld / om zijne spijze van den bo-
 dem van de zee optehalen / die men zegt dat kleine Zee-
 Weede is; als mede om daar mede gaten in 't ys te bo-
 ren / ten einde frissche lucht te scheppen. Het gevolg /
 dat gemelde Schijberg daarruit hebben gelieven te trek-
 ken / dat de visschen en zee-dieren in 't algemeen zulke
 klaauwen niet hebben / als de land-dieren / is lam en van
 zeer weinig kragt; en het is veel minder ongerpmt / te
 beweeren / dat zee-dieren iets gemeen hebben met de
 land-dieren / gelijk het een bekende waarheid is / dat
 veel van deselve in figuur en gedaante met elkander
 grote overeenkomstigheid hebben / als by voorbeeld zee-
 halveren / zee-honden en zee-paarden / soo als ook vol-
 gens / sommige meermannen en meerminnen. Wien zijn
 toch de vliegende visschen onbekent / en andere met lan-
 ge nebben of bekken als vogels; als mede vogels met
 vier poten / als vierboetige dieren? En waarom zou-
 den 'er dan soo wel geen Zee-Genhoozen kunnen zijn /
 als Land-Genhoozen / byaldien 'er wezentlijk gebonden

Maakt
 gaten
 met den
 hoorn in
 't ys, en
 houdt het
 open.

Veel
 Zee-die-
 ren gely-
 ken na-
 land die-
 ren.

worden. Want het is een moeijelike zaak / te besliffen / wat soot van dier de *H. Schyft* meent / als deselve spreekt van den *Genhoozn* / gelijk *Pl.* XXIX. 6. en andere plaatsen; of deselve is / soo als *Plinius* en andere hem beschyben / die hem geven het lichaam van een paard / het hoofd van een hert / en eenen hoozn op de snuit / dan wel of men niet meer rede heeft / zulks toe te passen op zeker dier in Afrika, genaamt *Rhenoceros*, wiens neus op die wyze gehoozt is? Byaldien men geduld genoeg bezat / om de bystere grote verschillentheid der *Schybers* gade te slaan en te overwegen / zou men veellicht ten laastten moeten besluiten / dat dit dier nergens anders te vinden zij / dan in 't gewest / daar de fabelachtige vogel *Phoenix* zijn nest maakt / dat is te zeggen / in *Utopia*, of liever nergens; want sommige beschyben dit dier / als een half slachtige / dat half in 't water / en half op 't land zich onthoud. Sommige beelden hem af als een tyger met witte blakken en paarde voeten. Andere maken een drie jarig paard daarvan / met een hoofd van een hert en een hoozn in het boozhoofd / een el lang; en wederom andere verhalen / dat de *Genhoozn* is als een Zee-paard / met verdeelde of gekloofde voeten / en een hoozn in 't boozhoofd. Daar zijn *Schybers* / die hem een hoozn geven van tien voet lang / andere van zes voet / en wederom andere van maar drie duim. Ziet *Plinius*, *Munsterus*, *Marc*, *Paulus*, *Philostratus*, *Heliodorus*, en verscheide andere / welker
ber-

berhalen van dezelfde achtbaarheid by my zyn / als dat
der Inboorlingen nopende zeker trots / stoutmoedig
roofzuchtig wild beest / 't welk zy Amavok noemen / 't
geen zy alle betweeren / te kennen / of schoon nooit ie-
mand gebonden word / die 't selve gezien heeft.

Bruin-
vifchen.
Wuimbiffchen of Zee-barkens worden ook geplaatst
op de bank der Walbiffchen / of schoons een veel klein-
der foort zyn / en in alle zeën gebonden worden. De
gedaante van deffelfs kop word mede vergeleken by 't
hoozste gedeelte van een fchoemakers leest. De mond
is gewapent met fcherpe tanden. Hy heeft fpuiten / of
blaas-pijpen / als een Walvifch. Midden op den rug
heeft hy een vin / die na den ftaart toe gekromt is / als
een halve maan. Onder aan den buik zyn twee zy-
vinnen / obergroeit met vleefch / en bedekt met een zwar-
te huid. De ftaart is breed / als die van een Wal-
vifch. Hy heeft kleine ronde oogen / zyn huid is blinkend
zwart / en zyn buik wit. Hy is bypf of ten hoogften acht
voet lang. Zyn fpek levert goede traan-olie uit / en 't
vleefch word by de Inboorlingen hooz grote lekkerny ge-
houden.

ANDERE ZEE-DIEREN.

Het Zee-paard heeft de gedaante van een rob of Zee-
hond / doch is veel groter en fterker, heeft bypf klaau-
Zee-
paarden.

Heeft
twee
lange
tanden.

Is een
half
slachtig
dier.

Oor-
looft ge-
stadig te-
gen den
witten
beer.

wen aan elken poot / als de zee-hond / maar het hoofd
is ronder en groter. Deszelfs huid is een duim dik /
omtrent den nek zeer ruig / ruw en gefronst / bedekt
met kort bruin en somtijds roosachtig / of muisebaal
hair. Uit de bovenste kaak groeijen twee groote uit-
stekende tanden / die nederwaards over de onderste kaak
gebogen zijn / een halve roede lang / en somtijds wel
een heele roede en langer. Dese slag-tanden worden van
al zoo veel waarde gehouden / als ollyphants tanden ;
zy zijn vast en vol / uitgezondert aan de wortel / daar
ze hol zijn. De mond van 't Zee-paard heeft veel over-
eenkomst met die van een bul / en is rondom begroeit
met barkens-borstels / zoo dik als een stroohalm. De
neusgaten zijn boven de mond geplaatst / als die van
een rob of zee-hond. De oogen zijn vuurig rood / die
hy na alle kanten kan draaijen / doch zijn hoofd staat
stipf ter oorzaak van de kortheid en dikte van zijnen
hals of nek. De staart gelijkt nader van een zee-hond
zijnde dik en kort. Deszelfs vet is als barkens-spek.
Hy legt doorgaans op de ys-velden heel lang / tot dat
hy door honger geprangt / weder zeewaards keert le-
vende en op kruiden / en op visschen beide. Hy ronkt
of snorht zeer hard / als hy slaapt ; en getergt werden-
de / loeit hy als een dulle stier. Zy zijn stoutmoedig
en trots / want overballen werdende / springen zy el-
kander hy / tot het leste toe. Het Zee-paard leeft ge-
stadig in oorlog tegen den witten beer / die hy meenig-
malen

malen overwint dodende den beer met zijne bystere grote slagrande / of bechtende soo lang tot dat ze beide dood op het slagveld blyven leggen.

De zee-honden zijn van verscheiderhande slag en groote / doch komen in hunne gedaante alle met elkan-
 der obereen / uitgezondert de klap-muts / dus genaamt na een soort van muts / die hy op zijn kop heeft / en waarmede hy die bedekt / als men hem een slag wil toebzengen. De poten van een zee-hond hebben elk byf klaauwen / door een dikke huid aan elkander gehecht / als die van een gang of zwaan. Zijn kop gelykt na die van een hond / wiens ooren kort afgesneden zijn / en zulks is dan ook de rede / dat hy den naam draagt van zee-hond. Zijn snuit heeft een baard of knevels als een kat. Zijn oogen zijn groot en helder / met hair rontom. Zijn huid is bedekt met kort hair / van verscheide couleuren en met blakken ; sommige wit en zwart / andere geelachtig / andere roodachtig / en wederom andere muis-baal. Zijne tanden zijn zeer scherp en spits. Alhoewel hy van achteren laim schynt te zijn / soo heeft geen moeis ter wereld / om op de pybergen te klauteren / daar hy gaarn is / om te slapen / en zich in de zon te bakeren. De grootste zee-honden zijn van byf tot acht voeten lang / en hun smeer levert betere traan olie uit / dan die van eenige andere visch. Hy is de gemeenste soort van alle de zee-dieren in Groen-

Ver-
scheider-
hande
zee-hon-
den.

Hunne
huid van
verschei-
de cou-
leuren.

land, en brengt meest van alleen toe tot onderhoud en handhaving der inwoners / die zich met zyn vleesch spyzigen / en met zijne huid kleden / die insgelijks dient / om hunne boten en hutten te overtrekken / terwyl zy de traan-olie gebruiken / om in hunne lampen te branden / en hunne spijze mede te koken.

Ver-
scheide
zee-
mon-
sters.

Wat aanbelangt andere zee-gezochten en verwonderenswaardige dieren / in Tormoders Historie van Groenland, vinden wy gewag gemaakt van drieërhande schizik dieren / beroepende dese zich dien aangaande op een Boek / genaamt Speculum Regale Islandicum, of Koninglyke Yslandsche Spiegel, waaruit hy het volgende verhaal ontleent heeft;

Meer-
man.

„ De bovengemelde Schryver noemt het eerste van
„ die gezochtten Havelstramb, of Meerman, en beschryft
„ het als een dier / dat de gelijkenis heeft na een man /
„ booz soo veel het hoofd / aangezicht / neus en mond
„ aanbelangt / behalven dat het hoofd wat langachtig
„ en spits is / als een zuiker-brood. Het heeft brede
„ schouders en twee armen zonder handen / het lijf
„ tot aan de middel dun en schaal. Het overige bene-
„ den den middel in 't water verborzen zynde / kon niet
„ gezien worden. Het tweede zee-gezocht noemt hy
„ Margya, of Meermin, heeft van de middel na bo-
„ ven toe / de gedaante en gestalte van een vrouw; is

Meer-
min.

„ pg.

„ pſlijk breed van aangezicht / heeft een ſpits boozhoofd /
 „ gerimpelde koonen of wangen / een wyde mond / gro-
 „ te oogen / zwart hair en twee grote bozſten / waar-
 „ aan men de ſexe kennen kon ; twee lange armen met
 „ handen en bingers / met een huid zamengehecht / als
 „ de poot van een gang ; onder den middel als een
 „ viſch / met ſtaart en binnen. De viſſchers zeggen /
 „ dat als men die zeedochten ziet / men doorgaans
 „ ſtozmachtig wrer te wachten heeft. Het derde mon-
 „ ſter / genaamt Haſgufa, iſ ſoo pſlijk en verſchrikke-
 „ lijk / dat de Schryver niet wel een denkbeeld daar-
 „ van weet te geven / en geen wonder / om dat hy nooit
 „ een verhaal daarvan gehad heeft. Deſſelfs gedaan-
 „ te / lengte en omtrek / ſchpnt alle maat en grootte te
 „ boven te gaan. Die beweeren / 't ſelbe gezien te heb-
 „ ben / zeggen / dat het hen meer boozquam als een
 „ land / dan als een zee-dier ; en bermids 'er nooit
 „ meer dan twee in de openbare zee zijn gezien / ſoo
 „ beſluiten zy daaruit / dat 'er geen booztteeling van
 „ zijn kan ; want als zy booztteelden en vermeenigbul-
 „ digden / zouden / zeggens / alle de oberige viſſchen
 „ ten laarſten vernielt worden / hebbende hun opſtere
 „ groot lichaam ſoo een meenigte boedsel van noden.
 „ Als dit ſchrikdier honger heeft / loſt het door den
 „ mond zekere ſtoffe van een zoete reuk / die de geheele
 „ zee perfumeert en lieflijk doet ruiken ; en door dat
 „ middel lokt hy allerhande viſſchen en dieren / zelfſ
 „ wal-

Haſgu-
 fa, een
 fabuleus
 yſlyk
 zee-
 mon-
 ſter.

Ver-
telling
der Noo-
ren van
een
schrik-
dier, ge-
naamt
Kracken.

„ walbiffchen/ die in heele fcholen na hem toe zwem-
 „ men/ en in den wyd opgefpaalkten muil van dat ps-
 „ lijk verfehrikkelijk gedzocht gedzeben worden/ als in
 „ een draai-holk/ of maal-ftroom/ tot dat zijn buik
 „ bebzacht is met alderhande biffchen en dieren/ wan-
 „ neer hy den muil toedoet / en een rond jaar genoeg
 „ heeft/om de vangft te verteeren/ en van te leven/ alfo
 „ men zegt / dat hy maar eens 's jaars zijn maag op die
 „ wijze buld ". Of fchoon dit een flechte ongerymde
 vertelling is/ daar is nochtang een weerga van/ niet
 minder onnofel/ als belachelijk/ van myn eige land-
 genoten / of biffchers in het noozdelijkfte gedeelte van
 Noorwegen; zy verhalen; „ Dat een pslyk fchrik-
 „ dier nu en dan in de openbare zee gezien word/
 „ 't welk zy Kracken noemen/ en zonder twijfel 't fel-
 „ ve is als de Hafgufa der Yslanders, waarvan wy
 „ zoo eben gefproken hebben; zy zeggen/ dat deffelfs
 „ lichaam verfehiede mylen in de lengte beftaat/ en dat
 „ het meeft by ftil weêr gezien word; als het uit het
 „ water komt/ fchijnt het de gansche opperblakte der
 „ zee te bedekken. Het heeft verfehiede hoofden en een
 „ groot getal klaauwen/ waarmede het alles/ wat 'er
 „ ontrent komt/ na zich trekt/ als by boozbeeld/ biff-
 „ fchers boten met menfchen en al/ biffchen en dieren/
 „ zonder iets te laten o: 'snappen/ fleepende alles na den
 „ grond van de zee. Daarenboven vertellen zy/ dat
 „ allerhande biffchen op 't felve tropfwyfe vergaderen /
 „ als

„ als op een Zee-bank / en dat heel visschers daarna toe
 „ roeijen / om die te vangen / niet vermoedende / datse
 „ op soo een verschrikkelijk monster leggen / 't welk zy
 „ ten laastten ontwaar worden / door de verweyring van
 „ hunne haken en hoeken in deszelfs lichaam / terwyl
 „ het schrikdier zulks voelende / zachtjes van den grond
 „ op komt / en zich van hen alle meester maakt /
 „ byaldien zy niet tydig hun gebaar voorkomen /
 „ soo als zy gemakkelijk doen kunnen / door het
 „ slechts by zijnen naam te noemen / wanneer het / zoo
 „ dja het dien hooft / weder zoo zachtjes na den grond
 „ gaat / als het boven gekomen was. Ook vertellen
 „ zy van een ander Zee-monster / 't welk zy Draef noe-
 „ men; dit houd geen bestendige gestalte of gedaante /
 „ maar laat zich telkens op een andere wyze zien. Men
 „ ziet en hooft het hoft door de ongelukken en ram-
 „ pen / die op zee gebeuren / als schipbreuk en dierge-
 „ lijke / die het met een psligh naar gehuil door-
 „ spelt / uitende somtyds woorden / als een mensch.
 „ Deszelfs grootste vermaak schynt te zijn / om alles
 „ 't onderste boven te halen / als de visschers 's nachts
 „ slapen / waarna hy een builen stank nalaat. De
 „ visschers worden boosaardig / als men aan de waar-
 „ heid van die spookjes twijfelt; ja de bygelovigste gaan
 „ noch een stap verder / en zouden gaarn doen geloben /
 „ dat hen noch een andere soort van Zee-spooksel ver-
 „ schynt / in de gedaante van een gezwachtelt of gebakert
 „ kind /

kind / 't welk zy Marmel noemen; zy boegen daarby / dat zy het somtyds met hunne hocken uit zee ophalen / wanneer het tot hen spreekt / als een mensch. Zy nemen het met zich na huis / en 's nachts leggen zy het in een van hunne boten / om te rusten; en 's morgens / als zy weder gaan visschen / nemen zy het met zich in hunne boten / doch eer en alvorens zy het laten gaan / vragen zy het alles / wat zy gaarn weten willen / waarna zy het in vryheid herstellen.

Woe 't zy / niemand van onzen tyd heeft ooit diergelijke gezien / uitgezondert dat vslijk schrikdier / dat zich in den jare 1734 by onze nieuwe kolonie op de hoogte van 64 graden op de opperblakte van 't water vertoont heeft. Dit monster was van zoo een verbaarlijke grootte / dat komende uit het water / deszelfs kop tot boven aan de mast van een schip reikte; het lichaam was al zoo groot van beslag / als het schip / en drie of viermaal zoo lang. Het had een lange spitse snuit / en blaasde het water uit / als een walvisch; grote vrede klauwen / 't lichaam bedekt met schilpwerk / de huid zeer ruw en ongelijk / en het onderste gedeelte van het lichaam als een vslijke grote slang. Wanneer het weder onder water dook / tuimelde het achter over in zee / en stak dus de staart om hoog / die de heele lengte van 't schip besloeg.

ANDERE VISSCHEN.

Van eigenlijk zoo genaamde visschen heeft de zee in deze geweste overbloed van allerlei soort. De grootste van dezelve is genaamt Haai / wiens vleesch veel gelijk na dat van den heil-bot / en op dezelfde wijze wordt klaar gemaakt / wordende gesneden in lange moten / en opgehangen / om in de zon en lucht te droogen ; immers in de Noordsche districten van Noorwegen doet men zoo / maar de Inboorlingen nemen hier daar zoo veel moeite niet mede / zijnde deszelfs vleesch veel grover van draad / als dat van de heil-bot. Dese visch heeft twee vinnen op den rug / en zes onder den buik. De twee voorste zijn de langste / en hebben de gedaante van een tong. De twee middelste zijn wat breder als de overige en de twee achterste by den staart / zijn eben breed / maar korter als de middelste. De staart gelijkt na die van een zwaard-visch. Hy heeft geen graten / maar slechts kraakbeenen ; een lange snuit / waaronder de mond geplaatst is / als die van een zwaard-visch / en drie open scherpe spitse tanden. De huid is hard / ruw / stekelig en graauwachtig van couleur. Deszelfs lengte is van twee of drie bademen. Hy heeft een grote lever / waarvan men traan-olie haalt / de dikste leveren twee of drie last uit. Hy is zeer roofgierig / byt grote stukken uit het lichaam der walvisschen / en is zeer gretig na menschen vleesch. Hy kan niet gebangen worden met

Visch,
genaamt
Haal.

lynen / alsoo hy die met zijne scherpe tanden aan stukken bryt / maar met pzyere ketenen. De groter soort word als de walvisschen / geharpoeneert.

Andere
visschen
in deze
zeen.

De oberige visschen / die in dese zeen gebonden gewor-
den / zijn heylbot / tarbot / kabeljauw / kleine zalm of zee-
forelle van allerhande slag en grootte / zeer bet en smaake-
lyk. De gemeene zalm word in de Groenlandsche wateren
zelden gebangen. De eerstgenoemde visschen worden in
de rivieren of derselver beginselen gebonden. Karbisch
is de allergemeenste spyze der Inboorlingen, zoo bezre
dat als zy niets ter wezeld anders te eeten hebben /
de karbisch aanhouden moet / die hier 's winters en zo-
mers in overbloed is. In het voozjaar / tegen de
maand van apzil bangen zy een soort van visch / ge-
naamt Rogn-cals, steen-bryter / of klip-visch / en in mei
een andere visch / genaamt stekelbaars. Dese soorten
zijn zeer lekker / en zwemmen by heele troppen in de
baayen en rivieren. Ook vind men wyting in overbloed /
maar haringen worden hier niet gezien. Daarenboven
is hier een soort van visch / die ik zelf of niemand van
mijn gezelschap ooit te boren gezien had ; dese visch ge-
lykt zeer veel na een bzaassem / buiten en behalven dat
hy stekelachtig is over het gansche lichaam / en een
kleinen staart heeft. Daar zijn 'er van verscheide groot-
te / en de Inboorlingen zeggen / datse lekker van smaak
zijn.

En

Onder de visschen of dieren in Groenland met schel-
pen / zijnde mosselen de voornaamste / die hier in grote
meenigte ballen; zp zijn groot en lekker. In sommige
wateren heb ik de grote soort gezien / waarin de Nooren
paarlen vinden. Deze hebben mede paarlen / maar
slechts zeer kleine / niet groter als de kop van een speld.
Ik zal niets zeggen van de andere zee-insecten / als
krabbens / garnaat / enz. hoewel ze hier niet raar zijn /
doch kreeften / steur-krabben en oesters heb ik hier nooit
ontmoet. Volgens het seggen der Inboorlingen , van-
gen zp op de zuid-kust somtijds schildpadden in hunne
netten; want zp vertellen / datse bedekt zijn met een
dikke schaal; datse kilaauwen en een koppen staart heb-
ben / en datse eijeren in haar vinden / als vogel-eijeren.

Visschen
met har-
de schel-
pen.

GROENLANDSCHE ZEE-VOGELS.

Onder de Zee-vogels zijn de voornaamste de geene / die
zp Duinlopers noemen en end-vogels / die hier in zoo een
meenigte zijn / dat als men langs strand zeilt / de geheele zee
met deselve als bedekt is. Hoe het sp / als sp blieden is 'er
byna geen end van deselve te zien / voornaamlijk by win-
ter tyd / wanneer ze by grote troppen / ten getale van
beel duizend 's morgens en 's avonds onttrent onse ko-
lonie sworven / komende 's avonds in de Baai / en kee-
rende 's morgens na zee. Zp blieden soo dicht by 't
strand / dat men 'er soo beel kan schieten / als men wil.
In het voorsjaar begeben zp zich dieper zee waards in ;

Ver-
scheider-
hande
Zee-vo-
gels.

want op het eiland/ gelegen aan de kust/ leggenze hunne eijeren/ en in Juni en Juli broeden zy hunne jongen uit. In den broeitijd zoeken de Inboorlingen daar na de eijeren en jongen en storen de nesten; doch de fine dong-bederen/ die 't beste gedeelte van den vogel uitmaken/ en soo veel by anderen gewaarbeert worden/ daarvan maken de Inboorlingen geen werk ter wezeld/ latende die in de nesten.

Drie-
derhande
Endvogels.

Daar zijn drie soorten van Endvogels. De eerste soort heeft een brede bek als onze tamme Endvogels en fraaije gespikkelde beeren. Deze maken hunne nesten op de eilanden/ als de strandlopers doen. De tweede soort is van een kleiner slag/ met lange spitse beken; deze onthouden zich meest in de baaien en in de versche wateren/ daar ze onder 't ried nestelen. De derde soort worden genaamt Hout-eenden; dezelve gelijken zeer veel na de eerste soort/ doch ballen wat groter; de borst is zwart/ en 't oberige van 't lichaam graauw. Deze worden niet op de gewone wyze van voortteeling door paren als andere vogels voortgeplant/ maar 't geen hoogst verwonderenswaardig is/ uit een slymige stoffe in zee/ die aan oude in zee dypvende stukken houts hangt/ waaruit eerst een soort van mosselen voortkomt/ en uit deze een wurmtje/ 't welk met der tyd de gedaante bekomt van een vogel/ die uit de mosselschulp komt/ zoo als andere vogels kruipen uit den dop.

Hout-
eenden.

Het

Het geen zoo veel boozname Schijfberg van de hout-
 ceuden verhaalt en als een onbetwistbare waarheid te
 boek gesteld hebben / is door verscheide andere door een
 oud wijsz pzaatje uitgekreten / beweerende / dat zulke
 een Heterogeneale, ongelijke onderaartsche generatie de
 gewone palen der natuur overtreft. Andere hebben uit
 aanmerking van zoo veel Schijfberg van naam / die
 beweeren en staande houden / dat zy van die vzeemde en
 hoogst verwonderenswaardige herschepping ooggetui-
 gen zijn geweest / grote moeite genomen / om de oorzaken
 en waarschyndlykheid daarvan op een natuurkun-
 dige wyze aantetonen en te betogen / daaronder de ge-
 leerde heer Kircherus in zijn Boek / genaamt Mundus ^{Kirche.}
 Subterraneus; deze beweert / dat het zaad van dees hui- <sup>ms ge-
 voelen</sup>
 ten gewone generatie niet strekt in de oude vzekken ^{daarvan.}
 houten / die in zee dypen / nochte op een oirspzonghlyke
 wyze in de mosselen; want zegt hy / een stuk hout
 kan geen lebend schepsel voortbrengen; zulks gaat de
 kracht te boven / waarmede Natuur 't zelbe begaast
 heeft; en noch veel minder de zee - schuim / die 's zo-
 mers aan 't bezotte hout blijft hangen / en mogelijk
 schulpen of mosselen kan voortbrengen; want vzaagt hy
 waarvan daan komt dit zaad / dat zoo een vzeemde
 vzeucht / zoo als is een lebendige vogel / voortbrengt;
 Deze zwaarigheid poogt hy op de volgende wyze weg-
 te nemen / naamlyk; dat hy in de Journalen / of Reis-
 tochten der Hollanders na de Noordsche zren / gelezen
 heeft /

heeft / dat die vogels / die nergens anders / dan hier worden gebonden / op het ys hunne nesten maken / en daarin hunne eijeren leggen ; dat als het ys dooz de hitte van de zon komt te smelten / een talloze meenigte eijeren aan stukken geraken en dat byaldien dat gedeelte van het ei / 't welk het zaad verbat / eenige stoffe ontmoet / om 't zelbe uit te byoeden / en daarin loco matricis, ontfangen en dooz de gesteltheit van de lucht / aarde of geholpen word / 't zelbe ter behooylijken tyd een volkome vogel booytbyengt. Dit is het gevoelen van den vermaarden Kircherus nopende de booytzeeling van die vogels. Maar byaldien men desselfs redenninge een weinig naspeurt / zoo bemerkt men wel haast dat hy den bal t'eenemaal misstaat; hoe 't zo / het is nooit bekend / dat zee-vogels hunne eijeren op het blote ys leggen / maar doozgaans op de eilanden en rotzen in de zee / die dooz ys omcingelt en somtijds daarmede bedekt zijn; en bygevolg / als het ys breekt / en van de eilanden afdooyft / zoo blyben de eijeren steeds in hunne nesten / zonder eenig letzel te krijen. De Hollanders hebben het zoo bevonden te Nova Zembla, in den jare 1563, maar 't geen ze zagen / was de rechte sooyt niet van Hout-eenden / maar 't geen men in Noorwegen noemt Goud eenden / want niemand heeft ooit gezien / dat Hout-eenden paren / of eijeren leggen en uitbyoeden. Ten tweeden zoo is niet minder ongerpmt / te beweeren / dat eijeren / na datze vergruist of gebroken / en dooz de

zee-

zeebaren heen en weer geslingert zijn/ zoo veel kracht
behouden/ datze een vogel zouden kunnen voortbrengen.
Waaruit ik dan besluit/ dat of de onzerechting/ die
Kircherus uit de Hollandsche Reistochten gehaalt heeft/
niet goed is/ of wel dat dees gewaande voortteeling de
palen der natuur te buiten gaat. Wat aanbelangt het
eerste/ het is niet onmogelijk/ dat de Schryvers/ die
deze zaak verhalen/ misleid hebben kunnen zijn door
een algemeen/ hoewel valsch gerucht van slechte onkun-
dige menschen; zoo als een iegelijk bedrogen word/ die
op een bloot horen zeggen alles voor waarheid aan-
neemt/ zonder het getuigenis te hebben van zulken/ die
het gezien hebben. Wat my belangt/ ik twijfel in gee-
nendeele aan dees hoogstverwonderenswaardige voort-
teeling/ want of schoon ik die nooit met mijne eige oog-
gen heb gezien/ ik heb verscheide oprichte eerlijke persoo-
nen in mijn geboorte land gesproken/ die my hebben ver-
zekert/ dat zy stukken oud bevroten hout in zee hebben
opgebist/ aan dewelken mosselen hingen/ in sommige
van dewelke zy jonge vogels zagen/ sommige half ge-
formceert/ andere in hunne volle gedaante/ waaruit ik
besluit/ dat deze vogels van geen ander zaad voortko-
men/ dan van eenige lymachtige stoffe/ dypbende in de
zee/ en zo als boven gemeld/ aan vrozken oud bevroten
hout vastgehecht/ waarvan eerst geformeert word een
mossel/ en dan een wormtje in de mosselschulp/ waar-
uit op 't laast een vogel voortkomt. En alhoewel dit

schynen mag/ de gewone palen te buiten te gaan/ die
 dooz de Natuur in de voortzenging van andere vogels zijn
 gestelt/ nochtans is aangemerkt en waargenomen/ dat
 de zee beelerhande vzeemde en verbazende dingen uitle-
 bert/ en zelfs lebendige dieren/ die men niet bewerren
 en staande houden kan/ dat 'er van het begin der scep-
 ping af geweest zijn; maar dat dezelve dooz de kracht
 van den allereersten zegen/ dien God aan de zee gege-
 ven heeft/ om vruchtbaar te zijn/ vele ongemeene en
 verwonderlijke dingen heeft voortgebragt/ als by voor-
 beeld beelerhande insecten/ naamlyk krabben en dierge-
 lyke. En dus kan de zee of het water niet recht in 't
 algemeen genoemd worden pater & mater rerum, de ge-
 meene vader en moeder der dingen. De natuur schynt
 somtijds vermaak te scheppen in het formeeren van za-
 ken/ buiten den gewonen weg derzelven. Wy zien dus
 verscheiderhande gekurbene diertjes uit de mist zelfs
 der dieren/ voortkomen sommige van welke insecten
 dikwijls hunne soort en gedaante veranderen/ naam-
 lyk uit een klein wurmtje een vliegend beestje/ als vlie-
 gen/ toren/ witjes of schoenlappers/ enz.

Ver-
 scheider-
 hande
 zee-vo-
 gels, ge-
 naamt
Alkes.

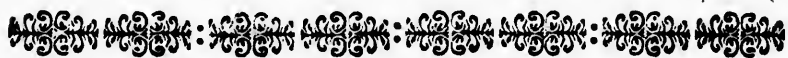
Daarenboven is 'er een andere zee-vogel/ dooz de
 Nooren genaamt Alkes, die in den winter tyd veel toe-
 zengt tot handhavige van de Inwoners, somtijds zijn
 'er zoo een grote meenigte/ datze dezelve by grote trop-
 pen na 't strand dypen/ daar zyze met de handen van-
 gen.

gen. Zp zijn zoo groot niet als een eendvogel/ nochte
han bleesch zoo aangenaam van smaak/ zijnde traanach-
tiger. De kleinste soort/ die hier in overbloed word
gebonden/ is beter om te eeten/ als de grote. Behal-
ven die byster groot getal zee-vogels/ is 'er noch een klei-
ne soort door de Inboorlingen genaamt Tungoviarleck,
die om hare zeer schone vederen niet behoren vergeten
te worden. Deze vogeltjes hebben de grootte en ge-
daante van een leeuwvark.

Wilde of graaubre ganzen/ onthouden zich in 't noor- ^{Wilde ganzen.}
den van Groenland; ze zijn van gedaante als andere
ganzen/ maar een weinig kleinder/ met grote vederen.
Zp komen in 't voozjaar uit andere zuidelijke streken
in Groenland over/ om hunne jongen uit te broeden; en
als deze vliegen konnen/ neemen zpze met zich en kee-
ren na zuidelijker en gematigder luchtstreken/ daar zp
den winter tyd doorbzengen.

Met een woord/ ik zelf heb hier te lande gezien alle
de verscheide zee-vogels/ die men in Noorwegen heeft/
by voozbeeld/ allerhande Meeuwen/ grote en kleine/
die hunne nesten maken in de spleeten der steilste klip-
pen en rotsen/ daar niemand kan bykomen; en sommi-
ge op de eilandjes/ als de vogel/ genaamt Terne, en
diergelijke/ waarvan men eijeren in grote meenigte
vindt onder de steenen. De Lundes, of Groenlandsche

papegaanjen / dus genaamt van wegens hunne fraai-
 je bederen / en byden gespikkelden bek. De Lumbs,
 en zec-emms / zijnde een groote vogel / die echter niet
 bliegen kan / om dat hy zeer kleine blerken heeft; bui-
 ten en behalven snippen en een groot getal andere /
 sommige te gemeen om genoemd / of beschreven te wor-
 den / en andere / waarvan ik den naam niet weet / doch
 die hier in print zijn afgebeeld.

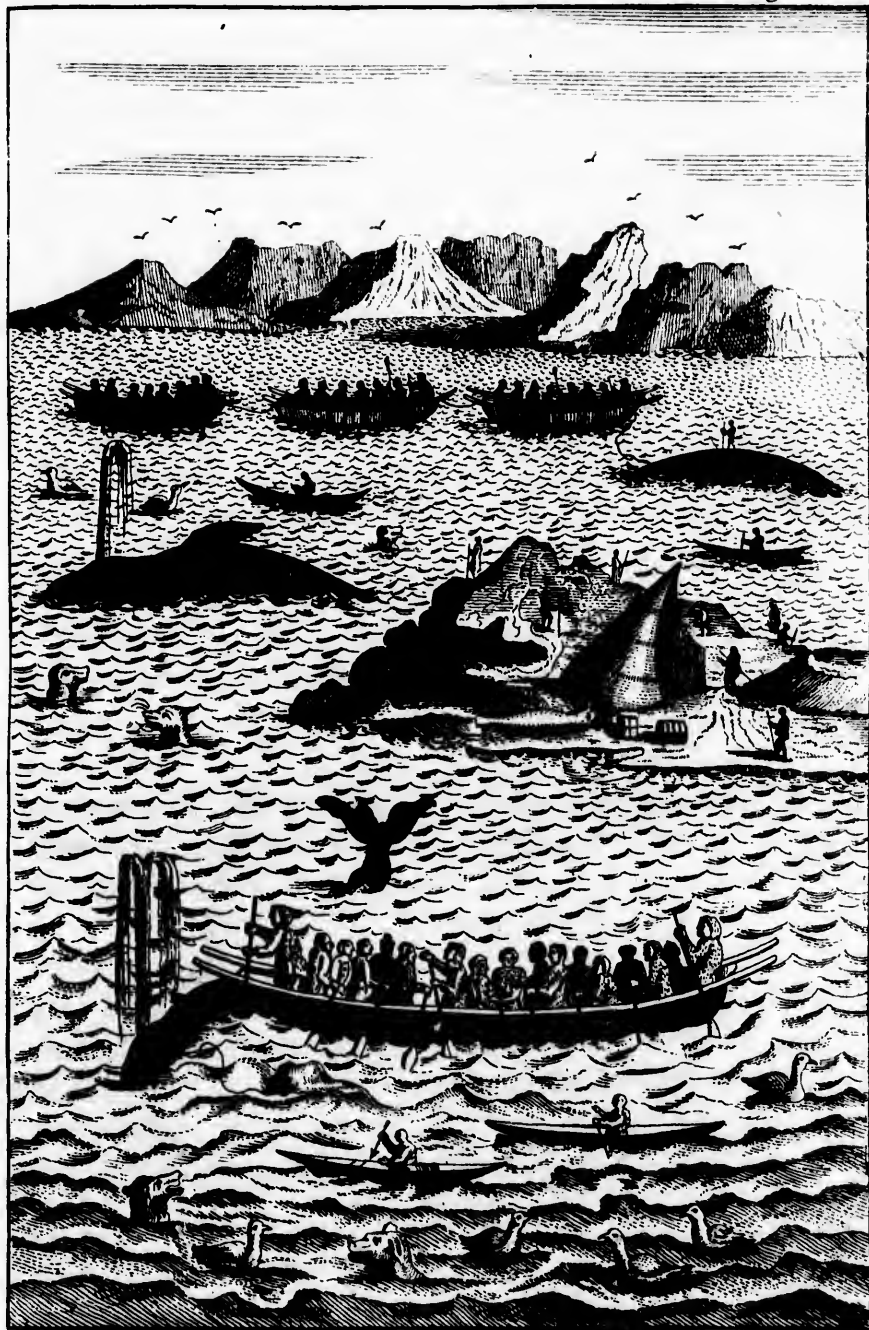
ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de gewone bezigheden , als jagen
 en visschen , en nodige gereedschappen
 daartoe; enz.

Dage-
 lykche
 kost-
 winning
 der In-
 boorlin-
 gen.

Gelyk elke natie haar byzondere levenswyze
 en handreering heeft / om aan de kost te ge-
 raken / volgende hunne inboort en genaard-
 heid / die schikende na de natuur en voort-
 brengzelen van 't land / dat zy bewonen /
 zoo hebben de Inboorlingen in dit gewest mede de hun-
 ne / die henzelven en hun land alleen eigen is. En al-
 hoewel hunne manier en gewoonteng by andere heel
 slecht zouden mogen voorkomen / dezelve zijn nochtang
 zoda-

zodanig / dat zy hunne rekening zeer wel daar by bin-
den / en waarop / de zaak ter dege ingezien zijnde / niets
ter wezeld te zeggen valt. Hunne dagelyksche beezig-
heden zijn visschen en jagen; Aan strand jagen zy de
ren-dieren / en op zee vangen zy walvisschen / zeepaar-
den / zeehonden / of robben / en andere zee-dieren / als
mede zee-bogels en visschen. De wyze van rendieren te
jagen / daarvan is reets in het vyfde hoofdstuk gespro-
ken / maar daar in hebben wy geen gewag gemaakt van
hunne bogen en pylen / die zy gebruikten / om die dieren
te doden. Wat aanbelangt het fatsoen van hunne bo-
gen / 't zelve is zoo als de gemeene bogen; men maakt
ze hier doorgaans van dennebomen / in Noorwegen ge-
naamt Tenal, op den rug gestypt of bewoelt met sna-
ren / gemaakt van zenuwen van dieren / getwernt als
garen. De pees van den boog is van een sterke reep
of riem van een robbe huid / of wel van verscheide in-
elkandergevlochte zenuwen. De boog is ruim een va-
dem lang; het hoofd van de pyl is beslagen met pzer / of
boozien van een scherp puntig been / met een of meer
weér haken / om vast te houden / als ze in 't lichaam
van 't dier geschoten is. De pylen / waarmede zy bo-
gels schieten / zijn boven aan bezet met een of meer
stukjes been / van boren stomp / om den vogel te do-
den / zonder het bleech te quetzen. De zee-bogels wor-
den niet met pylen maar met lenzen gebelt / van boren
beslagen met pzer / die zy zeer behendig en met zoo een vast

Hunne
bogen en
pylen.

te stevige hand/ zeer bezre kan zich weten te werpen/
 en wel zoo / dat niemand met een snaphaan beter mik-
 ken kan. Men vind de Inboorlingen meer bezig op zee/
 als aan de wal/ en ik wil wel bekenen/ dat zy daar-
 in meest alle natiën overtreffen en verby streven/ want
 hunne wyze/ van walvisschen/ zee-honden en andere zee-
 dieren te vangen/ is in allen deele de beste/ gemakke-
 lykste en dchendigste.

Huone
 opschik,
 als zy op
 de wal-
 visch-
 vangst
 gaan.

Als zy op den walvisch vangst gaan/ kleeden zy zich
 op hun best/ als of zy op een bruiloft moesten wezen/
 verbeeldende zich/ dat als zy geen schone kleederen aan-
 hadden/ de walvisch/ die geen vuile mozzige kleederen
 mag spden/ hen schutwen en van hen afzwemmen zou-
 den. Dit is de wyze van hunnen tocht; Ontrent
 vyftig personen/ mannen en vrouwen vertrekken zamen
 in een der grootste boten/ genaamt Kone boot; de vrou-
 wen nemen naalden en gaarn met zich/ om de kle-
 deren van de mang/ als 'er iets aanscheurt/ te verstel-
 len/ zoo als ook de boot/ als die een ramp krygt; de
 mang gaan de walvisschen op speuren/ en als zy 'er
 een gebonden hebben/ harpoeneerenze hem; aan de har-
 poenen zijn vast/spnen of riemen/ twee of drie bademen
 lang/ van robbevel/ gebult met lucht/ als een blaas/
 ten einde de walvisch/ als hy gequetst is/ en met de
 harpoen wegschiet/ te cerder of te matten/ belettende de
 luchtzak hem/ om het lang onder water te houden. Als
 hy

hy moe word / en zijne krachten gup geraakt / bestor-
men zy hem andermaal met hunne lenzen / tot dat hy
dood is / en dan trekken zy hunne wambessen aan / ge-
maakt van bereide robbevelen / alle nit een stuk / met
laarzen / handschoenen en mutsen / en de naden belegt
en zoo wel bezogt / dat 'er geen water kan doozdringen.
Dns toegerust / springen zy in de zee en beginnen het
spek van den walvisch rondom den buik / zelfs onder het
water aan dunne repen te snijden / want in deze klede-
ren kunnen zy niet zinken / om datse altyd vol lucht
zijn / zoo dat zy als de robben / oberend in zee slaan
kunnen ; ja zy zijn somtijds zoo stout / dat zy zich op den
rug van den walvisch wagen / als 'er noch leven in hem
is / om hem voozt capot te maken / en het spek van
hem afte snijden.

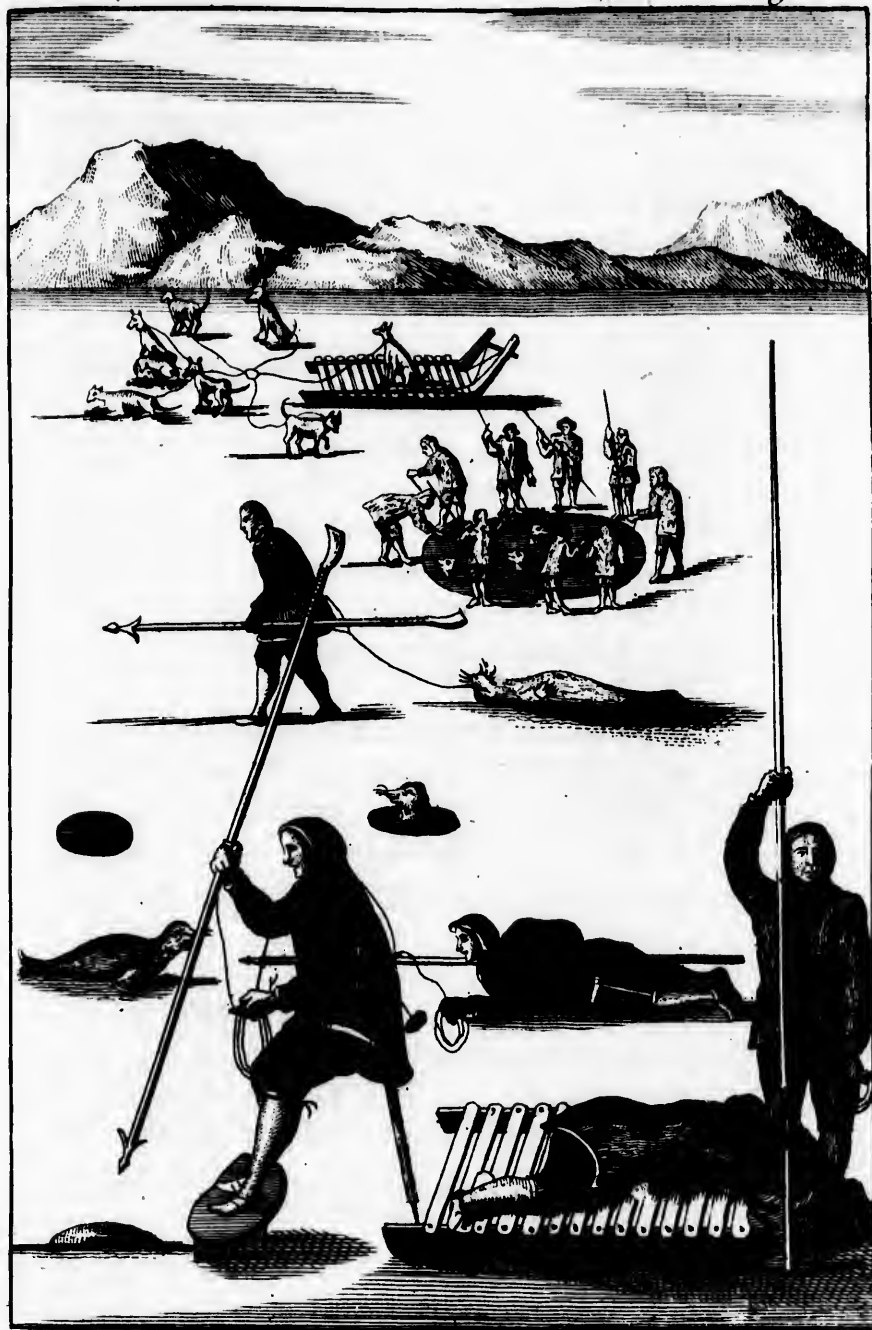
In het doden der robben of zee-hondengaanze byna op
diezelve wijze te werk / uitgezondert / dat de harpoen / Hunne
manier
van rob-
ben te
vangen.
die ze daar toe gebruiken / kleiner is. Aan de harpoen
is vast een lijn van robbevel / zes of zeven bademen
lang / en aan 't eind van dezelve is een blaas of zak /
Gemaakt van een klein robbevel / gebult met lucht / om
den zee-hond / als hy gewand is / het duiken onder wa-
ter te beletten.

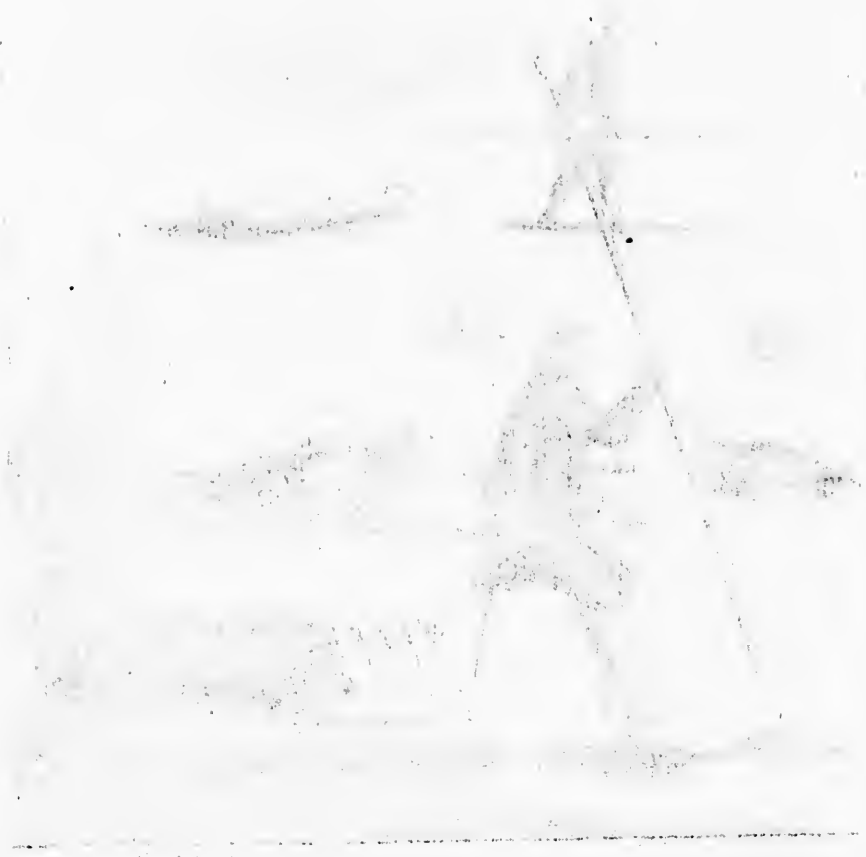
In de Noorder-quartieren / daar de zee 's winters
t'eenemaal met ys bedekt is / gebruiken zy andere mid-
de.

delen / om zee-honden of robben te vangen. Zp zoeken eerst de gaten / die de zee-honden zelf met hunne klauwen maken / om lucht te scheppen / en als zp 'er hebben gebonden / gaan zp dicht by 't zelbe zitten op een stoel / die daar toe is gemaakt / en zoo dwa zp merken / dat de zee-hond na boven komt en zijn snuit voor het gat steekt om lucht te scheppen / dooden zp hem onmiddelyk met een dunne harpoen / die zp gereed in hunne hand hebben. Aan de harpoen is een lijn of riem / een badem lang / die zp met de andere hand houden. Als hy gewond is en niet kan ontsnappen / maken zp het gat zoo wydt / dat zp hem daar dooz trekken kunnen / en als zp zijn hoofd maar eben boven het ps hebben / kunnen zp hem met een enkelen vuistslag doden.

Een derde
de ma-
nier om
robben
te van-
gen.

Een derde manier, om robben of zee-honden te vangen is deze. Zp maken een groot gat in het ps / of wel in 't boozjaar zoeken zp na gaten / gemaakt dooz zee-honden / dooz dewelke zp op het ps komen / om zich in de zon te gaan bakeren. Dicht by deze gaten plaatsen zp een lage bank / op dewelke zp op hunnen buik gaan leggen / hebbende alvorens een klein gat gemaakt by het grote / dooz 't welk zp zachtjes steken een stok zestien of twintigh ellen lang / en van boven met een harpoen / waaraan een riem is / die een van hun in zijn hand houd / terwyl de andere / want tot deze manier van robben te vangen / zijn altyd ten minsten twee

n
t
b
h
h
n

in
t
to
m
te

ge
do
do
ba

twee perzonen teffens nodig / die op zyn buik op de bank legt / na de komst van den zee-hond wacht / roepende Kae / zoo dza hy hem ontwaar word / waar op hy / die den stok in de hand heeft den zee-hond harpoeneert.

De vierde manier is deze; In het voozjaar / als de robben by de gaten / die zy zelf maken / om op en neer te gaan / op het ys leggen / kruipen de Inboorlingen, Een vierde manier. bekleed met robbebellen / en met een lange stok in de hand / ging en weer op het ys / bewegende het hoofd voozwaards en achterwaards / en bassende als een zee-hond / tot dat zy zoo dicht by hem komen / dat hy ze met den stok bereiken en dood slaan kan.

De vyfde manier / om zee-honden te vangen / is / als in het voozjaar de stroom of sterke dzift grote gaten in 't ys maken / zwemmen de robben by scholen daar na toe / daar de Inboorlingen dan hunne kangs waarnemen / om ze te harpoeneeren / en vervolgens op 't ys te trekken. Vyfde manier.

Daar is noch een zesde manier / om zee-honden te vangen / als het ys niet met sneeuw bedekt maar helder en dooyschijnende is. De Inboorlingen leggen alsdan onder hunne voeten bosse of hondestaarten / of wel een stuk van een beerehuid / om 'er op te staan / en op het dier te Zesde manier.

te loeren / en als zy door zijn blazen en snoeken zien / wat coers hy neemt / volgen zy hem zachtjes en dooden hem.

Hunne
hengel
snoeren
worden
gemaakt
van zeer
syn ge-
spete
walvis-
baarden,
aan 't
end za-
men ge-
woelt.

In 't visschen gebruiken zy pzere of beene hoeken en haken. Hunne hengelsnoeren zijn gemaakt van walvisch-been / zeer smal en dun gesneden en aan 't end samen gewoelt / en met diergeelyke hengelroeden / zullen zy honderd visschen vangen / tegen dat de onzen eenen visch met de hunne / die van hennep zyn gemaakt / ophalen; maar om heilbot te vangen / gebruiken zy sterke snoeren / gemaakt van robbe-vel of dikke hennep-lynen.

Hoe zy
zalm of
zee-fo-
rellen
vangen.

Hunne gewoonte / om kleine zalm of zee-forellen te vangen is deze. Zy laag water maken zy kleine steene afstutzels aan de mond van de rivier / of op enige andere plaats / daar de zalm haren loop heeft / en als het water begint te bloeijen / keert de zalm na de rivier / en passeert by hoog water over de afstutzels / blybende in de rivier / tot dat het water weder begint te vallen; de zalm zou dan weder zeewaards willen keeren / maar de visschers passen by 't afstutzel op / en stoppen de passasie / en lopt daar na / als het water t'eenemaal geballen en lage ebbe is / blyft de zalm by het droge leggen / en kan met de hand gebangen worden; doch wanneerze in gaten berkeerd zijn / krygen ze die met een instrument / ten dien einde gemaakt / naamlyk een stok /
aan

aan 't end boozien van twee beenen / met scherpe weer-
haken / of met een of twee pzeze hoeken.

De Rogh of Kuit-bifch / dus genaamt wegens de De
grote meenigte kuit / die daar in gebonden word / ont- ^{Rogh of}
houd zich doozgaans in ondieptens en op de zandpla- ^{Kuit-}
zen / en word als de zalm met het bobengemelde instru- ^{vifch.}
ment gebangen. Daar is zoo een grote oberbloed van
die bifch / dat de Inboorlingen die niet alleen verfch eeten/
maar op de bergen drogen / om booz winter-pzobifse te
verftrekken. Als de tijd / om Kuit-bifch te vangen /
berbp is / naamlijk in de maant van Mei / begeben de
Inboorlingen zich na de Waajien en Kreeken / daar het
viffchen van Stekelbaars dan begint. Daar zich zul-
ke talloze fcholen van dezelve ontrent het strandt / datze
in een foozt van zeeben / vastgemaakt aan lange ftok-
ken / gebangen en op strandt geworpen worden; zp ha-
len ter het ingewand uit / en dzogenze op de bergen /
booz winter-pzobifse. Deze bifch is niet aangenaam
van fmaak / en ook niet heel gezond / verfch gegeeten;
daarenboven ruikt hy wat benaauwt / maar gedzoogt /
is hy redelijk goet. De Inboorlingen eeten dien bifch
met een ftuk fpek / of gedoopt in traan-olie. En dus
doet men ontrent alle andere foozten van bifch; want
als zp te veel bifch hebben / om verfch te eeten / zoo
dzen zp die op de bergen in de zon / of in de lucht /
an te leggen op booz den winter.

Twe-
derhan-
de
schuit-
jens, een
voor de
mans al-
leen, en
een voor
de vrou-
wen en
mannen
in 't ge-
meen.

Wat aanbelangt de schuitjes der Inboorlingen, daar zijn 'er tweederhande soorten; de eene/ van dewelken de mannen alleen gebruik maken/ is een klein baartuigje/ aan beide enden spits uitlopende/ drie bademen lang/ en op zijn meest maar drie bierendeelen van een el bzeed/ met een rond gat in 't midden/ eben ruim genoeg booz een man/ om 'er in te komen en te gaan zitten. De binnenste zijde van dat schuitje is gemaakt van dunne ribbetjes/ zamen gehecht met zenuwen van dieren/ en de buitenste zijde is overtrokken met bereide robbevelen/ zonder hair. Maar een persoon kan in zoo een schuitje zitten/ die zich met zijn middellyf daar zoo vast weet in te sluyten/ dat 'er geen water kan in dringen. Met deze kleine schuitsens gaan zy in zee/ sturende dezelve met een roei-riem/ ruim een badem lang/ en breed aan beide enden/ waarmede zy met zoo veel baardigheid dan aan de eene en dan aan de andere zijde roeijen/ dat men zegt/ datze op eenen dag tien of twaalf Noorweegsche mylen afleggen. Zy bedienen zich boorzaamlyk van dezelve/ in 't vangen van Zee-honden en Zee-vogels/ dewelke zy op die wijze onberhoeds en schielijk naderen/ terwyl wy in onze grote boten zelden zoo dicht kunnen komen. Zy brezen niet/ zich in zee te wagen/ zelfs niet in den zwaarsten stormwind/ om dat ze alzo licht op de zwaarste baren of golben dypben/ als een vogel/ en als de zeebaren met al hun geweld op hen afkomen/ keeren zy slechts de zijde van de boot

na

nadezelbe toe / om ze te laten passeeren / zonder het minste gevaar te lopen / van na den grond te gaan. Als het gebeurt / dat ze omflaan / helpen zy zich wel haast weder te recht met hunne roeispaan; maar byaldien zy onboozziens om gesmete worden / zoo als dikwyls gebeurt en de boot om den middel niet vast genoeg toe is / moeten zy onberispdelijk verdzinken.

De andere schuitjes zijn breed en open / als onze boten / en sommige van dezelve twintig ellen lang. Deze worden genaamt Kone-boten , dat is Vrouw-boten / om dat de vrouwen die gemeenlijk roeijen / wanende / dat het een mansperzoon in geenen deelen past / zulks te doen ten zy allcenlijk in de uiterste noodzaaklykheid. Als zy in zee steken / of liever op den walvisch vangst gaan / zitten de mannen in een zeer achteleze gestalte / met hunne aangezichten na het boozsteben gekeert / spelende met hunne gewone kleine roei-riem / maar de vrouwen zitten op de gewone wyze met haar aangezichten na het achter steben / roejende met lange riemen. De binnenste zijde van deze schuitjes bestaan uit dunne ribbetjes en de buitenste zijde is bekleed met dikke robbebellen. Met deze boten verboeren zy hunne bagasie / als hutten en huisraad / als zy van woonplaatsen veranderen / om levensmiddelen te zoeken. Op deze boten hebben zy mede zeilen / gemaakt van de darmen en t ingewand van zee-honden. De mast is geplaatst

94 *Befchryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

boor aan op het boorſteken / en vermidt het zeil aan t'
hobenſte end breed iſt / daar het aan de ſpiet iſt vaſt-
gemaakt en van onderen ſmal / zoo hebben zy noch te
bzaſſen / noch touwen van noden / daar men de raes
en zeilen mee aanhaalt / en met deze zeilen ſpoeden zy
wel genoeg op den wind / maar anders ook niet. Deze
boten / vermidt zy platboorde zyn / konnen niet lich-
telijk omſlaan.

De
mannen
werken
t'huis
niet, dan
alleen-
lyk aan
hun ge-
reed-
ſchap.

De mannen bemoeijen zich t'huis met geen werken /
dan alleenlyk boor zoo veel hun ſagt en diſchtnig aanbe-
langt / naamlyk boten / bogen / pylen / lenſen en dier-
gelijke. Alle ander werk / het bouwen en herſteken
van hunne huizen of liever hutten / zelf niet nitzon-
dert / behoort aan de vrouwen. Zoo behendig en
ſchrande als de mannen zyn in hun werk / zoo baar-
dig zyn de vrouwen aan de andere kant / zulks zy na
hare wyze van doen / niet minder lof verdienen.

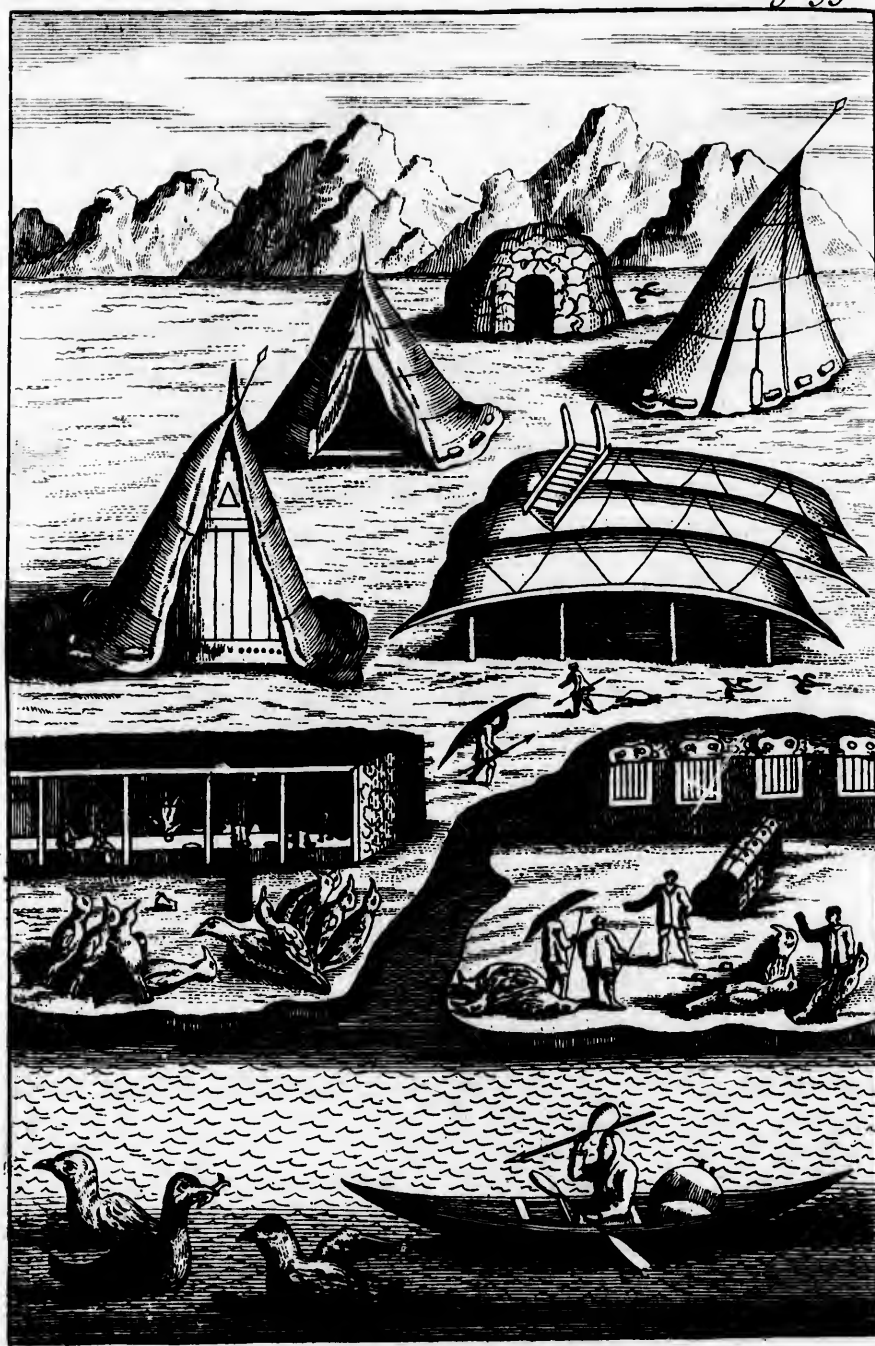
ACHT.

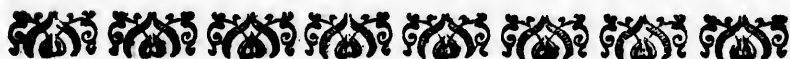
lyk

an t
bafte
ich te
raes
en 3p
Dege
lich

erken/
aanbe-
dier-
stellen
gezon-
ig en
baar-
3p na

ICHT-

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van de huizen en huisraad der *Inboorlingen*.

Et is een zaak buiten allen verschil / dat de hedenbaagsche Inboorlingen de afstammelingen zijn van de Schrellingers, voornaamlijk de geene / die op de westkust wonen / en mogelijk is 'er een vermen-
ging / door zoo veel men weet / van de aloude Noorweegsche kolonien / die reertijds in het land opgerecht zijn. Deze zijn door langheid van tijd onder hun geraakte en genaturaliseert / zoo als men zou kunnen aantonen uit verscheide Noorweegsche woorden / die in hunne taal gebonden worden. Want alhoewel de Noorweegsche kolonien verwoest zijn / daar zijn zonder twijfel eenige overblijfsels geweest / die zich by de Inboorlingen geboegt hebben / en alle een volk geworden zijn. Met deze inwoners zijn al de zekusten bevolkt / sommige meer en sommige minder. De kust is tamelijk volkrijk in de zuidelijke gewesten en in het noorden op 68 en 69 graden / doch in bergelijking van andere landschappen in 't geheel zeer slecht of weinig bewoont.

De heden-
daag-
sche In-
boorlin-
gen van
de alou-
de Schrel-
lingers
voortge-
komen.

In
de

de binnenste districten van 't land woont niemand / dan alleenlyk op zekere tyden / naamlyk in den zomer / als de jacht op rendieren begint. De rede daarvan is / zoo als boven is gezegt / om dat al het hoge land jaar uit jaar in / met ys en sneeuw bedekt is.

Hunne
winter-
huizen.

Ven-
sters ge-
maakt
van dar-
men.

Bedden
en bed-
kleden.

Wat aanbelangt hunne huizen en woonplaatze / zy hebben 'er een booz den winter en een booz den zomer. Hunne winter woninge is een lage hut / gebouwt van steen en andere stoffe twee of drie ellen hoog / met een plat dak. In deze hut zijn de vensters aan eene zijde gemaakt van de darmen van zee-honden / bereid en tegen elkander genaait / of magen van heil-botten. Dezelve zijn wit en doorszchnende. Hunne bedsteden staan aan de andere zijde / zijnde slaap-banken / opgeslagen van planken / een half el hoog van den grond / de beddeng en bedlakeng zijn gemaakt van robbebellen en rendiere huiden.

Wat
hun vuur
is waar
op zy
kookten.

Verscheide huisgezinnen wonen by elkander in een huis of hut; elk huisgezin heeft een afzonderlyk vertrek / door een houte paal afgescheiden / door dewelke inggelyks het dak onderschaaagt is. Door deze poort of paal staat een grote lamp in de gedaante van een halve maan / op een treest / en boven deze lamp hangen de ketels / waarin zy hun eeten koken; onder het dak / eben boven de lamp / hebben zy een soort van rak / om de

De natte klederen op te hangen / en te drogen. De voor-
deur / of ingang van 't huis is zeer laag / zoo dat zy 'er
op handen en voeten moeten in kruipen; 't welk zy dus
goed gebonden hebben / om de koude lucht / zoo veel
mogelijk buiten te houden. De huizen van binnen zijn
behangen met oude vellen / die alvorens gedient hebben /
om hunne boten te bekleden. Sommige van deze hui-
zen zijn zoo groot / dat zeven of acht familien by elkan-
der wonen.

Op de slaapbanken / waarin hunne beddens leggen /
is de gewone zitplaats der vrouwen / die daar haar
werk doen / 't welk bestaat in het maken en verstellen
der klederen. De mannen met hunne zoons zitten op
het voorste gedeelte der banken / met den rug na de
vrouwen toegekeert. Aan de overzijde onder de ven-
sters / nemen de mannen / die tot de familie behoren /
en ook de vreemdelingen hunne zitplaatsen op banken /
die daar staan.

Ik kan niet nalaten / gewag te maken / dat of schoon
'er in een huis of hut somtijds tien of twintig traan-
lampen zijn / men heeft geen damp / rook of smook
in die kleine hutjes ontwaart word / waarvan ik de
rede acht te zijn / de zorg / die zy gebruiken / om die
lampen klaar te maken; naamlijk zy nemen droge
mos / heel klein gewreven / die zy aan eene zijde van de

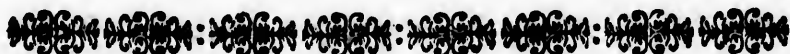
Hunne
wyze
van vuur
te ma-
ken.

lamp leggen / dewelke ontstoken zijnde / zachtjes brand / en geen damp ter wereld veroorzaakt / als zy ze niet te dik leggen. Dit vuur geeft zoodanige hitte / dat het niet alleen dient / om hun eten gaar te koken / maar ook hunne vertrekken zoo heet te maken / als een badstove. Maar voór vyeendelingen ruikt het in hunne hutten zeer bang zoo doór het groot getal brandende lampen / alle doórwecht met traan-olie / als doór de verscheide soorten van rauwe kost / visch en spek / die in hunne woningen opgestapelt leggen ; doch wel voór naamlyk ruiken hunne pis-robbers onberdjaaglyk / zoo dat iemand de stank / die zulks niet gewoon is / om het hert slaat.

Hunne
zomer-
woning-
gen.

Deze winter-woningen beginnen zy te betrekken onmiddelyk na St. Michiel, en zy verlaten dezelve weder om het einde van maart / wanneer men het voórjaar begint te ruiken. In den zomertijd onthouden zy zich in tenten / die hunne zomer-woningen zijn. Deze tenten zijn gemaakt van lange stokken / geplaatst in de rondte en van boven gebogen / zulks zy van boven toelopen / als een zuiker brood / en bekleed met een dubbeld deksel. Het binnenste is van robbevelen / of huiden van rendieren / met de hairige zijde binnewaards / byal-
bien zy rijk zijn / en het buitenste insgelijks van diezel-
de soort van huiden / zonder hair / bereid met vet / op
dat de regen niet zou kommen voórzingen. In deze
tenten

tenten hebben zy hunne bedsteden en lampen / om hunne spijze klaar te maken / als mede een gozdyn van zamen gehechte darmen van zee-honden / om 'er het daglicht in plaats van vensters / door t'ontfangen. Elke vader des huisgezins is zoo een tent rijk / zoo als ook een grote vrouwe-boat / om hunne tenten en andere goederen van de eene plaats na de andere te verboeren / als ze het nodig achten.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van hunne Gestalte, Aard en Inborst.

De Inboorlingen, zoo mannen als vrouwen / zijn fraai van gestalte / eerder kort van lang / robust en sterk / doorgaans dik en vet / breed van aangezicht / hebbende dikke lippen / een platte neus / hair en oogen zwart / en zijn donker geel van couleur. Men bind 'er zelden / die ziek of zuchtig zijn / en zeer weinig quaden die andere Landschappen en Natien eigen zijn / zijn onder hen bekend / dan alleenlijk ongemakken aan de oogen / die veroorzaakt worden door de scherpe en byten- de winden in het voozjaar / en door de sneeuw / die zeer quaad is voor de oogen.

Gestalte der Inboorlingen.

Ik heb 'er ontmoet / die melaats scheenen te zijn / doch het verwonderlijkste vooz my was / dat of schoon deze met andere verkeerden / en met dezelve in een bed lagen / die ziekte niet over sloeg. Die in de noozdelijkste gewesten wonen / zijn dikwyls elendig geplaagt met de rode loop / bozstqualen / puisten / vallende ziekte / enz. Algemeene qualen / zeker volk of land eigen / of aanstekende besmettelijke ziekten waren onder hen niet bekend / als by voozbeeld / pest / kinderpokjes en diergelijke / tot in den jare 1734 / wanneer verscheide Inboorlingen na Denemarken gingen / en alle te Coppenhagen de kinderpokjes kregen. Deze van die ziekte zuiver en wel genezen in hun vaderland thuis gekomen zijnde / ontdekten zich dezelve / daar men noit te vooz 'erweeten hadden / onder de Inboorlingen zodanig / dat dat selve jaar in en ontrent onze kolonie by de twee duizend personen daar aan sterven ; want vermits de Inboorlingen zoo wel als de dieren onder deze luchtstreek heet van natuur zijn / konnen zy de uitwendige hitte niet verdragen / veel minder de inwendige / veroorzaakt dooz die brandige ziekte / die het bloed zodanig ontsteekt / dat het op geenerhande wyze weder te recht gebragt kan worden. Zy zijn zeer bloedryk / zoo als blykt uit hun dikwyls bloeden uit de neus.

Hebben
geen
midde-
len voor
inwendige
qua-
len.

Weinig van hen bereiken een hoger ouderdom / dan die van bystig of zestig jaren ; veel sterven in den bloet
hun

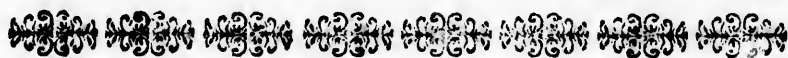
hunner jaren en de meeste in hunne eerste jeugd / 't
welk gansch niet is te verwonderen / om dat zy van
alle soorten van medicynen en geneesmiddelen t'eene-
maal zijn ontbloot / en geen kennis ter wezeld hebben
van al 't geen zieke lichamen versterken en verguiken
kan. Om dit gebrek te vergoeden / weten zy geen beter
middel / dan om hunne Waarzeggers te laten halen / by
hen genaamt Angekots / die zekere besweeringen doen /
en eenige woorden prebelen / dooz dewelke zy hopen /
weder gezond te zullen worden.

Aitwendige qualen / als quetzuren met een mes of Zeldza-
me ma-
diergelijke / naaijen ze toe. Als iemand blind werd / nier, om
zoo als dikwijls by hen gebeurt / en een wit blics op 't blind-
heid te
oog is / maken zy een haakje van een naalde / waar-
genezen.
mede zy 't blicsje rondom los maken / lichtende het
vervolgens met een mes af. Als kinderen met wur-
men geplaagt zijn / steekt de moeder haar tong in hun
achterste / om de wurmen te doden. Gebrande mog-
gemengt met traan-olie / dient tot pleisters booz versche
wonden; ook leggen zy een stukje van de bast van een
boom met de binnenste zijde op de wonde / en laten ze
van zelfs genezen.

De Inboorlingen zijn doozgaans flupmachtig van Zyn
aard / 't welk oozzaak is van een koude Natuur en onver-
geboeleloosheid; zy worden zelden oplozent; ook kan schillig
en achte-
loos.
men

men niet bemerken / datze ober iets wat het ook zy /
 zeer aangedaan zijn; edoch ik geloof / dat 't geen die
 geboeleloo; en domheid wel booznaamlyk veroorzaakt /
 is het gebzekt aan opboeding / en geboeglyke middelen /
 om hunne zinnen werk te verschaffen; in welk geboe-
 len ik versterkt ben dooz de onderbinding / alzo de
 Inboorlingen die eenigen tyd met ons verkeeren / booz-
 naamlyk de jonge lieden / niet weinig moeite leeren /
 alles wat zy by ons zien of horen / 't zy goed of quaad.
 Ik heb 'er zelfs heel schzandere gebonden / die heel be-
 quaamheid hadden.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne gewoontens , deugden , on-
deugden , levenswyze.

Alhoewel de Inboorlingen als noch aan gee-
nerhande regeering onderworpen zijn /
noch van overheden of wetten weten / zoo
spatten zy echter tot geen ongebonden
dartelheit uit. Hunne genaardheid en goe-
de inbozst maakt / dat zy onder elkander een geregelt
leven leyden / en wel zoo / dat men niet genoeg pryzen
kan hunne onderlinge vreedzaamheid. Haat en nyd zijn
by hen niet bekend ; men hooft hen nooit kryben of ra-
zen. Als zy onze dzonke matrozen met elkander zien
bechten / zeggenze / datze onmenschelyk zijn / en datze als
zinnelozen te werk gaan om datze niet zien / datze van
een en dezelve soort zijn. Als een officier een van zijn volk
slaat / zeggen ze / dat hy zijne mede schepzels als honden
handelt. En of schoon het wel kan gebeuren / dat de een
tegen den ander een heimelyken wrok heeft / het komt
echter nooit tot schelden of bechten ; zelfs weten zy zoo-
danige hertstochten niet uit te drukken / hebbende
geen.

De In-
boorlingen
leven
zonder
overhe-
den of
wetten
zeer eer-
lyk.
Hebben
grote
achting
voor el-
kander.

Moor-
denaars,
op wat
wyze ge-
straft.

geen aanstotelijke eer rovenende of litze scheldwoorden.
Eens of tweemalen is het gebeurt / dat iemand uit een
heimelijken wrok eenen anderen vermoordde; doch als
zulkis gebeurt / bemoeijen de buuren zich daar mede niet /
maar de naaste bloedberwanten van den vermoorden /
by aldien zy sterk genoeg zijn / wrochen deszelfs dood
op den moordenaar. Een andere soort van straffen is
by hen niet bekend. Maar met de oude kollen of zoo-
genaamde Toberheren / of zodanige / die door hare be-
zweeringen zoeken te doden of te beschadigen / gaan zy
zeer streng te werk / makende geen zwaarigheid ter wez-
reld / dezelve te doden / en zonder barmhertigheid van
kant te maken; ja zy wanen / een goed werk te doen /
zeggende / dat menschen niet waardig zijn datze leven /
die door heimelyke kunsten andere benadeelen / of doden
konnen.

Tover-
hexen.

Diefstal
onder
hen niet
bekent.

Zy hebben zoo een groten afschrik van stelen / als
eenige natie onder de zonne / weshalven zy niets ver-
bergen of wegsluiten / maar alles voor de hand laten
leggen / dat elk daar by komen kan / zonder datze be-
zen / dat hen iets ontnomen of van hun gestolen zal
worden.

Deze misdaat word zodanig by hen verfoeit / dat by
aldien een byjster iets steelt / of iemand iets ontnemt /
en zulkis bekend word / zy nooit aan den man komt.
Maar

Maar als zy hunne handen slaen konnen aan dingen /
die aan ons bzeemdelingen behoren / zoo maken zy geen
zwarigheid daarvan ; alhoewel ik ook zeggen moet /
dat vermids wy zoo een geruimen tyd in het land heb-
ben gewoont / zy in het begin van onze aankomst aldaar /
ons wel het een en ander ontbzeemde / maar in 't verbolg
dooz ons verblyf by hun / als Inboorlingen geacht wo-
den / zoo bielen zy ons op die wijze weinig of niets meer
lastig.

Wat aanbelangt de overtredingen van het zevende Leven
gebod / men vind hen nooit schuldig in dat stuk / 't zy zeer ma-
in woorden of in daden / uitgezondert 't geen onder ge- tig en in
trouwen in hunne openbare gezelschappen hoorvalt / grote in-
zoo als wy in 't verbolg zullen toonen. getogen-
heid.

Wat aangaat het geen wy beleeftheid en plichtsple-
gingen noemen / zy bzeen het hoofd daar weinig me-
de. Zy gaan en komen / en ontmoeten elkander / zon-
der spzeken of groeten. Ondertusschen zyn zy gansch
niet onmanierlijk of onbeleest in hunne ommevang ;
want zy maken een onderscheid van personen / en bewij- Bewy-
zen meer aan den eenen / als aan den anderen na der- zen ach-
zelver verdienste en bequaamheden. Zy gaan nooit in ting aan
een huis / daar bzeemdelingen zyn / ten ware zy geno- elkan-
digt worden / en als zy binnen komen / knipt de man van der.
't huis / dien zy bezoeken / de plaats aan / om te zitten.

Zoo dja een bziend in een huis komt/ word hy ver-
 zocht/ om zich naakt uit te kleden/ en in dat postuur
 plaats te nemen; want een der grootste beleeftheden/
 die zy iemand konnen bewyzen/ is datze dezselfs klede-
 ren drogen. Als 'er syppe word voozgebiedt djaagt hy
 zorge/ niet onmiddelyk aan 't eeten te vallen/ uit bze-
 ze/ dat hy vooz een bzaat zal wordten aangezien/ of als
 iemand/ die byna van honger sterft. Hy moet wachten/
 tot dat de gansche familie te bed is/ eer hy kan gaan
 leggen; want hy hen is het een onbetamelijke zaak/
 dat de gasten vooz den meester van den huise zich 'ter
 rust begeben. Als een bzeembeling in een huis komt/
 bjaagt hy nooit om te eeten/ al rammelden zyne dar-
 men van den honger; ook behoeft hy zulks niet te doen/
 want zy zijn gasthy en gulherrig/ onthalende elkan-
 der zeer minnelijk op alles wat zy hebben/ en 't geen
 ten hoogste te verwonderen en prijswaardig is/ zy heb-
 ben alle goederen gemeen. Als 'er iemand onder hen
 is/ zoo als het wel kan gebeuren/ die niet werken/ of
 aan de kost geraaken kan/ zoo laten zy hem niet van
 honger sterben/ maar geven hem hunne tafel/ waar-
 in zy ons Chyistenen beschaamt maken/ die zoo veel ar-
 me bedroefde zielen laten vergaan/ voozgebrek aan le-
 vensmiddelen.

Zyn
 zeergast-
 vry.

Voor't
 overige
 zeer flor-
 dig, vuil
 en mors-
 sig.

Vooz 't overige zijn de Inboorlingen, vooz zoo veel
 hunne gewone levenswypze betreft/ zeer slozdig/ wan-
 habent/

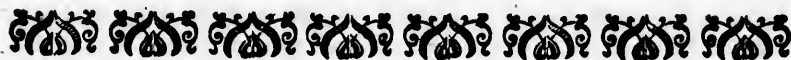
habent/ buil en moÿssig. Zp wasschen zich zelden/ en
als dit al eens gebeurt/ likken zp slechts hunne vin-
gers af als de katten doen de poten/ en wÿjben hun-
ne oogen/ om het zout daaruit te krijgen/ dat de zee in
hunne tronie werpt. De vrouwen wasschen zich met
haar eigen water/ om haar hair te doen groeijen/ en
na hare verbeelding/ aangenaam te ruiken. Als een
vÿster zich dus gewasschen heeft/ plegen zp doozgaans
te zeggen/ Niviarlarlanerks, dat is zy ruikt als een
maagd. Zich dus gewasschen hebbende/ gaan zp in de
koude lucht/ en laten het hair bebzien/ 't welk aan-
toort de sterkte van hunne hoofden/ en het bekomt den
bzeemdelingen ook wel/ als zp zulks doen. Ook maken
de Inboorlingen geen zwaarigheid/ uit schotels of potten
te eten/ daar hunne honden uitgestobbert hebben; doch
het geen 't walgelijks is/ om te zien/ zp eten de lui-
zen/ die zp zich zelven of anderen afvangen/ en be-
waarden dus het oude spreekwoord/ 't welk zegt/
dat 't geen uit de neus druïpt, in de mond valt, ook
schvappen zp het zweet met een mes van hun aange-
zicht/ en likken het af. Zp toonen geen schaamte ter
weÿreld/ om in de tegenwoozdigheid van anderen hun
geboeg te doen. Jeder huisgezin heeft een tobbe aan
den ingang van de hut/ waarin zp hun water maken/
't welk een onberdzaaglike stank veroorzaakt/ om dat
de tobbe zelden of nooit uitgegoten of omgespoelt word
en zp daarenboven de huiden die ze bereiden willen/

daarin weken; of dit niet genoeg was / de bezrotte
stukken vleesch en spek / die onder hunne banken gesta-
pelt leggen / ruiken niet minder buns / hoewel men ook
zeggen moet / dat dooz lange gewoonte de walgelijkste
dingen berdzagelyker worden.

Zyn
goedaar-
dig en
vriende-
lyk.

Piettegenstaande hunne buile beestachtige levenswy-
ze / zijn zy zeer goedaardig en vriendelyk in ommegang /
en byzelyk / en konnen kofstwyf berdzagen / als het niet
te grof gaat. Nooit hebbenze iemand van ons volk ge-
dreygt / of gerracht / quaad te doen / ten zy men hen
quam te tergen / want zy byzen en achten ons als een
natie / die hen in dapperheid / en sterkte zeer byze over-
treft.

ELFDE HOOFDSTUK.

Van hunne kledy en opschik.

Hunne klederen zijn booz 't grootste gedeel- Kledy
der
mansper-
zonen.
te van robbe-bellen/ van huiden van ren-
dieren of van vogels/ zeer fraai bereid.

De klederen der manspersoonen bestaan
in een rok of wanbes/ met een muts
daaraan vast/ op de wyze van een monniks-kap/ om
hoofd en schouwers te bedekken. Deze rok hangt tot
over de knien. Hunne broeken zijn zeer klein/ komende
niet over de lendenen/ ten einde hen niet te beletten/ om
in hunne kleine boten te komen. En vermids zy geen
linnen op hun bloote lpf dragen/ zoo is het hair van de
bellen of huiden/ van dewelken de rok is gemaakt/
binnentwaards gekeert/ om hen warm te houden. Over
dezen rok dragen zy een wjd obertrekzel van robbe-bel/
zonder hair bereid/ om geen water te vatten/ en hierin
bestaat hunne kledy/ als zy ter zee gaan.

Tusschen het leere obertrekzel en den onderrok dragen
zy een linne hemd/ of uit gebrek van linnen/ een van
robbe-darmen/ 't welk mede helpt/ dat de onderrok zoo

licht

licht niet nat, word. Doch zedert enige tijd gaan ze veel plachtiger / wepseher en zwieriger / dzagende hembden van gestreept linnen / en rokken en bzoeken van rood of blaauwe stoffe of laken / datze van ons of van de Hollanders kopen. Dus uitgedoft maken zy parade / als zy hunne heilige dagen bieren op de strand. De kousen / die zy eertijds bzoegen / waren van rendieren huiden of robbe-bellen / maar nu hebbenze meer zin in onze grobe kousen van verscheiderhande couleuren / witte / blaauwe en rode / die zy van ons kopen. Hunne schoenen en laerzen zijn van robbe-bellen / rood of geel / wel bereid en gelodid. Zy zijn netjes gemaakt met bouwen of ploogen achter en voor / zonder hielen en staan heel wel.

In den zomer dzagen zy kort overtrekzels / en ook in den winter / als ze in de waagen op het ys werken / maar dan trekken zy een wit leed daarover heen / om de zee-honden niet verbaart te maken.

Der
vrouws-
perso-
nen.

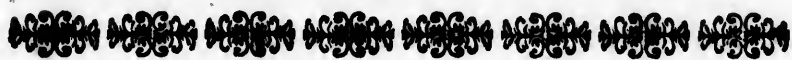
Het enige scheid tusschen de opschik der mans en vrouws personen is / dat de vrouwe rokken hoger op de schouders zijn en wyder / als die der mannen / met hoger en wyder kappen of mutzen. De getrouwde vrouwen / die kinderen hebben / dzagen veel wyder rokken / als de overige / byna als nachtrokken / om dat zy de kinderen daarin op den rug dzagen moeten / hebbende

vende geen andere luijeren of zwaarsels booz dezelfde.
 Zp dragen onderbroeken / die tot de middel van de dpe
 komen / en een broek daar over heen. Zp houden de
 onderbroeken altyd aan / en slaapen daarin. Die broe-
 ken komen tot aan de knien. Deze dragen zp niet in
 den zomer / en ook niet des winters / dan alleen als zp
 uitgaan / en zoo dra als zp t huis komen / trekken zp
 ze uit. Op haar blote lyf dragen zp een hemdbrok of
 broek van sange harte vellen / met de hairige zyde na
 binnen toegekeert. De rok of het bovenste gewaad is
 insgelijks van syn gekouleurde zwane vellen / of door
 gebrek van dien van robbe vellen / uitgemonstert en be-
 zoomt met wit / en fraai belegt op de naden en zomen /
 't welk zeer wel staat. De schoenen en laarzen der
 vrouwen zijn weinig onderscheiden van die der mans-
 personen. Haar hair / 't welk zeer lang is en dik / is
 geblochten / en in een knoop opgebonden / 't welk haar
 cieraat by zet. Zp gaan doorgaans bloots hoofds / zoo
 wel buiten als binnens huis / en zp hebben zelden kap-
 pen of mutzen op / dan wanneer het regent of sneeuwt.
 De hoofdcieraften en verderen opschik / bestaan in
 het dragen van glaze korallen van verschieide couleu-
 ren / of korallen / om hals en armen / en glaze vellen in
 de ooren. Ook dragen zp braceletten / van zwart rob-
 be vel / bezet met paarden / waarmede zp de rokken en
 schoenen insgelijks opschikken en versieren.

Deze sere heeft daarenboven noch een andere soort van opschik / naamlyk zy maken twee zwarte strepen tusschen de oogen op het boozhoofd / de kin / armen en handen / en zelfs op de dyen en breenen met een naalde en dzaad / zwart gemaakt. En alhoewel dit een verkeerde wyze / om zich op te schikken / schynt te zyn / zy wanen dat het heel mooi en aardig is / en dat het ongemeen veel beballigheid opzet ; en zy zeggen / dat van zulken die hunne tronien dus niet mismaakt maken / hunne hoefden in traan-tobbeng zullen verandert worden / die geplaatst zyn onder de lampen in den Hemel / of het land der zielen.

Zyn redelyk
net op
hun lyf.

Zy houden hunne kleederen zeer schoon / niettegenstaande zy in andere dingen / booznaamlyk in hun eeten gansch de zinnelykste niet zyn. De vrouwen / die kinderen hebben / zyn zeer buil en moersig / maar die de welke onbuchtbaar / of wier kinderen gestorven / en het oogenblik niet weten / wanneer zy konnen worden weggezonden / zyn genoodzaakt / zinnelyker op haar lyf te zyn / om hunne mannen te behagen.

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Van hunne gewone spys, drank en hoe zy die gereet maken.

De spijse en Levensmiddelen der Inboorlin- Hunne Levens-
midde-
len be-
staan in
vleesch,
en visch.
gen bestaan enkel en alleen in bleesch en
visch/ brenge de het land en de zee niets
anders boort/ als ren-dieren/ walbisschen/
zee-honden of robben/ witte patrijzen of

beldhoenders/ en allerhande zee-vogels. De Inboor-
lingen eeten het bleesch somtijds rauw/ somtijds ge-
kookt/ en ook wel gedroogt in de zon of in de lucht/ en
dus doen zy ook ontrent hunne visch. Voornaamlyk dro-
gen zy zalm/ kuit-visch/ heil-bot/ en de kleine stekel-
visch/ die zy in de maanden van Mei en Juni in grote
meenigte vangen/ en tot voorraad voor den winter dro-
gen; en nademaal men des winters zeer zelven zee-hon-
den krijgen kan/ uitgezondert in de noodderlykste dis-
tricten/ daarze op het ys gebangen worden/ zoo bewa-
ren de Inboorlingen meest alle de robben/ die zomers
in hunne handen vallen/ onder de sneeuw/ tot dat de
winter aankomt/ wanneer zy ze opdelven/ en rauw

114 *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*

Drin-
ken wa-
ter ge-
koelt
met ys.

en bebozen / zoo als ze dan zijn / eeten. Haar gewo-
ne drank bestaat enkel en alleen uit water / en niet zoo
als sommige Schrybers gemeld hebben / uit traan-
olie / want zelfs eeten ze geen vet / buiten en behalven
dat zy hun gedroogden visch daarin dopen. Daaren-
boven doen zy grote blokken ys en sneeuw in het wa-
ter / dat zy drinken / om het noch koudter te maken /
tot het lesschen van hunnen dorst. De Inboorlingen zijn
dooz de bank zo vuil en morsig als zwijnen in hun eeten /
en in het toebereiden van hunne spyz. Zy weten van geen
ketels / potten / of bakken / te wasschen of schoon te
maken waarin zy ze aanrechten / en waaruit zy hunne
spyz eeten / en veel minder van schuuren. Als zy zul-
len gaan eeten / leggen zy dikwyls op de blote grond
neder / daar ze over gaan / zonder tafel te gebruiken.
Zy eeten met zoo veel smaak en graagte van het be-
rot stinkend robbe-bleesch / dat men byna het hart uit
het lpf spuwt / als men het ziet. Zy hebben geen
vasten tyd om te eeten / maar elk eet / als hy honger
heeft / uitgezondert als zy na zee gaan / en dan doen zy
s' abonds / na dat zy weder t'huys gekomen zyn hun
beste maal. Hy / wiens avondmaal allereerst gereed
is / roept zyne buuren / om mede te eeten / en zoo gaat
het rond van huys tot huys / vergastende elkander by
beurte.

De
vrouwen
eeten af-
zonder-
lyk.

De vrouwen eeten niet in gezelschap van de man-
nen /

nen/ maar afzonderlijk op haar zelve. In de afwe-
 zentheid der mannen/ als deze op den vischvangst zijn/
 en zy het huis bewaren/ nodigen zy elkander en maken
 goede rier. En gelijk zy haastig eeten/ als zy het krep-
 gen konnen/ zoo konnen zy ook wel honger lyden/ als
 'er schaartheit aan levensmiddelen is. Men heeft op-
 gemerkt/ dat zy in een groten hongersnood geen ander
 voedsel gebruikt hebben/ dan repen van oude huiden en
 bellen/ en allerhande onkruid/ datze hier en daar von-
 den/ en nochtans frisch en gezond bleven. De rede/
 waarom zy beter daar tegen konnen/ als wy breem-
 delingen/ acht ik te zijn/ dat vermids hunne lichamen
 dik in malkander gedrongen zijn/ hun het hen booz een
 wijl stoffe van voedsel verstrekt/ tot dat het verteert is.

Buiten en behalven de bovengemelde mondkost/ eeten Nage-
 rechten
 der In-
 boorlin-
 gen.
 de Inboorlingen, mede een soort van roodachtige Zee-
 Weed/ en een zekere wortel/ by hen genaamt Tugloro-
 net, beide toegerecht met vet of traan-olie; zoo als ook
 de mist van de gedode ren-dieren/ die uit de darmen
 komt/ als zy ze schoonmaken; de darmen der patrsen
 of veldhoenders/ en diergelijken lekkernyen. Ook bak-
 ken ze pannetjes van 't schrapfel der robbebellen/
 als zy ze bereiden. In den zomer stoken zy hout on-
 der hun pot/ dat zy in 't land hier en daar gaan opzoe-
 ken/ en des winters hangen zy hunne kleine keteltjes
 over hunne lampen. Zy maken de ketels zelf van

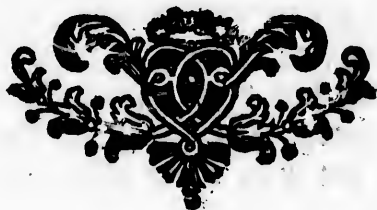
metaal/ koper of marmer/ en dezelve zijn doorgaans
 ep rond.

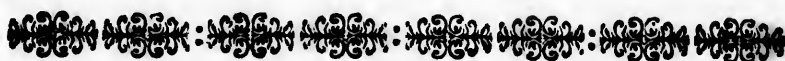
Hunne
 manier
 van vuur
 te ma-
 ken.

Om vuur te maken/ als het uitgegaan is/ daartoe
 bedienen zy zich van het volgende middel/ 't welk noch
 eenigzins hunne schizanderheid te kennen geeft/ naament-
 lijk zy nemen een stuk droog denne hout/ waarop zy een
 ander stuk hart hout wrijven/ tot dat het door de sterke
 wrijvig vuur vat. Toen wy allereerst by hen quamen/
 wilden zy van onze spijs niet proeven/ maar nu zijn
 ze blijde/ als ze 'er iets bekomen kunnen/ voornaamlijk
 brood en boter/ daar ze ongemeen veel werk van ma-
 ken/ doch ze zijn geen zonderlinge liefhebbers van
 onze sterke dranken. Sommige van hen/ die lang

Maken
 geen
 werk
 van onze
 sterken
 dranken.

by ons hebben verkeert/ hebben nochtans wijn en bran-
 delwijn leren drinken/ staande zulks nooit af/ als het
 hen aangeboden word; maar wat aanbelangt tabak/
 zy hebben geen smaak ter wezeld daarin/ of lieber zy
 kunnen de reuk daarvan niet verdragen.

DE RTIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne huwelyken en opvoedinge der kinderen.

Dat de verfoegelyke zonde van veel wijberp/ Veel wyvery niet by hen bekend.
 zoo zeer in zwang gaande by de Heidenen, zijn de Inboorlingen niet heel zeer overgegeven/ al zoo zy zich doozgaans met maar eene
 zijn de Inboorlingen niet heel zeer overgege-
 ven/ al zoo zy zich doozgaans met maar eene
 vrouw te vrede houden en vergenoegen.
 Daar zijn 'er sommige/ doch zeer weinige/ die twee/
 drie of vier wijben hebben/ maar deze gaan booz hel-
 den booz/ of booz meer dan gemeene mannen/ en wel
 booznaamlyk/ om dat zy booz hunne naarstigheid zoo
 veel vrouwen en kinderen kunnen onderhouden. Aan-
 merkelyk is/ dat booz. onze komste in die wezrelddeel/
 onder die wijben nooit van jaloezie/ of min-pber gehoozt
 wierd/ maar zeer wel met elkander overweg quamen/
 of schoon de eerste vrouw booz de meesteresse gehouden
 wierd. Zedert onze aankomst/ en onze onderechtin- Jaloezy der wy- ven ze- dert on- ze aan- komst.
 ge/ dat naamlyk in den beginne de Alwijze Schepper
 maar eenen man en eene vrouw geschapen heeft/ om in
 huwelyk als echt. lieden zamen te leven/ bespeurt men
 eenig

eenig misnoegen in de wijven / als hare mangs boozemengs zijn / meer dan eene vrouwe te nemen; ja zy hebben zich meer dan eens aan my verboegt / en verzocht / om zodanige handelwyze te beletten. Daarbenevens hebben zy my als ik haar den catechismus hadde geleert / altijd te binnen gebzagt / niet te vergeten / om hare mangs booz al in de plichten van het zevende gebod te onderwijzen.

Dartele
spellen.

Een geruimen tyd verliep / eer en alborens wy verstonen / hoe de mannen zich gedroegen ontrent de wijven van andere mangs / of de wijven over en weer / tot dat wy eindelijk ontwaar wierden / datze in dat stuk gansch niet naauwgezet waren / waarvan wy te meer overtuigt wierden / toen wy hoorde van een zeker onwettig spel / 't welk op de volgende wyze toegaat. Verscheide getrouwde mannen en vrouwen komen by malkander. Deze vermaken zich dooz allerley grimmassen en beginnen op hunne wyze te zingen en te danssen / en onder dat danssen sluipt de een na den anderen met eens anders wyf achter een gozdyjn / of liever behangzel van huden / aan 't end van 't huis / daar hunne bedsteden staan / en nemen daar hun vermaak. Zulke mannen worden booz de beste en edelmoevigste gehouden / die zonder eenige de minste tegenpraak haar wijven aan hunne bzienden leenen.

Edoch

Edoch zoo als ik boven heb aangemerkt / geene andere dan gehuwden / wonen diergelyke spullen by / waar in zy geen onbetaamlykheid ter wezeld binden. Zooz naamlyk achten de wyven zich ten hoogsten gelukkig / als een Angekkok , of Propheet / haar met zyne liefkozingen vereert; ja daar zyn mannen / edelmoedig genoeg / dat zy den Angekkok daarvoor betalen / booz naamlyk als zy zelf geen kinderen kunnen winnen; want zy wanen / dat een kind van een Angekkok booz spoediger en beter / bequaam zal zyn / om allerlei zaken te doen / als andere.

Getrouwde wyven achten zich zeer geëert als ze met een Angekkok mogen te doen hebben.

De bypfsters daarentegen en ongetrouwde dochters onderhouden veel beter de regels van zedigheid en schaamte. Ik heb nooit gezien / dat een dochter of bypfster onder hen eenige losse ongebonde verkeering met jongen maats gehad of de minste neiging daartoe getoont heeft / 't zy in woorden of daden. Geduurende de vijftien jaren / dat ik in dit Land heb gewoont / heb ik maar van twee of drie jonge vrouwenlieden gehoozt / die zich hadden laten bezwangeren / om dat zulks booz de grootste schande gehouden word. Het is aanmerkelyk / dat natuurljke betaamlykheid by hen word in acht genomen / want zy onthouden zich / van hunne nabestaanden te trouwen / zelfs in den derden graad / achtende diergelyke huwelyken onbetamelyk en t'eene maal onwettig. Daarenboven is het een berispelyke

De vrysters zeer zedig en beschaamt.

Nabestaanden trouwen niet met elkan-

aan-

aanstotelijke zaak / byaldien een jongman en een byjster / die in een huis gedient hebben / en opgeboerd zijn / zamen trouwen / zeggende / dat dezelve als broeder en zuster moeten aangemerkt en gehouden worden.

Huwe-
lyks-
plechtig-
heden.

De plechtigheden / dieze in hunne huwelijken en bruiloften in acht nemen / zijn als volgt. Als een jongman zin heeft in een byjster / maakt hy zulks aan de wederzijdse ouders en nabestaande bekend ; en als hy hunne toestemming bekomen heeft / neemt hy twee of meer oude wijben / om de bruid te halen / en als hy een stout kaarl is / haalt hy ze zelf. Zy gaan na de plaats / daar de jongman is / en brengen haar met geweld weg ; want al was het huwelyk noch zoo na haar zin / en al was zy noch zoo gaarn aan den man / zy moet zedigheidshalven zich houden / als of het tegen haar zin was / en of haar groot leed geschiede / zoo zy anders niet een quade naam hebben wil / en voor een minzieke dertele meid wil aangezien wezen. Na datze ten huize van den bruidegom gebragt is / houd zy zich eenigen tyd van hem af / en zit afgezonderd in een hoek op een bank / met hangenden hare / bedekkende haar aangezicht door beschaamtheid. De bruidegom gebruikt midlerwyl alle de welsprekentheid die hy bezit / en spaart geen liefhozingen / om haar over te halen tot het inbolgen van zijne vurige wenschingen ; en het meisje eindelyk bepraat hebbende / bewilligt zy vriendelyk in zijn ver-

verzoek; en dan gaan zy te bed / en daarmede is het
 huwelijk voltrokken en de bruiloft uit. Maar som-
 tijds kiezen zy noch een korter weg / om aan 't wif te
 geraken / namentlijk door bleeschelijke conversatie met el-
 kander te hebben / zonder toestemming der ouders. Als
 een welgegoede Inboorling zijn zoons bruid laat halen /
 geeft hy een groot festin / en deelt verscheide presenten
 uit / bestaande in lange dikke stokken / planken / messen
 en diergelyk tuig / doch zulkx geschied niet anders /
 dan daags na dat de nieuw getrouwdten het bpleger ge-
 houden hebben. Byaldien zy voor het jaar kinderen
 hebben / of sterk voortteelen / worden zy veracht en by
 de honden vergeleken. Een eerst getrouwde vrouw
 is beschaamt / datze haar maagdom voor den huwe-
 lykenstaat bezuult heeft. Hunne huwelyken zijn
 echter van geen onlosmakelyke onverbreekbare na-
 tuur / want de mannen verstopen dikwijls hunne
 wijben en zendenze heene / alsze niet met haar over-
 weg kunnen / of alsze onvruchtbaar zijn en geen
 kinderen ter wereld brengen / 't welk zy voor gro-
 te schande houden; maar als zy kinderen by haar heb-
 ben / verdragen zy veel van haar / en houden haar / zo
 lang als zy leven. Het is hier een gemeene en byna
 dagelyksche bezigheid / dat een man zijne vrouw slaat /
 en haar een paar blaauwe oogen geeft / om haar hals
 te rygheid / doch zy zijn ras weder verzoent en goede
 vrienden / zonder ooit haat te dragen / of een wrok op

elkander te hebben; want by hen is het niets met al /
dat een man zijne vrouw staat.

Als een van beiden sterft / de overgeblevene / 't zy
man of vrouw / heeft volkome vryheid / om weder te
trouwen.

Kloek-
moedig-
heid der
vrou-
wen.

De vrouwen zijn van een zeer kloekmoedige / onbertzaag-
de / sterke en stouten aart / 't welk zy voornaamlyk tonen
in haar kinderbaren; want zoo dja als ze moeder ge-
wozden zijn / gaan zy werken / en nemen haar huis we-
der waar / gansch stil weg / maar somtijds betalen zy
die dapperheid zeer duur / kostende die haar het le-
ven. Daags na hare verlossing gaan ze uit werken /
met een riem om den middel / twee of drie duim breed /
heel stijf gegozd / dien zy voor hare verlossing ook dja-
gen. Zoo dja het kind geboren is / doopt de moeder
haar vinger in 't water / en wrijft de lippen van 't kind
daarmede / of zy steekt het een brokje sneeuw in den
mond / zeggende Imekaurit , 't welk beteekent / gy
hebt een grote teug gedronken; en als zy eet / neemt
zy een beetje visch / houdt het aan den mond van 't
kind / en geeft het de hand / zeggende / Aiparpotit ,
dat is / gy hebt gegeten , en hebt my gezelschap ge-
houden. Zy snyden de nabelstreng niet af met een
mes / maar met een mosselschelp / of zy blyten ze ook
wel af met hare tanden / en als de streng droog is /
hant

hangen 3pze als een geneesmiddel tegen vergif aan den hals.

Zp houden een nachtspiegel boven 't hooft van een vrouw die in arbeid is / wanende / dat zulkis niet weinig helpt tot haar spoedige verlossing. Het kind een jaar oud zijnde / zoo beguult / beslabbert en likt de moeder het van 't hooft tot de voeten / ten einde het frisch en sterk zou mogen worden. Zp komen zelden van tweelingen in de kraam / maar wanschepzels worden dikwijls voortgebracht. In den jare 1737 verlosste een vrouw in de Baai van Disco van een pslyk monster. De ooggen stonden aan de zijde van de neus / met een lange snuit en geen ooren. In plaats van handen en voeten had het geklaauwde poten / en zeer dikke dyen. Het hooft was begroeit met hair / als dat van een rendier / en de zijden van 't hooft waren bedekt met een soort van witte huid van een visch. In diezelbe plaats quam in den jare 1739 een ander wanschepzel ter wereld / zonder hooft / met vier voeten / met lange nagels / als klaauwen / den mond op de borst en klaauwen op den rug.

Zeldzame wanschepzels hier te Lande voortgebracht.

Zp hebben de kinderen zeer teder lief / en de moeder draagt haar zuigeling / waarze gaat of wat zp doet / altijd op den rug / gebakert of liever gefrommelt in haar rok / want zp hebben geen andere wiegen hooft de-
zelbe.

De moeders dragen de kinderen op den rug.

zelve. Zp zuigenze/ tot datze drie of vier jaren oud
zjn/ en zelfs langer/ om datze in hunne tedere kind-
heid de zware kost niet verteeren konnen/ dieze gewoon
zjn/ te eeten.

Laten
de kin-
deren in
't wild
opgroe-
yen.

De opboeding hunner kinderen is iets/ waarmede zp
zich weinig schijnen te bemoeijen; want zp bestraffen
of slaan hunne kinderen nooit alsze quaad doen/ maar
latenze in alles begaan. Des niettegenstaande/ zoo
schijnenze nooit genegen te zjn tot ondeugd of fclterp/
't welk ten hoogsten is te verwonderen. Het is waar/
zp bewijzen uiterlyk juist geen zonderlinge achting booz
hunne ouders/ maar zp zjn echter altijd zeer gewillig/
om te doen/ 't geen hen bevolen word/ of schoon zp som-
tijds ook wel tegens hunne ouders zeggen/ datze het
zelfs doen konnen. Zp staan onder het opzicht der ou-
ders/ jongens zoo wel als meisjes/ tot datze trou-
wen/ wanneer zp booz zich zelven zorgen moeten/
doch zoo dat zp in het zelve huis/ of onder het zelve
dak by hunne vaders gezamentlyk met de overige maag-
schap en nabestaanden blyben wonen/ en in 't gemeen
hebben/ 't geen zp winnen/ of machtig worden.

De kin-
deren
blyven
by hun-
ne ou-
ders, tot
dat ze
trouwen.

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Hoe de *Inboorlingen* hunne overleden vrienden beweenen en begraven.

Als iemand sterft / nemen zy alles wat van hem is / als huisraad / gereedschap en klederen / en gooijen het op het veld / om dooꝝ het aanraken van 't zelve niet onrein te worden / of ten einde hen destwegen niet het een of ander ongeluk zou mogen overkomen. Daarenboven zijn alle de geene / die in het sterfshuis wonen / gehouden / om daaruit te dragen alle nieuwe goederen / die noch niet gebruikt zijn geweest / welke zy echter tegen den avond weerom halen / want zy zeggen / dat de lucht van het lijk als dan t'eenemaal verwaait is. Zy beginnen alsdan hunnen overleden vriend met een pijnlijk misbaar te behuilen en te beweenen; Dit duurt omtrent een uur lang / en dan nemen de naaste bloedverwanten het lijk op en dragen het na het graf / opgemaakt van steenen / gestapelt op een hoop / waaronder zy het lijk begraven / gedost in zijne beste klederen / en gerolt in huiden van ren-dieren of robbe-bellen / en

De Inboorlingen gooien alles wat den overledenen toebehoort, ten hui-ze uit.

Leggen
het dicht
by zyn
graf.

de beenen gebogen onder zyn lijf. Dicht by de begraaf-
plaats leggen zy zyn gereedschap / namentlyk zyn boot /
bogen / pijlen / lensen en diergelyke / en als het een vrouws-
persoon is / hare naalden / vingerhoed / en andere dier-
gelyke snuisterpen / niet dat zy geloven / dat zy die din-
gen in het land der zielen / of in een andere wezeld no-
dig hebben / maar wegens den afkeer / dien zy van die
dingen hebben / en om doo de verberfching der geheu-
genis van den overledenen hunne smert en droefheid
wegens zyn verlies niet te vernieuwen; want byaldien
zy hem te veel beklagen en betweenen / wanen zy dat hy
te meer daarom uitstaat / daar hy zich bevind.

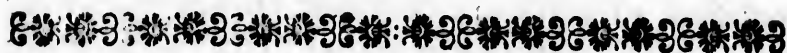
Zy achten zich zelven ontrein / byaldien zy iets aanra-
ken / dat den overleden toebehoort. Ook word hy / die
hem ten grave gedragen en onder gedompelt heeft / eeni-
gen tyd booz onrein gehouden / en durft zekeze dingen
niet doen. Ja niet alleen de bloedverwanten en nabe-
staanden van den overledenen / maar ook alle de geenen /
die in het sterfhuis hebben gewoont / zyn genoodzaakt /
om zich van zekere spijze t'onthouden / en booz een wyl
achterbolgens de bestiering der Angekkots of Godgeleer-
den / te werk te gaan.

De vrouwen wasschen haarzelven nooit / zoo lang als
de rouw duurt. Ook komen zy niet opgeschikt booz
den dag / met geblochten of opgebonden hair / maar on-
gehabent

gehabent en ongebeit / hangende het hair ober haar
aangezicht. Daarenboven moeten zy haar muts of kap
opzetten / zoo dikwijls als zy buiten de deur gaan / 't
welk zy op andere tijden niet doen / want zy geloben /
dat zy niet lang zouden leven / als zy het niet deden.

Zy betweenen hunne doden lang genoeg / want zoo
dikwijls als bzienden en kennissen van andere plaatsen
komen / om hen te bezoeken / is het eerste datze doen / in
grote doofheid te gaan zittten / en het verlies van hun-
nen oberleden bziend te betreuten / waarna zy goede cier
maken / om zich te vertroosten. Maar spaldien de
oberledene / bziend noch maagd heeft / legt hy lang ge-
noeg / daar hy gestorven is / 't zy t'huys of buiten / eer
iemand komt / en hem begraaft. Sterft iemand bin-
nens huys / het lijk word niet dooz den gewoonen in-
gang uitgedragen / maar dooz het venster ; en word zyn
levensdzaad in een tent afgeknipt / hy word achtez uit-
gedragen. Op de begravenis steekt een vrouwe een stok
in het vuur / en verbrand dezelve / zeggende Piklerruk-
pok / dat is / hier is niet meer te halen / of te doen.

Als kleine kinderen sterben en begraven worden / zet-
ten zy het hoofd van een hond dicht by het graf / wa-
nende / dat vermidz kinderen geen verstand hebben / zy
zelf den weg niet kunnen vinden / maar dat de hond de-
zelven na het land der zielen moeten geleiden.

VYFTIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne kortswylen, vermakelykhe-
den en dichtkunde.

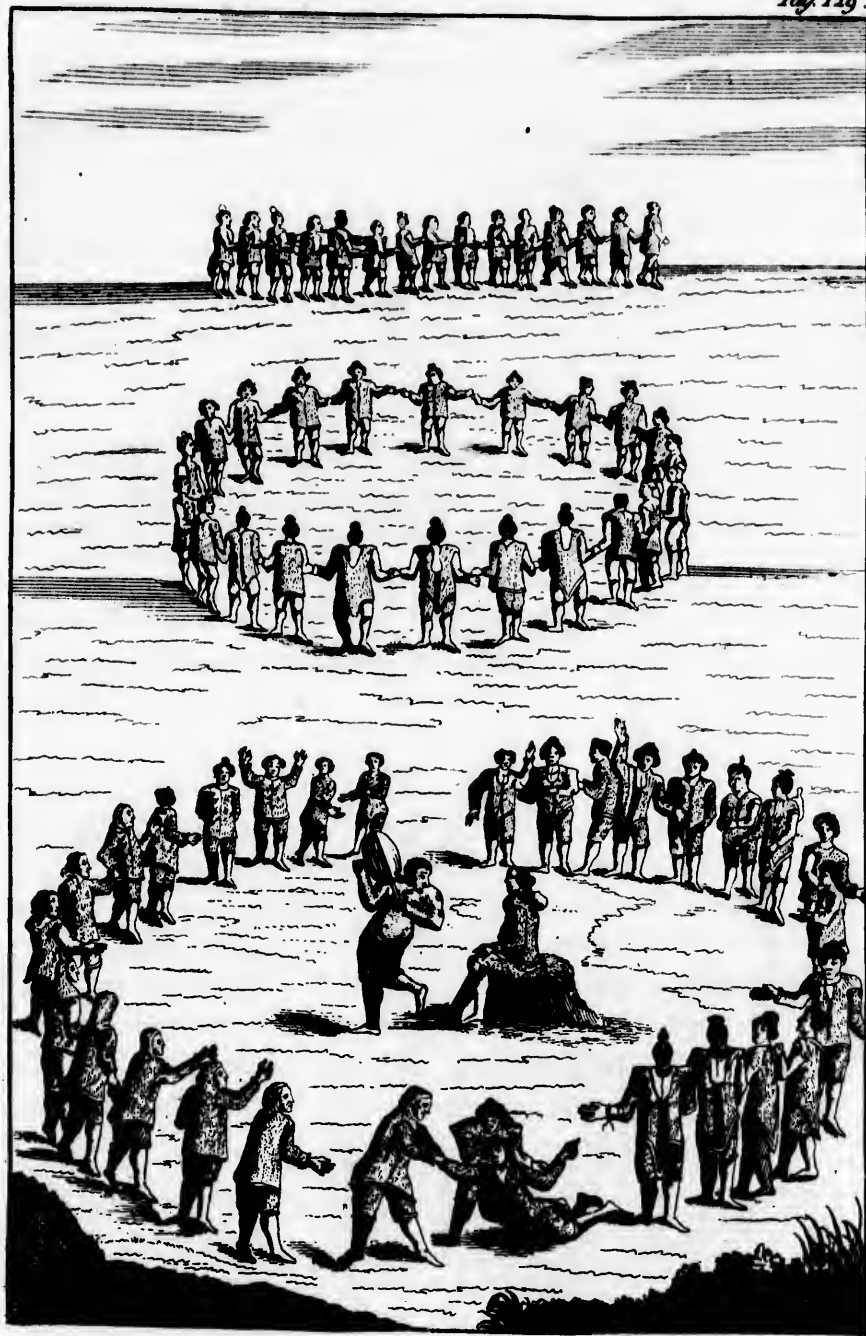
Hunne
kortswy-
le en
verma-
kelykhe-
den.

De Inboorlingen hebben verscheiderhande
spellen en vermakelykheden / om den tyd
aangenaam dooz te bzingen / als zy niets
anders te doen hebben / of als zy elkander
bezoeken / van dewelke deze de aanmerke-
lykste zijn. Als zy by elkander komen / om wat uit-
spanning te hebben / vallen zy allereerst aan 't smullen /
enullen hunne darmen met alle de lekkerste beetsjes en
het beste en keurlykste / dat het land vooztbzengt / als
bleesch van ren-dieren en robben / gedzoogt en gezoden /
en vooznaamlyk met een walvisch-staart / die zy onder de
grootste lekkernyen rekenen. Van deze dingen eeten zy
zeer gulzig / en hem / die zijne gasten onthaalt / geschied
grote eere / als zy t'huis komende / klagen zoo veel ge-
geten te hebben / datze meenen te versten.

Slaan
op een
trom-
mel.

Wanneer gesmilt hebbende / rijzen zy op / om zich wat
beweging te geven / 't welk op de volgende wijze ge-
schied. Een van 't gezelschap neemt een trommel / die
ge-

1
1
1
1
1
1

1
1
1
1
1
1

1
1
1
1
1
1
1
1
1
1
1
1

gemaakt is van een brede houtse hoepel / of van een rib
van een walvisch / overtrokken met een dunne huid /
en een handbatzel daaraan vast. Hy staat met een stot
op de trommel / en zingt liedjes / behelzende algemeene
zaken / of zijn eige afzonderlijke / en op het einde van elk
vers / antwoord het gansche gezelschap van mannen en
vrouwen.

Hy die de koddigste en belachelijkste figuren kan ma-
ken en best voor zot speelt / 't zy door zijn tronie op al-
lerhande wijze te verdraagen / zijn hoofd / lichaam en
benen in duizenderhande bochten te vringen / word voor
een snaak / of liever verstandig man gehouden / om dat
hy door zijne snaaksche en kluchtige / boertige gebaarden /
andere kan doen lachen.

Zy tonen hun verstand voornamentlyk in 't maken van
schimpdichten / en hy die zijn party overwint / word
door de overige van de vergadering zeer geprezen en toe-
gejuift. Zy aldien iemand jalouzie opvat / of wel een
wrok heeft op een ander / ontbied hy hem / of daagt hem
uit tot een tweegevecht / in zoo of zoo een byeenkomst /
om daar met hem te vechten / of liever het verschil te ver-
effenen / in 't over en weer zingen van schampere deunt-
jes ; de gedaagde wapent zich zoo goed hy kan / om zij-
ne eer te verdedigen en draagt zorge / dat hy ter bestem-
der uur en plaats verschijnt / byaldien de moed hem niet

Zyn
grote
Liefheb-
bers van
Schimp-
dichten.

Koddi-
ge soort
van twee
gevecht.

begeeft. De vrienden vergadert en de kampbechters
gekomen zijnde / houd elk zich dood stil / luisterende /
en nieuwsgierig zijnde / wat eind het gevecht nemen zal.
De uitdager treed eerst ten strydpark / en begint te zin-
gen onder het slaan op de trommel. De uitgedaagde
luistert met aandacht / tot dat zyne tegenpartij gebaan
heeft met zingen. Alsdan verschijnt hy met diezelbe
wapenen / zijne partij te keer gaande / zoo goed hy kan.
En dus zingen zy beurtswijze / zoo zoo lang als hun
boorzaad van schimpdichtjes duurt. Op die 't eerste
zwygt / word geacht / overwonnen te zijn. In dierge-
lyk schimpdeuntjes verwijten ze elkanders gebreken / en
dit is hunne gewone wijze / van wraak te neemen.

In hunne punt en Heekeldichten moet men geen gro-
te scherpzinnigheid of verstand verwachten / noch ook
niet zekere buiging / val en maat in hunne verzen / of
zelfs niet iets / dat na rym gelijkt; doch om beter daar
van te oordeelen / heb ik tot een staaltje hier by ge-
boegt een gezang van een der Inboorlingen / die eertijds
in onze kolonie gewoont heeft / onder den naam van Fre-
derik-Christiaan / gemaakt op den geboortedag van zijne
toen Koninklijke Hoogheid / Christiaan / op den 30 No-
vember 1729. Dit gezang luidt als volgt;

Am-

Amna aja aja, aja aja, enz. *Inleiding.*

Wanneer ik eens s' morgens uitging / zag ik /

Annigamma irfgeik, Amna aja, aja, enz.

Dat blaggens en wimpels waapden /

Arvall. stellilarmeta: Amna aja, enz.

En dat ze zich gereed maakten /

Opeilungarfullarmeta, Amna, aja, enz.

Om het kanon los te banden;

Erkaifeigamig og, Amna aja aja, enz.

Zo haagde ik /

Tava orkarbigaik, Amna aja, aja, enz.

Waarom zult ge schieten ?

Saag erkaisovise? Amna aja, enz.

En ze antwoorden my / om dat des Konings zoon

Tava Akkyanga, assuog Nellarmago,

Gebooztendag zou gebiert worden /

Okuine annivine nellermago, Amna aja, enz.

Die Koning zal zijn na zijn Vader /

Angune tokkopet kongingoromagame, Amna aja, enz.

En opvolgen in het Koninkrijk.

Kingoreis semmane; Amna aja, enz.

Daarop zeide ik tot mijn vriend /

Tava ikkinguntiga, Amna aja aja, enz.

Laat ons een lied maken

Pitfimik sennegiluk; Amna aja, enz.

Woo? s' Koning zoon;

Kongib imna niarnganut, Amna aja, enz.

Lied
van een
Inboor-
ling.

Want hy zal tot Koning verkoren worden.

Kongingoromamet: Amna aja, aja, enz.

Dit mijn kleine lied zal hem pynzen:

Pifingvoara una: Amna aja, aja, enz.

Men zegt / dat hy een dapper Prins is /

Ostantigirfaraet fillakartok unnertlugo, Amna aja, enz.

Laat ons verhalben byzelyk wezen ;

Tipeitsutigeik: Amna aja aja, aja aja.

Want hy zal onze Koning zyn /

Kongingoromamet: Amna aja aja, aja enz.

Da zyn baders dood.

Angunc-oy tokkoppet: Amna aja aja, enz.

Ook verbljden wy ons / om dat

Tipeitsokigogut: Amna aja aja, aja, enz.

Hy ons bemint / gelyk zyn vader doet ;

Attatatut affeigalloapatit: Amna aja, enz.

Die predikers tot ons overgezonden heeft /

Pellesille tamaunga innekaukit: Amna aja, enz.

Om ons te leeren het Woord van Godt ;

Gudimik ajokarsokullugit: Amna aja, enz.

Op dat we niet na den duivel zoude gaan.

Tongarfungmut makko inneille pekonnagit: Amna aja, enz.

Weest gelyk hy is / dan zullen wy u beminnen /

Iblile tameitit neglitsomapaukit: Amna aja, enz.

En liefhebben /

Affeigomarpaukit: Amna aja aja, enz.

En uwe knechten zyn.

Kivgakomarpautigut: Amna aja, aja, enz.

Onze boozouders zijn ook utwe knechten geweest /
Siurlit karalit kivgarimiaukit, Amna aja, aja, enz.
Gelyk als wy.

Juko: Amna aja aja, aja aja, enz.

Dat gy om ons hebt gedacht /

Ifumatigautigut: Amna aja aja, enz.

Zulk's bemerken wy zeer wel / o genadige zoon des Konings.

Nellungikalloarpagut, Kongib Niarnga ajungitlotit,
Wy hopen / dat gy wilt booztgaan met zoo te doen /
Teimatoy ifumarioitit: Amna aja aja, enz.

De Koning uw Vader heeft ons te bozen bezeten /
Kongib Angutit pekaramifigut,
Wanneer gy zult Koning zijn / en u goedgunstig genoeg
betoont:

Iblile Kongingoruit namakfimoitit, Amna aja, enz.

Alles wat we bezitten /

Tomasa pirsaugut: Amna aja aja, enz.

Zal het utwe zijn.

Piarmapotit makko: Amna aja, enz.

Wanneer Groenland zal onderwijzing gekregen hebben /

Karalit illerpeta, Amna aja, enz.

Dan zullen zy Godt beminnen en den Koning eeren.

Gud negligomaparput, Kongible nalleklugo: Amna aja
aja, enz.

Maat ons byzolyk wezen /

Tecpoitsukigila: Amna aja aja, aja, enz.

En van 's Konings zoon /

Kongiblo Niarnga, Amna aja aja, enz.

De gezondheid dinken.

Skaalia immerlugo: Amna aja, aja, enz.

Laat ons zeggen / leeft lang Christianus!

Tave okarpogut, Christian innuvit: Amna aja, enz.

En uw Geslacht.

Nullicello: Amna aja aja, aja aja, enz.

Dat uwe jaren vele zyn!

Okiutit armarlesorsuangularlutik: Amna aja, enz.

(Dit wensch ik) Frederick Christiaan, en mijn vriend

Frederik Christian ikingutigalo: Amna aja, enz.

Peter, die de eerste in Groenland gedoopt zyn.

Peder / Karalinit kockkartoguk, Amna aja, enz.

Ach! dat alle onze liederen zoo hoor God mogen wezen.

Kannokrok! Ekkarlivut ramakilit makko: Amna aja, enz.

Amna, aja aja, aja aja aja aja, hei! *Besluit.*

Ruile:
buiten,
kopen en
verko-
pen.

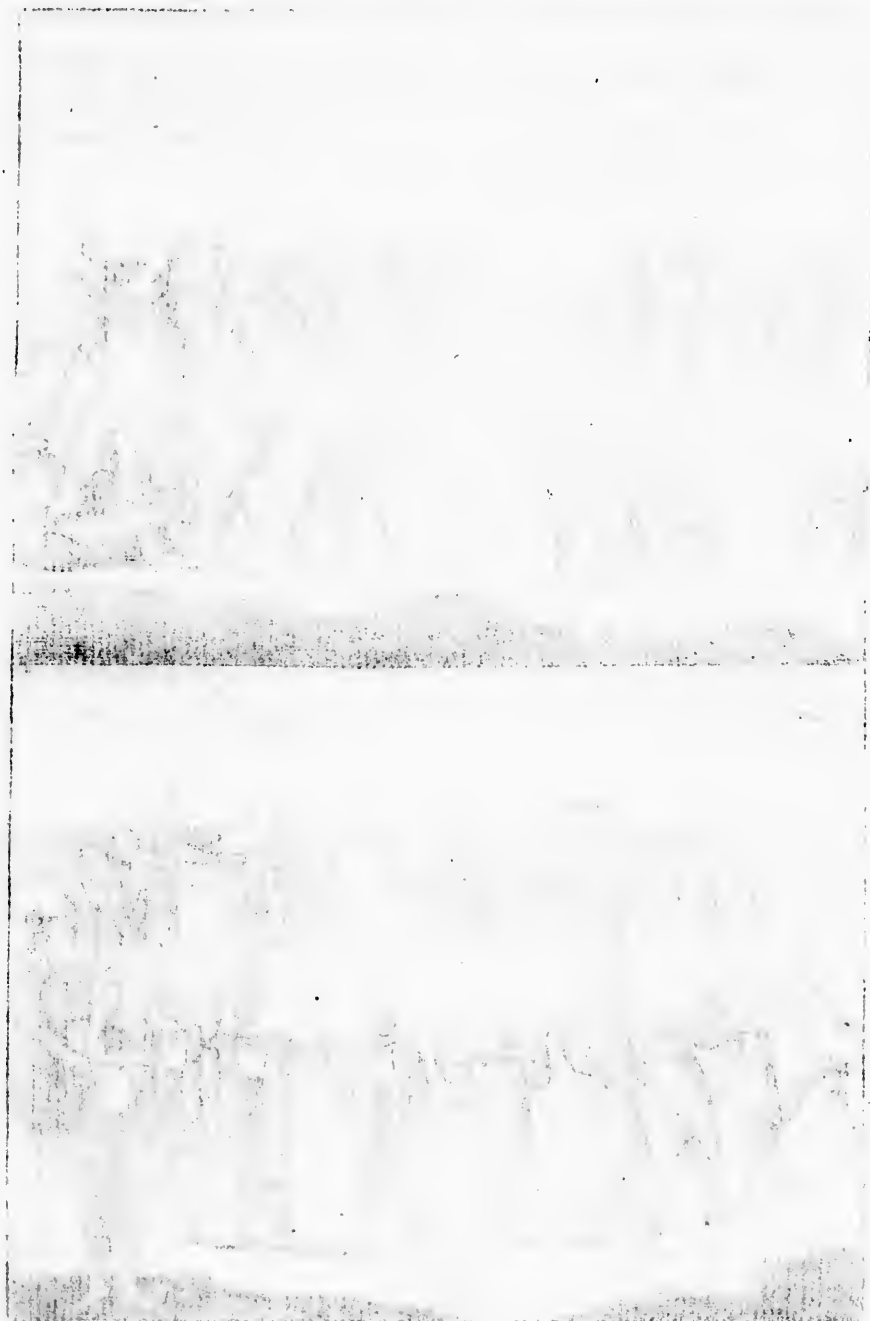
Daarenboven hebben zy een andere soort van ver-
maak / onder het zingen van allerley deuntjes / 't welk be-
staat in ruilebuiten / kopen en verkopen. Hy die de post
bekleed van trommelslager en zanger / bepleit iets te koop /
stellende het op zodanige prijs / als hy denkt / dat het
waardig is. Als iemand van 't gezelschap zin daarin
heeft / geeft hy zulkis den verkoper te kennen met een
klap op zijn bzoek / de koop is gedaan en kan niet ver-
bzoeken worden / of hy goed of quaad zy. De jongens en
meis-

yk

leend

zen.
enz.

ber-
t be-
post
oop/
het
arin
een
ber-
en
eig-

mepjes hebben insgelijks hunne bijzondere tijdhoorin-
 gen en spullen / alsze 's abonds by elkander komen. Zp ^{De jon-}
 nemen een stukje hout / met een gat daarin en van bo- ^{gens}
 ven uitgeholt. In het gat steken ze een dun spits stok- ^{hebben}
 ke / aan het end van dat stokje / is een snoertje of snaart- ^{hier 't}
 je vast gemaakt / en aan het snaartje en aan het hout ^{zelfde}
 bolletje; zp houden het stokje in de hand / en werpen ^{spel, 't}
 het bolletje / dat aan 't snoertje los neerhangt / op in de ^{welk de}
 lucht / en zoeken het in de holligheid van het stokje ^{Fran-}
 te vangen. Zp die zulks twintig malen achter mal- ^{schen}
 kanderen doet / heeft de weddingschap / of lieber het ^{noemen}
 spul gewonnen / maar die het niet doet / krijgt een ^{Bilboquet}
 zwarte streep op zijn voozhoofd / zoo dikwijls als hp ^{en de}
 mischt. Ook hebben de jongens een ander spel / dat ^{Engel-}
 van het geluk af hangt / als dat der kaarten of dob- ^{schen}
 belsteenen. Zp hebben een stuk hout / spits aan een end / ^{Vangt my}
 met een pen in 't midden / waarop het draait. De jon- ^{als je}
 gens gaan rondom zitten / en elk zet by / daer hp om ^{kunt.}
 spelen wil / en dan slaat een van hen tegen de punt van
 't hout met zijnen vinger / dat het omloopt als een com-
 pas / winnenden hp alles wat uitgezet is / vooz wien
 de punt van het hout blijft stil staan. Het spelen met
 den bal is een zeer gemeene tijdhoorting by hen / en zulks
 geschied op tweederhande wyze. Zij verdeelen zich in
 twee partypen; de eerste partyp govit elkander den bal
 toe / terwijl die van de andere partyp trachten / om dien
 van hen te krygen / en zulks geschied beurtswyze. De

De jon-
 gens
 hebben
 hier 't
 zelfde
 spel, 't
 welk de
 Fran-
 schen
 noemen
 Bilboquet
 en de
 Engel-
 schen
 Vangt my
 als je
 kunt.

Een
 ander
 spul,
 even als
 by ons
 de draai-
 borden.

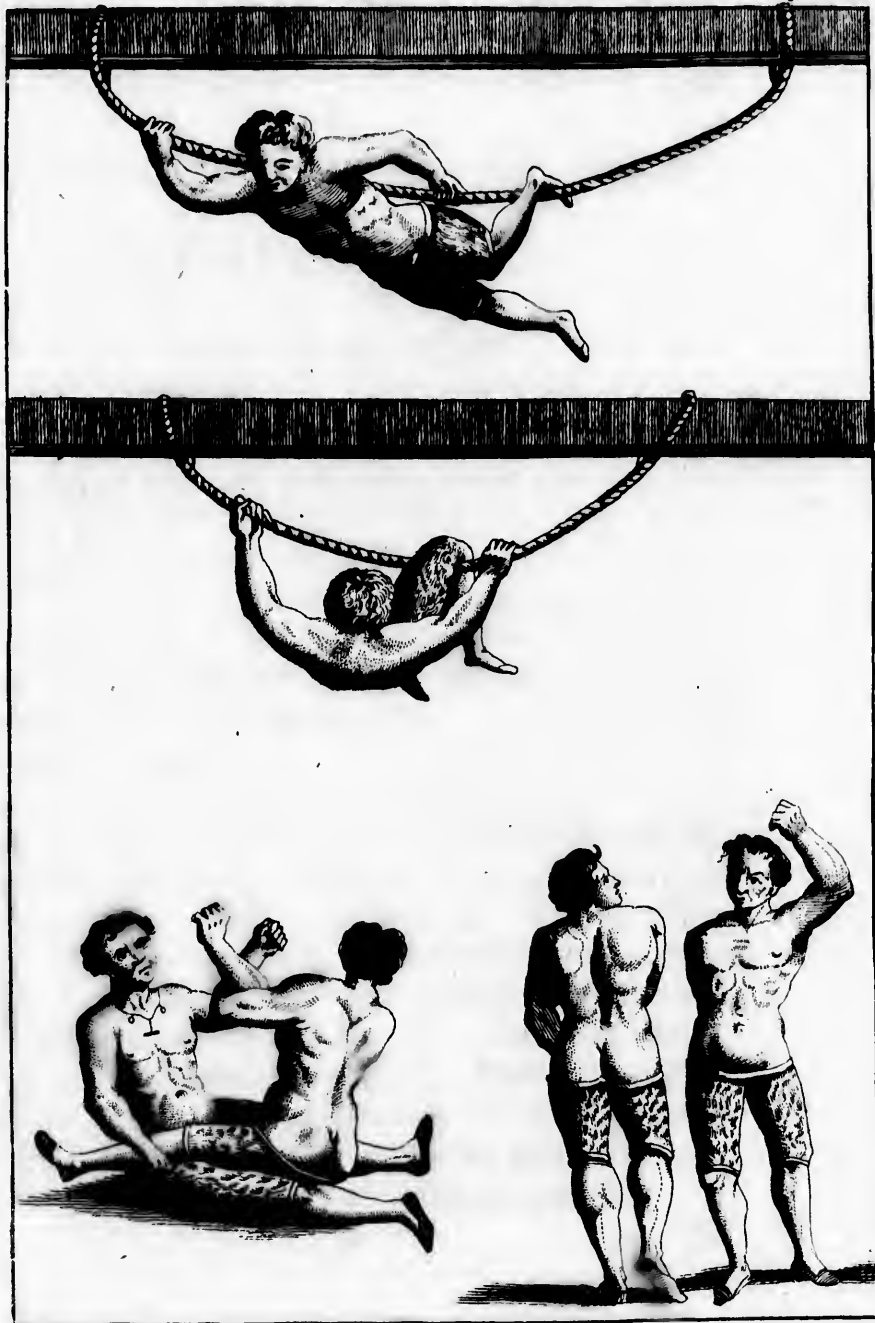
Twe-
 derhan-
 de spel-
 len met
 den bal.

twede

twede manier is als in Engeland het zoogenaamde boort-bal-spel. Zp teekenen twee plaatzen af / drie of vierhonderd schyeden van elkander / en dan als boren in twee partypen verdeelt zijnde / ontmoetenze elkander aan 't begin van de ren-baai / 't welk ter halver wege is tus-schen de twee afgeteekende plaatzen / en de bal op de grond gegooit zijnde / zien zp / wie hem allereerst krij-gen zal / en schoppen hem met de voet / elke partyp na zijne afgeteekende plaats. Hp die de gaauwste is op zijne koten / en de behendigste / schoppende steeds den bal vooz hem heene / en allereerst de afgeteekende plaats be-reikt / wint het spul. Zp zeggen / dat de overledenen dus in den hemel schopballetje spelen / als het weerlicht of als het noozer-licht' zich vertoont / 't welk zp wa-nen / de zielen der overledenen te zijn.

Oeffe-
ningen
der man-
nen.

Als hanne kennissen hen komen zien / brengen zp de dagen en nachten dooz in zingen en danssen ; en bermidz zp gaarn vooz sterk en dapper doozgaan / beproeven zp hunne sterkte / met zamen te woestelen / dat is / met kromme armen of vingers malkander vast te houde en van zijn plaats te trekken ; die zulks doet / is een waardig dapper man. De tijdhoztingen der voutwen / of liever vjsterg / bestaat in het doen van een ronden dang / houdende malkander bp de hand / onder het zin-gen van allerhande liedjeng.

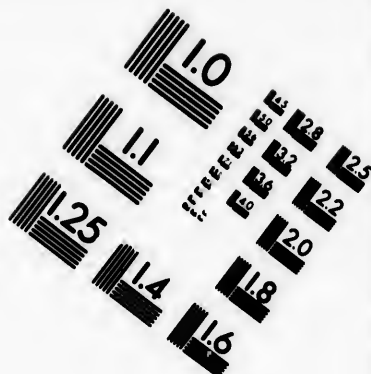
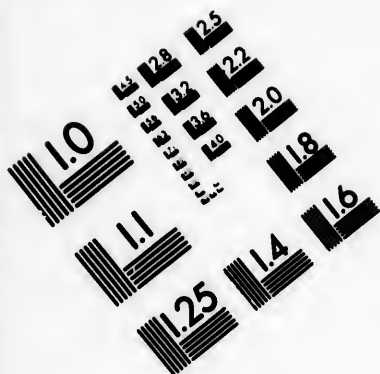
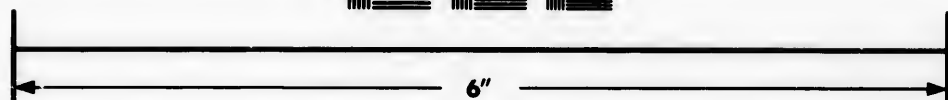
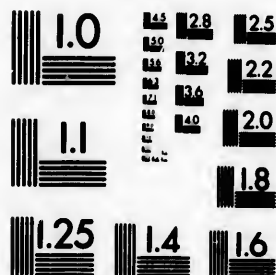

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

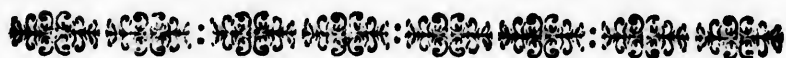
Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

1.8 2.0 2.2 2.5
3.0 3.2 3.6 4.0
4.5 5.0 5.6 6.3
7.1 8.0 9.0 10.0

10
0.1

ZESTIENDE HOOFDSTUK.

Van hunne Taal.

Alhoewel de taal der Inboorlingen geen over-
 eenkomst heeft met andere Europeaansche
 talen / dezelve schijnt nochtans eenige
 woorden van de Noren onleent te hebben /
 die eertijds een gedeelte van het land heb-
 ben bewoont; hoe 't zo verscheide woorden komen en in
 klank en in betekenis beide met dezelve overeen / als by
 voorbeeld / Kona, een vrouw; Nerriok, eten / van het
 Noordsche woord Noerri. De wortel Angelica, in
 Noorwegen genaamt Quaun, noemen de Inboorlingen
 Quaunek. De Noorlui en de Inboorlingen noemen een
 Zwambisch beide Nise. Asche in Noorwegen Aske, in
 de Staat Davis, Arkset. Een Lamp / in Noorwegen
 Kolle, in de Straat Davis Kollek. Sommige andere zwe-
 men na Latynsche woorden van dezelve betekenis / als
 Gutta een Druppel, in de Straat Davis Gutte, of Kutte.
 Ignis, vuur / noemen zo Ingnek. Verscheide andere
 wederom schijnen van het Hebreeuwsch af te stammen /
 als Appa, een woord / gebruykelyk by kinderen / bete-
 kenende zoo veel als vader / en verscheide andere.

Noor-
 weegsche
 woorden
 in hunne
 taal.

Is moe-
yelyk uit
te spre-
ken.

De uitspraak van der Inboorlingen taal / is zwaar en moeijelyk om datze zeer ras en in de keel gefozmeert word. Dooz het gansche land word een en dezelve taal gesproken / doch de uitspraak verschilt hier en daar / als verscheide dialecten / voornamentlyk in de zuidelykste gedeeltens of districten / daarze veele vreemde woorden die in de Noorsche landen niet in gebruik zijn / overgenomen hebben. Wat aanbelaugt de Angekots, of Godgelcerden / dezelve hebben een taal op zich zelven / als zy hunne bezweeringen doen / want als dan bedienen zy zich van verbloemde spreekwijzen / en de woorden in een oneigentlichen zin. Ook heeft de vrontwylke sere een afzonderlyke uitspraak / die haar maar alleen eigen is / en van die der mannen verschilt / gebruikende de zachteste letteren aan 't end der woorden / in plaats van harde / als by voorbeeld Am, voor Ap, dat is Ja. Saving, voor Savik, een Mes. Hunne taal ontbreekt in 't algemeene de letteren c, d, f, q, x. Daarenboven hebbenze veel dubbelde en onbekende consonanten / 't welke oorzaken is / dat veele van hunne woorden niet kunnen gespelt worden / zoo als zy ze uitspreken. Dooz 't overige zijn hunne uitdrukkingen zeer natuurlijk en gemakkelijk en hunne constructien en zamenstellingen der woorden zoo fraai / keurlyk en regulier / dat men zoo veel van zoo een onbeschaafde ongeletterde natie niet zoude verwachten. Hunne taal is zeer woordenryk / en van zodanigen kracht en nadruk / datmen dikwyls ver-
legen

legen staat / om ze in de Deensche overtebzengen / maar onthzeekt daarentegen woorden / om vzeemde dingen uit te drukken / die by hen niet in gebruik zijn. Zp hebben een en ook veel-leedige woorden / dat is te zeggen / woorden van maar een syllaab / en woorden van veel syllaben / en de laasten zijn wel de meesten. Hunne woorden zoo wel nomina als verba, zelfstandige naamwoorden en werkwoorden / worden aan 't end gebogen / door de termination of uitgangen te veranderen / zonder artikelen of partikelen nodig te hebben / als de Grieken en Latynen. De adjectiva volgen steeds de substantiva; doch de possessiva worden by de nomina geboegt / als de Hebreuwsche Suffixa of byvoezels / komende dezelve mede in de buigingen met de Hebreuwsche overeen. Ook hebben de naamwoorden alleen niet hunne Suffixa, maar de werkwoorden mede. Om de nieuwsgierigheid der Lezers te voldoen / heb ik hier by geboegt een lijst van sommige woorden / en een staaltje van derzelver samenboeging en buigingen.

Enkelvoudig. Meervoudig. Dubbelvoudig.

	<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>	<i>Dualis.</i>
Het menschdom /	Innuk.	Innuit.	Innuk.
Een man /	Angur.	Angutit.	Angutik.
Een vrouw /	Arnak.	Arnet.	Arnek.
Het hoofd /	Niakok,	Niakut.	Niakuk.
Een oog /	Irse,	Irfit.	Irlik.

Enkelvoudig. Meervoudig. Dubbelvoudig.

	<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>	<i>Dualis.</i>
De neus /	Kingak,	Kinget.	Kingek.
Het aangezicht /	Kinak,	Kinet.	Kinek.
De mond /	Kannek.	Kangit.	Kannek.
De tong /	Okak.	Oket.	Okek.
Een tand /	Kiut,	Kiutit.	Kiutik.
Een lip /	Kartlo.	Kartluit.	Kartluk.
Een oor /	Suit.	Siutit.	Siutik.
Een hoofdhair /	Nyak.	Nytkiet.	Nytkiek.
De borst /	Sackik.	Sackkiset.	Sackkisek.
De pjam /	Iviange.	Iviangit.	Iviangik.
Een schoutweder /	Tue.	Tubit.	Tubik.
Een arm /	Tellek.	Tellit.	Tellik.
Een elleboog /	Ikufik.	Ikivtit.	Ikivtik.
Een hand	(dat zijn de vingers) is alleenlyk <i>Pluralis.</i>		Arkseit.
Een binger /	Tikek.	Tirkerit.	Tikik.
Een nagel /	Kukik.	Kuket.	Kukik.
De buik /	Nak.	Nerset.	Nersék.
Een darm /	Innelo.	Inneluit.	Inneluk.
De dye /	Okpet.	Okpetit.	Okpetik.
De heupe /	Sibbiak.	Sibbiset.	Sibbisek.
De knie /	Serkok.	Serkuit.	Serkuk.
De scheen /	Kannak.	Kanneriset.	Kannek.

Een

Enkelvoudig. Meervoudig. Dubbelvoudig.
Singularis. Pluralis. Dualis.

Een boet / is alleenlijk *Pluralis*. Iſiket.

Een hiel / Kimik. Kimit. Kimik.

De zamenboeging der woorden met de pronomina
 possessiva / of voornaam woorden / die een bezittinge te
 kennen geven / geschied aldus ;

Enkelvoudig. Meervoudig. Dubbelvoudig.
Singularis. Pluralis. Dualis.

Een huis /	Iglo,	Iglut.	Igluk.
Mijn huis /	Igluga.	Igluka.	Igluka.
Uw huis /	Iglut.	Iglutit.	Iglukit.
Zijn huis /	Igloa.	Igloëi.	Igluk.
Zijn eigen huis /	Iglunc.	Iglunc.	Iglugne.
Ons huis /	Iglout.	Iglout.	Iglout.
Ulieder huis /	Iglurſe.	Iglurſe.	Iglurſik.
Hun huis /	Igloaet.	Igloëit.	Igloaek.
Hun eigen huis /	Iglurtik.	Iglutit.	Iglutik.

De zamenboeging van dat zelfde woord met de by-
 voegzels by de praeposities, mik en nik, mit en nit, de-
 welke van met en nut, dewelke tot en me en ne, dewel-
 ke op of tegen beteekenen / geschied aldus ;

Enkelvoudig. Meervoudig. Dubbelvoudig.*Singularis.**Pluralis.**Dualis.*

Tot het huis/	Iglomut.	Iglunut.	Iglugnur.
Tot mijn huis/	Iglumnur.	idem.	idem.
Tot uw huis/	Iglungnut.	idem.	idem.
Tot zijn huis/	Igloanur.	Igloeinut.	Igloennur.
Tot zijn eigen huis/	Iglominut.	Iglominut.	Iglungminut.
Tot ons huis/	Iglotivnut.	Iglutivnut.	idem.
Tot ulieder huis/	Iglufivnit.	idem.	idem.
Tot hun huis;	Igloaenut,	Igloeinut.	Igloaenut.
Tot hun eigen huis/	Iglomingnut.	idem.	idem.

Wat aanbelangt de werkwoorden/ dezelve zijn enkel of zamengesteld; daar zijn vijf conjugatiën of buigingen/ waar by men een zesde van afstaande woorden/ verba negativa, zou kunnen doen. Zy weten in 't geheel maar van drie tempora of tijden/ den tegenwoordigen/ voorzedenen/ en toekomenden/ en hebben zes modi of wijzen/ naamlyk Indicativus/ de aanwyzende/ Interrogativus, de vragende/ Imperativus/ de gebiedende/ Permissivus, de toelatende/ Coniunctivus, de ondervoegende/ en Infinitivus, de onbepaalde.

De voorzedenen van de enkele werkwoorden zijn deze; de eerste 3. Conjugatie of buiging eindigt in kpok, als ermikpok, hy wast zich/ aglekpok, hy schijft/ en 5.

De tweede gaat uit in rpok, als mattarpok, hy ontsleed zich; aularpok, hy gaat op reis; Ajekarforpek, hy onderwijft.

De derde eindigt in pok / waar booz een klinkletter komt / als egipok, hy werpt weg; Ingipok / hy zit neder / Akpapok, hy loopt.

De vierde heeft zijn uitgang in ek of vok, als pyok, hy ontfangt / Aglyok, hy groeit / Aflavok, hy be-
mint.

De uitgang van de vijfde is au, als arfigau, hy ge-
lijkt / angekau, hy is groot / enz.

De zesde conjugatie van de verba negativa gaat uit in ngilak, als ermingilak, hy wast niet / mattren-
gilak, hy ontsleed zich niet / pugilak, hy ontfangt niet;
egingilak, hy werpt niet weg / enz.

Buiging van een werkwoord door een doenden per-
soon volgens de eerste conjugatie in kpok.

<i>Singularis.</i>	<i>Dualis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Hy wast zich.	Zy twee wassen zich.	Zy wassen zich
Ermikpok.	Ermikpuk.	Ermikput.

Ik

<i>Singularis.</i>	<i>Dualis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Op wascht u.	Zp twee was- schen u.	Zp wasschen u.
Ermikpatit.	idem.	idem.
Op wascht onſ.	Op twee wast onſ.	Opł. wascht onſ.
Ermikpautigut.	idem.	Ermikpauſigut.
Op wascht onſ.	Zp twee wasschen onſ.	Zp wasschen onſ.
Ermikpatigut.	idem.	idem.
Ik waschulieden.	Op twee was- schen ul.	Op wasschen ul.
Ermikpase.	idem.	idem.
Op wascht ulieden.	Zp twee was- schen ul.	Zp wasschen ul.
Ermikpauſe.	idem.	idem.
Ik wasch hem.	Op twee was- schen hem.	Op wasschen hem.
Ermikpaka.	Ermikpauvut.	idem.
Op wascht hen.	Zp twee wasschen hen.	Zp wasschen hen.
Ermikpei.	Ermikpatik.	Ermikpase.
Op wascht hen.	Op twee wascht hen.	Opł. wascht hen.
Ermikpatit.	Ermikpatik.	Ermikpeit.

Uitginge van het verbum Negativum.

<i>Singularis.</i>	<i>Dualis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Op wasth sich zelven niet. Ermingilak.	Op twee wasschen sich niet; Ermingilek.	Op wasschen sich niet. Ermingilat.
Ak wasch mp niet; Ermingilanga.	Op twee was- schen ons niet; Ermingilalguk.	Op wasschen ons niet. Ermingilagut.
Op wasth u niet; Ermingilatit.	Op twee wasth u niet; Ermingilatik.	Op l. wasth u niet. Ermingilase.

De negativa worden op dezelfde wijze als de affirmativa door de personen gebogen;

<i>Singularis.</i>	<i>Dualis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Op wasth mp niet; Ermingilanga.	Op twee wasschen mp niet; idem.	Op wasschen mp niet. idem.
Op wasth mp niet. Ermingilarma.	Op twee wasth mp niet. Ermingilautinga.	Op l. wasth mp niet. Ermingilaufinga.

Op dezelfde manier worden alle de verba gebogen / hebbende de praeterita, verledene tijden en futura toekomende tijden / dezelfde byvoegzels als de presentia / of tegenwoordige tijden.

Man

Wangaande de zamengestelde woorden / verba composita, dient te worden aangemerkt / dat vermids hunne hulpwoorden zeer weinig zijn / zy in derzelver plaats gebruik maken van verscheide particula's, makende dus zamengestelde woorden / zonder dat echter die particula's ooit alleen gebruikt worden / of van eenige beteekenis zijn. Door deze samenboeging of connexie veranderen de enkele woorden / verba simplicia, hunne conjugation, by voorbeeld;

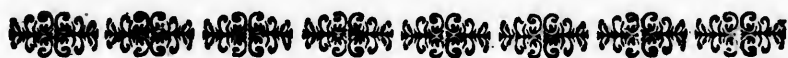
I. Als zy willen zeggen / de gewoonte hebben om iets te doen, of dikwyls iets doen, zoo geschied de samenboeging aldus; het enkel woord Erminpok, hy wascht zich / wordt door samenboeging gemaakt ermingarace, hy wascht zich dikwyls / of heeft de gewoonte / van zich te wasschen; van Kieavok, hy huilt / Kieillarau, hy huilt dikwyls / en van Aularpok, hy gaat van huis / aulararau, hy gaat dikwyls van huis.

II. Wanneer zy willen zeggen; komen om iets te doen, zoo gaan de woorden dus uit; Ermigiartorpok, hy komt om zich te wasschen; alegiartorpok, hy komt om te schrijven / en dus in alle andere samenstellingen.

Endoch daar zijn niet alleen woorden die met eene particula zijn zamengeboegt / maar zomtyds zijn 'er wel twee / drie of meer particula's by het verbum geboegt /

voegt / wanneer zy een langen zin willen uitzukken. Om die reden ondergaan de woorden en particula's ons eindig veel veranderingen en verwisselingen / wordende daarvan slechts eenige worttelletters behouden / en de overigen weggevozen en t'eenemaal verloren / of voer andere verwisselt. Zy voerbeeld / Aulifariartora suarpok, hy maakt haast / om uit vischen te gaan; hierin zijn drie werkwoorden samengevoegt / namentlyk / Aulifarpok, hy vischt / Peartorpok, ergens omgaan / en Pinnesuarpok, hy maakt haast. In het woord Aglekkinniarit, tracht gy om beter te schryven / bind men ingelyks een driedubbele samenvoeging / voer eerst aglekkok, hy schryft; 1. Pekipok, hy verbetert / en 3. Pinniarpok, hy tracht / waarvandaan komt het woord Aglekkinniarpok, hy tracht beter te schryven / en in imperativus, of gebiedender wyze / Aglekkinniarit, als boven.

H E T
G E L O V E,
E N H E T
GEBED ONZES HEEREN,

In de Tale der Inboorlingen overgezet.

A R T I K E L I.

„ O Perpunga Gud-mun Attatavnut, ajua-
„ kangitsomut, killagmik nunamiglo Sen-
„ narfomut.

A R T. II.

„ Operpunga Jesus Christusmut, Ernetuanut,
„ Nallegautimut, Annersfamt helligmit pirsok,
„ Niviarfamt Mariamit erniursok; anniartok Pon-
„ tius Pilatus-mit; Ifektitaursok, tokkorsok, il-
„ lirsorto, allernum akkartok. Ullut pingajuane
„ tokkorsonit makitok; Killangmut Kollartok;

¶ 3

„ An-

ET

„ Angume Gub tellerpiet tungane ipsiarfok; ter-
„ fanga amma tikiytsomaryok, umarsullo tokon-
„ garfullo auikfartitsartorlugit.

A R T. III.

„ Operpunga Gub Annersanut, opertokartonig-
„ lo nuname: Innungliglo helligniglo illegeinik,
„ fynderronermiglo, Timiniglo umaromartonik,
„ tokkorsublo Kingorna tokkoviungitsfokartomik.
„ Amen!

Nallekam Okausia.

Het Gebed des Heeren.

„ **A**TTAVUT killangmepotit, akkit usoro-
„ lirsuk; Nallegavet aggerle; pekorset Kil-
„ langme nunam etog tamaikile: Tunnisigun ullu-
„ me nekiksautivnik; pissarauneta aketsforauta,
„ pisinggilaguttog akeetsfortivut; Ursennartomut
„ pifitsaraunata; ajoitomin annautigut: Nallega-
„ uet, Pifarlo, ufnartorlo pigangaukit isukangi-
„ thomum. Amen.

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Godsdienst, of liever Bygeloovigheid der *Inwoners*.

Vermids de Inwoners ontrent eenen Schepper onkundig zijn / zou men hen mogen houden voor ongodisten / of liever naturalisten / die alles aan de Natuur toeschrijven / te meer om dat als men hen vraagt / van waar zy denken / dat hemel en aarde hunnen oirspzont hebben / zy doozgaans antwoozden / dat die altyd zoo zyn geweest / en datze nergens van daan zyn; maar byaldien wy gade slaan / dat ze een denkbeeld hebben van de onsterfelykheid der zielen / die volgens het gevoelen der Angekotszyn een zachte stoffe / die niet kan geboelt worden / zonder zenuwen of beenderen; en dat 'er na dit een ander gelukkiger leven is; als mede dat zy overgegeven zyn tot verscheidene bygelovigheden / en belweeren / dat 'er een geestelyk Wezen is / 't welk zy Torn-garfuk noemen / en een bobennatuurlyke macht toeschrijven / hoewel niet de schepping of booztbezenging van schepzelen / van welker oirspzont zy veel ongerpmdde beschelpke dingen vertellen; als men zulks gade staat /

De Inwoners kunnen voor Naturalisten, gehouden worden.

zeg ik / zoo geeft dit alles een soort van godsdienst te kennen / alhoewel zy zulks door hunne beestachtige domheid niet merken / of gebruik maken van het licht der natuur en het overgebleve bonkje van Gods beelt in hunne zielen / om Gods onzienlyke dingen uit de scheepselen te verstaan en te doorzien / waardoor zy dan ook / in plaats van tot de kennisse Gods en tot den waren godsdienst te geraken / ongelukkig tot veel grove bygelobigheden verballen zyn.

*Torn-
garsuk of
orakel
der In-
boorlin-
gen.*

Edoch niet tegenstaande alle deze bygelobigheden geauthoriseert zijn door / en gegrond op de waan of liever het denkbeeld / 't welk zy hebben van den zoogenaamden Torngarsuk, dien hunne Angekots, of leugen-priester houden voor hun orakel of godspreek / en in alle gelegenheden om raad vragen / zoo weet nochtans de gemeene man weinig of niets anders van Hem / dan den naam alleen ; ja de Angekots zelf zijn in hunne grilzieke misselijke denkbeelden nopen de die Wezen / onder elkander verdeelt. Sommige beweeren / dat Hy zonder gestalte of gedaante is / andere geven Hem die van een Beer ; wederom andere stellen / dat Hy een groot lichaam heeft / en maar eenen arm / en wederom andere maken Hem zoo klein als een vinger. Sommige achten / dat Hy onsterflijk is / en andere / dat een wind Hem doden kan. Zy zeggen / dat Hy zich in den afgrond der aarde onthoud / daar volgens hun gevoelen steeds

*Des-
zelfs ver-
blyf-
plaats.*

steeds een aangenaamen zonneschijn is / goet water / rendieren en vogels in overbloed. Ook zeggen zy / dat hy in het water woont; hoe 't zy / als zy aan eenig water komen / daar zy te boren niet van gedronken hebben / en 'er een oud man in hun gezelschap is / doen zy hem al lereerst drinken / ten einde de Tornzarsluk weg te nemen / dat is te zeggen / de quade eigenschap van het water / die hen zou kunnen ziek maken / of doden. Daarenboven beweerden zy / dat een Geest in de lucht zijne verblijfplaats houd / dien zy noemen Innertirrirkok , dat is / Middelaar of Beteugelaar / om dat het achtervolgens zijne bevelen is / dat de Angekots hen gebieden / zich van zekere dingen of daden t'onthouden / om geen rampen te krijgen. Volgens hunne godgeleertheit / mythologie, of uitlegging der fabelen / is 'er noch een geest / regeerder van de lucht / of liever voozloper van de dood / dien zy den naam geven van Erloersfortok , t welk beteekent een ontweiër / om dat hy de doden ontweit / en van derzelver ingewand of darmen leeft. Deszelfs gelaat / zeggenze / is zeer pslijk en verschriklijk / zijne oogen staan zeer hol en diep in 't hoofd / deszelve heeft zulke schrale magere kaken / als iemand / die van honger gestorven is.

Elk Element of Hoofstoffs / heeft zijn regeerder / bestierder / of president / by hen genaamt Innuae. De Innuae, of inwoners der zee / noemen zy Kongeuserokit,

Elk element word door deszelfs Innuae, geregeert.

van welke zy zeggen/ datze van vosse-staarten leven. Ingnerloit, een soort van zee-geesten of spoken/ waren op de rotzen/ die aan de kust leggen. Deze spoken/ zeggenze/ willen hunne Landsgenoten wegvoeren of schaken/ niet omze kwaad te doen maar om gezelschap aan hen te hebben. Tunnerloit zijn geesten/ die op de bergen wonen; de Ignorloit, of Duurige Geesten/ om dat ze t'eenemaal als vuur verschijnen/ onthouden zich aan strand op steile ruwe ongenaakbare klippen. Dit is het luchtverschijnsel/ 't welk wy de Vliegende Draak noemen. Innuarolit wanen zy een volk te zijn/ niet groter als dwergen/ of liever als Pigmeën/ aan den Oostoever van Oud-Groenland. Daarentegen zijn de Erkiglit volgens hun zeggen/ een natie van eenhijster grote reusachtige gestalte/ met snuiten/ als honden. Deze wonen insgelijks volgens hun zeggen/ op de Oostkust. Sillagikfortok is een geest/ die goed weer maakt/ en op de ysbergen woont. Nerrim Innua, of bestierder van het Leven/ om dat hy de regels/ om wel te leven/ voorschijft/ dat is te zeggen/ de spijze van zulken/ die genoodzaakt zijn/ poenitentie te doen/ en zich van zekere dingen t'onthouden. Ook schrijven zy de lucht en soort van godheid toe/ en uit vzeze van dezelfde te vertoornen/ onthouden zy zich van zekere dingen en daden. De Inboorlingen zijn om die rede zeer benaauwt en angstvallig/ zoo dat zy zich by nacht niet in de open lucht durven wagen.

Van

Van deze Innuae ontfangen de Angekots hunne Torn-
gak, of Spiritus familiaris, gemeenzamen Geest. Elke <sup>Torn-
gak, of
gemeen-
zame
geelt.</sup> Angekok heeft een Torngak, die hem alomme verzelt /
na dat hy tienmalen in 't duister zijne bezweeringen ge-
daan heeft.

Sommige hebben hunne eige overlede ouders tot hun-
nen Torngak, en andere krijgen dien uit onze natie / <sup>Van
wien de
Angekots
hunnen
Torngak
hebben.</sup> die zoo ze zeggen / hunne buuzroers losbzanden / als
hy aan den ingang van de plaats de wacht houden /
daar de Angekok zijne bezweeringen verricht. Of
Torngak en Torngarsuk beide een en 't zelve zijn / zulks
zal ik niet besliffen / doch het is zeker / dat de een van
den anderen word afgeleid. Van Torngarsuk beweeren
de Angekots, de kunst te hebben / van bezweeringen te
doen / die hen op volgende wijze geleert worden. Zoo ie-
mand begeerte heeft na het ampt van Angekok, en
lust heeft / om in de geheimnissen te worden ingewijd / zoo
moet hy zich van de oberige menschen afzonderen / allen
omwegang met dezelve vermijden en in een afgelege
plaats gaan wonen. Hier moet hy na een groten steen
zoeken / en dicht by denzelven gaan zitten / om Torn-
garsuk aanteroepen / die zonder vertoeven aan hem ver-
schijnt. Deszelfs tegenwoozdigheid verschijkt den
nieuwen candidaat zodanig / dat hy ten eersten zich
word / bezwijmt / en sterft. In dien staat legt hy drie

gansche dagen / en dan bekomt hy weder / krijgende een
nieuw leven / waarna hy zich weder na huis begeeft.

Waarin
hun
priester-
lyk ampt
bestaat.

De wetenschap van een Angekok bestaat in drie din-
gen / namentlyk. 1. Dat hy zekere bezweringen pze-
velt over de zieken / ten einde dezelve tot vorige gezond-
heid te herstellen. 2. Hy verkeert zeer gemeenzaam met
Torngarsuk, en ontfangt van hem ondezrechten / om
den volke te leeren / hoeze zich moeten gedragen / om booz-
spoedig te zijn in hunnen handel en wandel. 3. Hy word
dooz denzelven ondezrecht van den tijd en oirzaak van
iemand's dood; om wat rede iemand tot een ontydig einde
komt / en of iemand rampen of ongelukken zullen over-
komen. En alhoewel de Angekots doozgaans mistasten
en de uitkomst zelden of nooit met hunne boozzeggingen
obereenkomt / zy zijn des niet tegenstaande hy dit dom
volk in grote eere en achting / zoo dat niemand de
striktste gehoozzaamheid ooit durft weigeren aan 't geen
zy hem in den naam van Torngarsuk gebieden / bzezende
in gebal van ongehoozzaamheid / booz grote dzoefheid
en ongeluk. Onder veel andere fabelen en leugens /
maken zy drees onnozele domme armhertige schepzels
diets / datze hunne handen en voeten gebonden zijnde /
ten hemel op klimmen om te zien / wat daar omgaat /
en datze ter helle nederdalen / of nog na lager gedeeltens
der aarde / daar de bierige Torngarsuk zijn hof houdt.
Een jonge Angekok moet die reize niet ondernemen /
dan

Dan alleen op het einde van 't jaar / om dat als dan de laagste hemel / die zy wanen / de regenboog te zijn / dichtst by de aarde is.

De klucht / of liever het bedrog / word dus gespeelt. Verscheide personen vergaderen tegen den avond in een van hunne huizen / daar als het donker geworden is / en elk plaats heeft genomen / de Angekkok zich laat binden / zijn hoofd tusschen de beenen / en zijn handen op den rug. Men legt een trommel naast hem. Men sluit de vensters / men blaast het licht uit / en de vergadering zingt gezangen / die zy zeggen / dat dooz hunne boozouders gemaakt zijn. Als zy gedaan hebben met zingen / begint de Angekok te bezweeren / te pzebelen en te knozren. Hy roept Torngarsuk, deze vertoont zich op staande voet aan hem / en spreekt met hem. Dient te worden aangemerkt / dat de Angekok, om het volk te misleiden / zijn stem verandert / 't welk de al te lichtgelobige toehoozders doet denken / dat Torngarsuk met Angekok spreekt. Midlerwyl maakt hy zich zelven los / en klautert / zoo als zy geloben dooz het dak van het huis na den hemel / klievende de lucht / tot dat hy in den hoogsten hemel komt / daar de zielen wonen der Angekots Poglit, dat zijn opperste Angekots, dooz dewelke hy ondezrechting ontfangt van alles wat hy weten moet. En dit alles geschied in een oogenblik.

Be-
schry-
ving van
een *An-
gekkok
Poglit*,
en des-
zelfs in-
wyng
tot zo-
danig
aanpt.

Wat aanbelangt de Angekok Poglit, van dewelke
wy zoo eben hebben gewag gemaakt / vermits zy booz
de hoefden der geestelykheid doozgaan / en gehouden
wozden booz de uitmuntendste en schzanderste van alle /
zoo moeten zy ook dooz de minder ozdeng passeren / en
verscheide zware beproevingen doozstaan / eer en albo-
rens zy tot die hoge trap van waardigheid geraken
konnen / want niemand wozd zoo een eere waardig ge-
acht / dan die zijne leersjaren in den ozden van een ge-
meen Angekok uitgedient heeft. De proef / die hy uit-
staan moet / is deze ; Zy binden zijne handen en voe-
ten / zoo als boven is gemeld / en na dat het licht is
uitgeblazen / en zy alle in het donker gelaten zijn / op
dat niemand het schelmstuk of bedrog zou mogen zien /
komt een witte Beer in 't vertrek. Deze neemt hem
met zijne tanden by de grote toon / sleept hem langs
het strand / springt met hem in de zee / daar een Zee-
paard gereed is / en hem by zijne heimgelyke deelen vat /
verslindende hem te gelyk met den witten Beer. Nozt
daarna wozden alle zijne beenderen een booz een op de
grond gewoopen / en dan rijst zijne ziele op / die alle de
beenderen vergadert / en het gansche lichaam weder be-
zielt. De verslondene komt dan schielijk weder booz den
dag / zoo gezond en frisch / als ooit te voren / en dus is
hy gemaakt tot een Angekok Poglit.

Andere
soort van
tover-
aans.

De Angekoks wozden / zoo als wy reets hebben
aan-

aangemerkt / in grote eer en achting gehouden / zeer ge-
 liefhoofst en bemint / als een wijs nuttig dienstig volk /
 ja als het van noden is / vooz hunnen dienst rijkelijc
 beloont / maar in tegendeel is 'er een andere soozt van
 bezweerders of toberaars / vooznamentlijk stok oude
 afgeleefde wijven / die zy Illiscersut, of toberheren noe-
 men / dewelke zich zelven verzekert houden / en andere
 doen geloben / dat zy dooz de kracht van hare bezweerin-
 gen en toberpen de menschen aan goed en bloed bescha-
 digen kunnen. Deze staan niet met de Angekots in
 een en denzelven graad / want zoo dza iemand wegens
 diergelijc snood bedrijf slechts verdacht word gehou-
 den / haalt hy of zy zich den haat van een iegelijk op
 den hals / en word van elk een verfoeit / en op 't
 laast zonder eenige barmhertigheid van kant gemaakt /
 als een pest vooz het menschdom / en het leven niet
 waardig.

Daarenboven misbruiken de Angekots de lichtgelo-
 bigheid van het volk daarin / dat ze hen wijsmaken /
 alle soozten van qualen te kunnen genezen / terwyl
 ze zodanige middelen gebruiken die geen kracht ter wez-
 reld hebben / om iets ter genezinge toe te brengen / be-
 staande dezelve in het doen van bezweeringen / en het
 blazen of ademen op het lichaam der zieken / gelijkende
 hierin in allen deele de waerzeggers en de dupbelg-
 konstenaars / van dewelken Jes. VIII. 19. gesproken
 word /

*Angek-
 kots gaan
 voor
 docters
 uit, maar
 gebrui-
 ken zeld-
 zame ge-
 neesmid-
 delen.*

wozd / die daar piepten en binnens monds mompelden.

Wpaldien bygebal iemand / die onder de handen der bezweerders geweest is / tot gezondheid herstelt / of weder opkomt / zoo laten zy niet na / om zulks de kracht van hunne bezweeringen toe te schryben. Soms tijds gebuiken zy het volgende middel / om den zieken te genezen. Zy leggen hem op den rug / en binden een band of snoer om zijn hoofd. Aan de band of snoer is een stok vast / waarmede zy het hoofd van den zieken van de grond oplichten / en weder neêrlaten / sprekende by elke oplichting met zijnen Torngak, of gemeenzamen geest / over den toestand van den patient / of hy weder zal opkomen / of niet. Wpaldien nu zijn hoofd zwaar is / om te tillen / zoo is het by hen een teken des doods / of wpaldien licht / zoo is 'er hope van opkomst. Als de Angekots hunne bezweeringen doen / mag niemand zijn hoofd krabben / slapen / of een wind laten / want zy zeggen / dat zoo een schicht de toberaars / ja den duivel zelf doden kan. Na de bezriching van een bezwering word in drie of vier dagen dooz niemand enig werk gedaan. Niet tegenstaande dit alles / ben ik niet genegen te geloben / dat in deze waarzeggingen en bezweeringen eenige wezentlijke ommegang met den duivel zy / want wat my belangt / het komt my gansch klaar booz / dat het niets anders is dan leugentaal / goochelary en bedrog / waar?

waarvan de schzanderste om buil gewin gebruik maken/
werdende zp booz hunne moeiten rpkelyk betaalt. Het
kan midlerwyl niet worden ontkent / dat de bose geest
een hand heeft in dit alles / en de voornaamste of opper-
ste goochelaar is / om deze elendige schepzels geboeit te
houden en hen te beletten / datze tot de ware kennisse
Gods geraken.

Ook kunnen de Angekots de Inboorlingen diets ma-
ken / dat zp geen zielen hebben / vooznaamlyk als
zp zich in een slechten toestand van gezondheid bevin-
den / betweerende / dat zp de macht hebben / om nieu-
we zielen in hen te scheppen / midz dat zp hen rpkelyk
betalen / 't welk het bat onnozel volk nooit on-
willig is / te doen. Zp schryben de regels vooz / na de
welken het volk in verscheide geballen leven moet / en
niemand durft ooit de minste zwaarigheid maken / om
die met alle mogelyke stiptheid na te komen ; als by
voozbeeld / by aldien iemand in een huis sterft / zoo
kan niemand van den huize vooz een zekere gestelden
tijd allerhande werk doen / moetende wel vooznameentlyk
de nabestaanden en bloedbzienden van den overledenen
zich onthouden / niet alleen van zeker werk / maar ook
van zekere spijze.

Schry-
ven de
regels
voor, na
dewel-
ken het
volk
moet le-
ven.

Zoo lang als een zieke is onder de handen van een
Angekok , moet hy na deszelfs voozschyft leven / en

Regels
na de-
welke de
kraam-
vrouwen
moeten
leven.

dit zyn zy gewoon / zoo stipt te doen / dat zelfs als wy
bele van hen met onze geneesmiddelen trachten te heb-
ben / zy altijd gebzaagt hebben / wat dieët zy houden /
of wel hoe zy zich in 't stuk van eten en dzinken gebza-
gen moeten. De kraambzoubwen moeten haar onthou-
den van werken / en van zekere spijze / namentlyk van
bleesch / dat dooz haar eige mannen niet is gebangen /
of van een dier of beest / wiens ingewand niet gezond /
maar beschadigt of aangestoken bevonden is. De eers-
te week na hare verlossing eten zy niets anders dan
visch / naderhand mogen zy bleesch nuttigen. De been-
deren / die zy in dezen staat afkluiven / mogen niet by-
ten de deur gebragt worden. Na het eerste kinderbed
mag een kraambzoubw niet van 't hooft of lever van
eenig dier eten. Ook mogen ze niet eten in de open
lucht. Zoo lang als ze in de kraam leggen / hebben ze
haar water-emmers dooz haar alleen / en by aldien ie-
mand onwetend van dat water dzinkt / moet het oberi-
ge uitgestoxt worden. Hare mannen mogen in eenige we-
ken niet werken / nochte eenigen den minsten handel
doen ; zoo ook als 'er iemand ziek is / staat alles ge-
noegzaam stil / werdende na geen werk ter wereld ge-
zien. Zy mogen bloots hoofds niet eten of dzinken. Zy
trekken een van hunne laarzen uit en leggenze onder den
ronden hollen eetens bak / op dat het kind / als het een
songetje is / een goederobbe langer mag worden. Zoo
lang als het kind noch piepsong is / mogenze niets ha-
ken

ken ober den lamp. Ook mogen de bzeemdelingen geen
 buur by hen ontfteken / zonder van verfcheide andere kin-
 derachtigheden en zotternen niet te fpreken. Een Arg-
 nakagiertoko, of een bzouto / die na de regels leeft / zeg-
 gen zp / kan den ftormwind doen bedaren dooz buiten
 de deur te gaan. Zp bult haren mond met lucht of
 wind / en weder in huis komende / blaafte die uit.
 Dagt zp de regen dzuppels met haar mond / het zal
 dzooq weer maken / en verfcheide andere dingen die zp
 haar toefchrijven. Het is de gewoonte der getrouwde
 bzouwen / haar te waffchen en te reinigen / alsze de ge-
 woone ftonden gehad hebben / uit bzeze / dat by verzuim
 van dien / hare mans ziek worden en fterben zouden.
 Als het gebeurt / dat zp een lijk hebben aangeraakt /
 goojen zp zoo boozt de klederen weg / dieze toen hebben
 aangehad / en om die rede gaan zp altijd met oude kle-
 deren ter begravenis / waar in en in veel andere ge-
 woontens en plechtigheden zp met de Joden obereenko-
 men / als by boozbeeld / het beweenen van het verlies
 van haar maagdom ; het maken van fnydinge in haar
 bleefch / of ingedzakte teekenen ; het rond affcheeren der
 hoeken hares hoofds / 't welk de Heere den Joden ver-
 boden heeft. Als ik deze en verfcheide andere gewoon-
 tens gadesla / dewelke fchijnen / van de Joden ontleent
 te zijn / zoo hel ik byna ober tot het geboelen van zake-
 ren vermaarden fchijber / nopende de Amerikanen / die
 by zegt / afstammelingen te zijn van de Joden / of liever

Hebben
 veel
 Joodsche
 gebruik-
 lykhe-
 den.

van eenige der tien stammen Israëls, die in de Assyrische-gevangenig geboert en naderhand in onbekende landschappen verspreid geraakt zijn / en zulks beweert hy / om dat hy onder dezelve veel Joodsche kerkgebruikelikheden en plechtigheden gebonden heeft. Zie Espars, L. IV.

Hunne
bygelo-
vigheid.

Een bygelovigheid / zeer gemeen onder hen is / zich zelven te beladen met allerhande prullen aan hals en armen / als geneesmiddelen tegen bergif / of liever om hen boozspoedig te doen zyn in hunne ondernemingen en hen booz alle rampen en ongeballen te bewaren. Deze dingen hangen los / en slinger en gins en weër. Dezelve bestaan in brokken van half verrot hout / steenen of beenderen / nebben en klauwen van vogels / of eenig ander tuig / dat hen slechts in den zin schiet. Man deze prullen schryben zy een wonderlyke kracht toe / om namentlyk de geenen / dieze dragen / booz ziekten en ongemakken te behoeden / en hen een goeden vangst te doen / hebben. Om onvruchtbare vrouwen vruchtbaar te maken / neemen zy stukken van de zolen van onze oude verslete schoenen / en hangen ze om haren hals; want vermits zy ons booz een vruchtbarder natie houden / en van een sterker lichaamsgestalte / als zy / wanen zy / dat de kracht van ons lichaam zich in onze klederen verspreid.

Van

Dan de schepping en den oirspzongh van alle din- ^{Han}
 gen/ weten zy zeer weinig of niets te zeggen/ maar zy ^{gevoe-}
 wanen / dat alles van eeuwigheid af geweest zy/ en ^{len no-}
 steeds zoo zijn zal. Het ontbreekt hen echter in dezen ^{pande de}
 niet aan duizenderhande vertellingjes. Van den oir- ^{Schep-}
 spzongh van 't menschedom doen zy onder anderen het ^{ping.}
 volgende verhaal; In den beginne quam een man / na-
 mentlyk een Groenlander, en wie toch zou het anders
 geweest zijn/ uit den grond oprijzen/ en deze kreeg een
 wijf uit een kleine Hillock, wat het woord Hillock be-
 teekent/ weet ik niet. Van deze twee zeggende zijn de
 Inboorlingen op een rechtlijnse wijze afgedaalt. Men
 ziet zeer wel / dat deze vertellingh / hoe verbaastert
 ook/ een overblijfsel is van de ware overlevering van
 den oirspzong der menschen. Maar wat ons byeen-
 delingen aangaat/ by hen genaamt Kablunaets, dat
 is volk van vreemden afkomst, of van een zeldzamen
 oirspzongh / wy hebben geen reden ter wezreld/ om
 roem daarop te dragen; hoe 't zy/ niets kan zoo belache-
 lyk wezen/ dan 't geen zy van ons gevoelen; met een
 woord/ zy zeggen ronduit / dat wy van honden zijn
 voortgekomen; door een Groenlandsche vrouw die ter
 eener dacht en kinderen en honden teffens ter wezreld
 gebragt hebbende / de honden in eenen oude schoen
 stak en in zee liet dypben/ met deze woorden;
 Vertrekt van hier, en word Kablunaets, en dit is zeg-
 genze de rede/ waarom de Kablunaets steeds op zoo
 zijn.

zyn. Daarenboven worden zy noch te meer in dit hun geboelen versterkt / om dat het gebal wil / dat onze schep- pen de gedaante hebben van hunne schoenen / zynde rond booz de achter.

Hun
gevoelen
waar-
om de
men-
schen
sterven.

Hun geboelen waarom de menschen sterben / is niet min- der geestig; zy verhalen / dat een vrouw van hunne natie eens deze woorden geuit hebbe; Tokkolarlutik okko pil- lit, Sillarfoak rettulifaver, dat is; Laat ze na elkander sterven, want anders zal de wereld te klein worden. An- dere verhalen zulks op deze wijze; Twee van de eerste mannen twisteden met elkander; de eene zeide / Kaut Sarlune Unnuinnarluna, Innuit tokkorfarylutik, dat is; Dat het dag zy, en dat het nacht zy, en dat de menschen sterven! De tweede zeide / Unnuinnarlune kausunane, In- nuit tokkofinnatik, dat is; Dat het nacht zy en geen dag, en dat de menschen leven! Deze lang getwist heb- bende / behaalde de eerste de overwinning / het wierd dag / en de menschen stierben.

Van
den oir-
sprongk
der vis-
schen en
andere
zee-die-
ren.

Het geen de Inboorlingen verhalen nopens den oir- sprongk der visschen en andere zee-dieren / is al ruim zoo fraai / of liever belachelijk; te weten / een oud man / zeggende / was eens bezig / een stuk hout aan stukken te snijden; hy nam de snippels zorgbuldig op / wreef zich daarmee tusschen de dyen / en wierpze in de zee / waaropze onmiddelyk in visschen veranderden. Dit moet

moet verstaan worden van de visschen / waarvan zy nut en boozdeel trekken / maar wat aanbelangt de Haap / deszelfs oirspzongk word van het volgende gebal afgeleid ; Een byzouw haar hoofdhair in haar eigen water wasschende / quam 'er een stormwind op / en waaide de doek weg / waarmede zy het hair afgebeegt had / en uit de doek quam de alvernienende Haap boozt.

Zy hebben geen denkbeeld van enige verschi-
lenden staat der zielen na den dood ; zy wanen / dat
alle de overledenen gaan na het land der zielen / zoo als
zy het noemen / doch zoo dat zy aan de zielen twee ver-
blyfplaatsen aantwijzen / namentlijk sommige gaan na
den Hemel / andere na het middelpunt der aarde. De
laatste is zeggen ze / de geneuglijkste en aangenaam-
ste. Zy bebinden zich daarin een aangename vermake-
lijke landstreek / de zon schijnt daar gestadig / en daar
is een overbloedige voorraad van allerhande lekkere
keurlijke spijze. Deze verblyfplaats is slechts booz de
byzouwen / die in den arbeid sterben / en booz zulken / die
op den walvich vangst zijnde / in zee bergaan. Dit is
huune vergelding booz de rampen en ongemakken / die
zy in dit leven ondergaan hebben. Alle de andere moe-
ten met den Hemel genoegen nemen.

Hun
gevoe-
len no-
pende
den staat
der men-
schen na
hunnen
dood.

Nopen-
de Torn-
garfuk,
en des-
zelfs
Grote
Moer.

Het middelpunt der aarde / 't welk zy booz de beste
plaats van alles houden / hebben zy geschikt booz de
booz-

wooning van Torngarsuk en zijne Groot Moeder / of volgens andere door zijne Vrouw Dochter / een groot verschrikkelijk pslyk lelijk wijf / welkers beschrijving / offchoon ik die in 't Vervolg der Verhalen van Groenland, over eenigen tijd door my met den Druk gemeen gemaakt / reeds ingelascht hebbe / ik hier plaats geven zal / en is als volgt ; Zp word gezegt / in de lage of diepe gedeeltens der aarde onder de zee te wonen / en het gebied te hebben over alle visschen en zee-dieren / als Eenhoorns / Zee-paarden / Zee-honden / of robben / en diergelijke. De bak onder haar lamp / waarin de traantolie uit de lamp neerdzuipt / krielt van allerhande Zeevogels / zwemmende daarin en zwevende daar rondtom. Aan den ingang van haar woonplaats is een lijfwacht van Zee-honden / die de wacht oprekken / en schildwachten aan haar poozen uitzetten / om afte weeren het groot gedrang der geenen / die het een of ander te verzoeken hebben.

Andere zeggen / dat een vreeslijke grote hond den ingang bewaart / en waarschootwt / als een Angekok wil binnen treden / trachtende zulks op alle mogelijk wijze te beletten / zulks de Angekok den tijd moet waarnemen / als de hond slaapt / doch vermits die slaap maar een oogenblik duurt / zoo moet hy ten eersten binnen sluipen. Dit oogenblik weet niemand / dan alleen een Angekok Poglik , en dit is de rede / waarom de andere Ange-

Angekots zoo dikwijls weder t'huis komen / zonder iets te hebben uitgeboert. Dit reusachtig wijf word gezegt / maar eene hand te hebben / zoo groot en dik als een staart van een walvisch / waarmee zp iemand met een slag niet alleen dood slaan / maar t'eenemaal vergruizen kan. Maar als de Angekok haar overwint / 't welk hy doet / als hy aan haar Aglerrutut komt ; die aan haar tronie hangt te svingeren / en haar daarvan berooft / dan moet zp alle visschen en zee-dieren byp geben / die zp gebangen gehouden heeft / en deze keeren als dan na hunne gewone verblijfplaatsen in de zee.

Hoe 't zp / volgens het algemeen gevoelen kan niemand verlof verkrijgen / om by haar te komen / dan alleen de Angekots, midt dat deze daarenboven verzelt zijn van hunnen Torngak, of Spiritus familiaris of gemeen-zame Geest. Op hunne reize derwaards passeren de eerste de verblijfplaatsen van alle zielen der overledenen / die al zoo wel zoo niet beter zien kunnen / dan ze ooit op de wezeld gedaan hebben / en geen het minste gebrek lijden. Deze streek doorgedaan zijnde / komen zp aan een zeer lange / byde diepe djaaiholk / dien zp over moeten / doorgemiddel van een groot wiel / 't welk met een verbaasende snelheid draait / werdende de Angekok doorgesijnen Geest geholpen. Deze zwaarigheid te boven zijnde / ontmoeten zp een grote ketel / om levende robben of zee-honden in te koken / en ten laastten gera-

P

ken

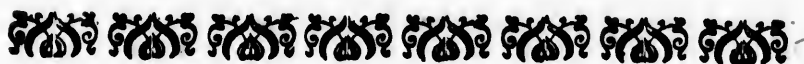
ken zy met grote moeite aan de residentie van des duibels Grote Moer. De gemeenzame Geest neemt dan den Angekok by de hand / en leid hem door de sterke wacht der zee-honden / of robben. De ingang is breed genoeg / doch de weg / die daar natoe gaat / is zeer smal / en daarenboven is 'er aan beide zijden niets om zich vast te houden; met een woord / daar zijn geen leeuvingen / en of dit noch niet genoeg ware / als men de oogen na beneden staat / zoo als men zekerlijk doen moet / om over zoo een smallen weg te geraken / ziet men in een pslijken afgrond. Binnen dezelve is het vertrek van de helsche of onderaardsche Godin / die over dit onberwacht bezoek verstoot / een verschrikkelijk ge-laat toont / trekkende heur hair uit haar hoofd. Zy neemt een natte wiek van een vogel / legt die in het vuur / en slingert daarmede onder de neus der aankomelingen waardoor deze slaauw ter neder vallen / en dus hare gevangenen worden. Maar de Toberaar of Angekok , van zijnen Torngak onbezrecht / hoe zich op dien hoogst gevaarlijken tocht te gedragen / vat heur by het hair / en roft haar zoo lang af / tot datze heur krachten verloren heeft / en t'eenemaal in onmacht legt. In dit gebecht staat zijn gemeenzame Geest niet slechts te kijken / maar hy tast haar insgelijks aan met alle zijne macht en kracht. Rondtom het aangezicht van deze onderaardsche of helsche Godin hangen de Aglerrutit, de betekenis daarvan is te binden in mijn

Zoon

Zoon's Journaal of Dagverhaal, waarban de Angekok haar zoekt te beroben; want dit de is betobering / of kracht / doo; dewelke zy alle de visch en andere zeedieren na hare heerschappij toetrekt. Zoo dja zy daarvan is berooft / ontzien de zee-dieren / die in scholen by elkander zijn / haar niet meer / en keeren met allen spoed na hunne gewone plaatzen / daar de Inboorlingen dezelve in grote meenigte vangen. Dit grote werk bezicht zijnde / keert de Angekok met zijnen Torngak, trots en opgeblazen over zijnen goeden uitslag / zoo spoedig als mogelijk / na huis / langs een effen aangenamen weg / in vergelyking van 't geen dezelve te voren was.

Wat aanbelangt de zielen der overledenen op hunne reis na dit gelukkig land / zy ontmoeten volgens hun zeggen / een scherpen puntigen steen / waarop de Angekots zeggen / datze op hunne billen na beneden glijden moeten / om dat 'er geen andere weg is / om doo; te geraken / en deze steen is met bloed besmet. Doo; deze verbloemde spreekwijze willen zy mogelijk te kennen geven / de wederwaardigheden / waarmede zulken te stryden en te worstelen hebben / die de eenwige gelukzaligheid trachten te verkrijgen.

Nopen-
de de
zielen
der over-
ledenen,

ACHTIENDE HOOFDSTUK.

Van de Sterrekunde der *Inboorlingen*, en welke denkbeelden zy hebben van de Zon, Maan, Sterren en Planeten.

Gevoc-
len der
*Inboor-
lingen*
nopende
den oir-
sprongh
der Ster-
ren en
Plan-
eten.

De denkbeelden / die de *Inboorlingen* hebben op-
gevat van den oorsprongh der hemellich-
ten / als Zon / Maan en Sterren / zijn
zeer kinderachtig / zoo niet t'eenemaal zin-
loos. Zy betweeren / dat dezelve eertijds
gewees zijn hunne voorouders / die om verscheide rede-
nen ten hemel opgenomen / en zulke glansrijke hemel-
lichten geworden zijn.

Hunne zotte vertellinkjes / nopende deze stoffe / zijn
reeds verhaalt in het Vervolg der Groenlandsche Ge-
denkschriften; maar vermits dat Boek mogelijk by
elk niet bekend is / zoo zal ik eenige van dezelve met
korte woorden hier laten volgen. De Maan is volgens
hun geboelen geweest / een jongeling / genaamt Annin-
gait, of Anningasina, die tot zuster had de Zon / ge-
naamt Malina, of Ajut. Na den laatsten naam noe-
men

men zy een aardige fraaije beballige vrouw / daar zy
achting booz hebben / Ajuna. Zy verhalen / dat deze
twee om de volgende rede ten hemel zijn opgenomen:
Daar waren eens verscheide jonge mannen en vrouwen
by een / om zich te diberteeren in een huis / gemaakt
van sneeuw / zoo als ze by wintertijd gewoon zijn te
doen / wanneer de Maan / of Anningait, die in liefde
ontstoken was jegens zijn zuster / en deze vergadering
mede bywoonde / gewoon was / alle nachten het licht
uit te blazen / om haar te liefkozen / zonder dat het ie-
mand zag / maar zy in dien verboden handel geen zin
hebbende / maakte hare handen zwart met roet / ten ein-
de het aangezicht / de handen en klederen van haren on-
bekenden minnaar daar booz te besmetten / die in 't duister
haar quam bezoeken / en ontdekte op die wijze / wie hy
was. Men weet nu / volgens hun geboelen / waarom
'er blakken in de Maan gezien worden / want vermits
hy een rok droeg van een witte huid van een ren-bier /
zoo was dezelve overal met roet besmeert. Malina of
de Zon / ging vervolgens uit / omeen weinig mos t'ont-
steken; Anningait, of de Maan deed insgelijks / maar
de blam van zijn mos wierd uitgebluscht / 't welk dan
ook de rede is / dat de Maan 'er uitziet als een bieri-
ge kool / en zoo helder niet schijnt als de Zon. De
Maan liep toen de Zon na rondom het huis / om haar
te krijgen / maar om van hem ontslagen te zijn / bloog
zy hemelwaards / en de Maan haar steeds vervolgen-

de/ deed ook zoo/ en dus volherden zy nu noch elkan-
der na te lopen/ offchoon de Zonneweg bezre boven
dien van de Maan is.

Zy geven aan de Maan een huis in het Westelyke ge-
deelte der wezreld/ daar zy zeggen/ dat hy door de An-
gekots dikwyls bezocht word. De Zon heeft volgens
hun gevoelen/ haar verblyfsplaats in het Oosten; maar
is niet te genaken ter oorzake van haar hitte/ waardoor
de Angkots heel bezre van haar moeten afblyven/ tot
geen klein hertzeer van haar/ om dat zy van hen niet
kan vernemen/ hoe het met de wezreldeche zaken is/ of
liever hoe het op de aarde al gaat.

Ook zeggenze/ dat de Maan als noch genoodzaakt
is/ deszelfs levensonderhoud op de aarde en in de zee
te zoeken/ door robben te vangen/ die voor deszelfs
herscheppling zijn gewone spys geweest zijn/ en dit doet
hy/ wanen zy/ als hy niet in de lucht verschijnt. Ja
zy maken geen zwarigheid/ te zeggen/ dat hy nu en
dan nederdaalt/ om een bezoek by hare wyven afteleg-
gen/ en haar te liefhozen/ weshalven geen vrouwe durst
gaan slapen/ op den rug leggende/ zonder alborens op
haar bingers te spulwen/ en haar buik daarmede te
wyven.

Om diezelven rede durven de vyffters ook niet lang
op

op de Maan staan steroogen / beducht zijnde / daar door
bezwangert te zullen worden. Gedurende de zong-ver-
duistering durft geen manspersoon uit zijn huis komen /
en insgelijks als 'er elipsis is in de Maan / gaat geen
vrouwspersoon na buiten / om dat zy wanen / datze
beide elkianders seer haten. De Zon doet uit blijdschap
haar pendants aan. De rede / die zy daarvan geven /
is de haat / dien zy op haren vsoeder heeft / en die zich
over deszelfs seer uitstrekt; daar integendeel de vrouwen
hier te lande / op den geboortedag van een zoon hare
pendants dragen / om dat zoo een nuttig schepzel ter
wereld gekomen is. Door 't overige wanen zy nopen-
de de Sterren / dat sommige van dezelve menschen en
andere verscheiderhande dieren en visschen geweest zijn.
Het flauwe licht van sommige Sterren schrijven zy toe
aan derzelver ecten van Dieren / en het flonker licht van
anderen / om dat deze op Leber azen. Zy geven ins-
gelijks namen aan veel Sterren en constellaties / nament-
lijk de drie zoons in den gordel van Orion, noemen zy
Siekut, dat is afgescheiden / om dat deze drie / zeggen
ze / voor hunne zielverhuizing / of herschepping / drie
eerlijke Groenlanders waren / die op zee zijnde / om rob-
ben te vangen / verdwaalt geraakten / en het strand niet
weder konnende binden / ten hemel opgenomen wierden.

De Urfa-Major, of grote Beer noemen de geenen /
die op den 64sten graad wonen / Tugto of Bendiër /
ter-

terwyl zy die in de Baai van Disco op de hoogte van 66 graden wonen / die Ster noemen Aselluit, zijnde de naam van een stok / waaraan zy hunne lyn binden / als zy robben of zee-honden schieten. Taurus, of de Stier / het tweede teeken in den Dierenriem / wordt genaamt Kellukturset, of een jagt honden / dewelke schijnen / een Beer by zich te hebben. By dit gesternte rekenen zy hunne uren des nachts. Iversuk, dat is twee personen / die om stryd tegen elkander zingen / of wel verzen opsapden / doch wel booznamentlyk om elkander te beschimpen / zijnde een soort van twee gevecht / onder de Inboorlingen gebruikelijk zoo als wy te hooren gemeld hebben. Deze twee Sterren vind men in de Constellatie van Taurus, waarvan reets gesproken is. Aldebaren of Neunerroak, dat is een Licht / dat de twee zangers bestraakt. Canis-Major, de grote Hond is by hen genoemd. Nelleraglek, 't welk een naam is van een man onder hen. Deze zeggengze / heeft een rok aan van een huid van ren-dieren. Gemini, de Tweelingen / Auriga / de Wageman / en Capella, de Kleine Bok / worden by hen genaamt Killaub Kutrak, dat is het Woestbeen des Hemels.

Als twee Sterren in conjunctie zijn / of elkander schijnen t'ontmoeten / zeggen zy / dat zy een bezoek aan elkander afleggen. Andere zeggen / dat het broutwspersonen / of liever medebijsters zijn / die malkaander
der

der wakker in 't hair zitten / of bp de tuiten batten.

Wat aanbelangt donder en blixem / zp zeggen / dat twee oude wijben in de lucht zamen in een huis wonen / die nu en dan ruzie kriggen om een dik stijf gespannen robben vel bechten / om dat het als een trommel gebzuikt / eenige gelijkenis heeft na het geraas van den donder. Certwjl deze oude wijben / zeggende / zich elkhander dug bp de ooren hebben / stoot het huis met groot gedruis en gekraak neder / de lampen raken aan stukken / het vuur en de banken vliegen gins en weer in de lucht / en dit is na hunne wijsbegeerte donder en blixem.

Hun
gevoelen
nopen
donder.

Volgens hun Sterrekundig Systema draait de Hemel rond op de punt van een bystere grote rots. De sneeuw is in hunne verbeelding het bloed der overledenen / om dat die roodachtig word / als men dezelve in den mond houd. De regen komt uit een gracht of sloot die boven in den Hemel is / want deze overbloeyende / heeft men regen.

Zp hebben geen almanakken ; of rekenen of verdeelen den tyd niet bp weken of jaren / maar alleenlyk bp maanden. Deze rekening begint / zoo dra de zon zich 's winters boven hare kim zien laat. Hier van daan tellen zp de maanden / om stipt te weten den rechten tyd / waarin allerhande visschen / zee-dieren of vogels

178. *Beschryving van OUD-GROENLAND, of eigentlyk*
gels best gebangen of gebonden worden / en daarna
schikken '3p al hun werk.

Hoe onzinnig ook deze denkbeelden zijn der Inboor-
lingen, zoo als ze in verdaad zijn / dezelve zijn nochtans
zoo belachelijk niet als de dwaze waan van Ptholomeus,
koning van Egypten, die door de walgelyke vlegeryp
der Steyrekundigen vast geloofde / dat de haireblegt van
zijne koningin Berenice in den Hemel opgenomen; en in
een gesternte veranderd was / 't welk tans noch bekend
is by den naam van Coma Berenices, of hoofdhair van
Berenice; zoo als ook niet 't geen de reizigers verhalen
van China en Oostindie, daar sommige van geboelen
zijn / dat de eklips in de zon niets anders is / dan dat
zekere duivel / spook of geest somtyds de zon opfloet /
en dan weder uitspuut.

NEGENTIENDE HOOFDSTUK.

Van den handel op de *Strāat Davis*, en of byaldien dezelve aangequeekt en bevordert wierd, eenig voordeel daaruit te verwachten zy.

De waren en koopmanschappen / die de Handel op de *Strāat Davis*.
Strāat Davis uitlebert / tot booztsetting van handel en vaart / zyn walbisch-spek / en walbisch-baarden / eenhoorns / ren-dierehuiden / robbe en bossen vellen. Deze waren plegen zy tegen onze handwerkzels en booztbezengzels van ons land te ruilen / doch wel booznamentlijk tegen rokken en hemdden van wit / blaauw / rood of gestreept lijwaad of wolle ; als mede tegen messen / handzagen / naaldens / haken of hoeken / om te vissen / brillen / spiegels en andere diergelijke snuisterijen. Daarenboven koften zy van ons allerhande hontwaren / en onder anderen ribbetjes / spazren / planken / kisten ; zoo als ook kopere ketels / en pannen / tinne borden en schotels / op alle welke goederen veel winst zat. In den beginne van onze laatste ter neerzetting

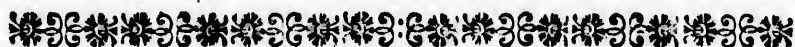
in deze gewesten / was de handel veel beter als nu / en
 byp voordeeliger; want vzeemde handelaars zedert met
 meenigte derwaards gebloeit zijnde / hebben hen met
 goederen overkropt / en ons om zoo te spreken / het gras
 onder de voeten weggemaait / verkopende sommige hun-
 ne wazen byna met schade / om slechts de Inboorlingen
 van ons af te tronen / waardoor de handel merkelyk ge-
 slapt en byna t'eenemaal verlopen is. Hoe 't zy / ik
 acht nochtans / dat byaldien wy eens meester wierden
 van dien handel / gelijk dezelve ons in allen deele alleen
 toekomt / uit hoofde van het recht / dat de koning van
 Denemarken wettiglyk heeft op die landen / als
 op eenig koninkryk / of liever pprovincie / die aan hem
 is onderworpen / de handel op de Straat Davis niet min-
 der zou uitleveren / als eenige andere / waarvan men
 niet lang geleden / een overtuigend blyk heeft gehad /
 toen op zijn majesteits uitzukkelijk bevel alle vzeemde
 handel binnen zekeren afstand aan beide de zijden van
 de kolonien verboden was. Met een woord / geven de
 ladingen van eenige schepen met visch en traan-olie uit
 Finmark, en andere met visch / traan-olie / pekelsleesch
 en boter uit Ysland en Fero, groten winst / zoo is gansch
 niet te twijfelen / of datzelve en noch groter voordeel is
 te verwachten van traan-olie / baarden / rendiere-huiden /
 vossen en robbe-bellen / die hier van meer waarde zijn /
 als die van Ysland of Fero. Daarenboven byaldien
 de voorzeggengzels en waren uit de Straat Davis eertyds
 van

van die aangelegentheid geacht zijn / datze genoegzaam
wierden geoordeelt tot onderhoud en handhabinge van
's konings tafel / waarom zoudenze dan jegenwoordig
minder wezen / gemerkt dit Land door kolonien verbeter-
gen / weder in dezelfs vorigen bloeyenden staat ge-
bragt kan worden : 't welk gansch niet onmogelyk is.

Wpaldien de oude landen / die eertijds door Noorlui Op wat
wyze de-
zelfde te
verbete-
ren.
bewoont en aangequeekt zijn geweest / op nieuw met
mensen en vee bevolkt wierden / zy zouden zonder
twyfel nu al zoo veel uitleveren / als Ysland of Fero,
aangezien de weilanden niet behoeven te wijken door de
geenen / die in de laatstgemelde eilanden gebonden wor-
den. Ik zal van zalm en kabeljauw niet spreken / als
jegenwoordig van weinig of geen belang zijnde / door-
namentlijk aan de westkust ; alhoewel ik op een geloof-
waardige wijze door de Inboorlingen onrecht ben /
dat op de zuidkust ongemeen smakelyke kabeljauw in
overbloed word gebangen. Dit gebrek kan midlerwyl
vergoed worden door den walvischvangst op de noord-
kust / en door die van robben of zee-honden op de zuid-
kust / welke visscherij na behoren behertigt / en met
pber voortgezet / ruim zoo veel winst zal aanbrenge-
n / als die van zalm en kabeljauw op andere plaatsen ;
voornamentlijk de vangst der zee-honden / die met zeer
weinig kosten kan worden ondernomen / namentlijk op
de kust met sterke netten / door middel van dwelken 'er

eenige duizenden in de Straat Davis zouden kunnen ge-
 hangen worden/ zijnde het een loutere sloffigheid/ of
 liever gebrek aan goede bestiering/ dat zulks tot nu
 niet geschied is. Men ziet hier uit/ dat de Straat Da-
 vis voór den handel zeer gelegen is/ en dat het zeer wel
 der moeite waardig zou wezen/ denzelven op te batten
 en aan te quaken/ doch men moet aan de andere kant
 ook bekennen/ dat daar weinig of niets kan worden
 uitgerecht/ zonder een geregelde maatschappij van men-
 schen van vermogen zoo wel/ als van kloekmoedigheid/
 zijnde het t'eenemaal onmogelyk en boven de krachten
 van eenig byzonder persoon/ om zich vanden handel
 meester te maken/ en denzelven na behoren voór te
 zetten.

TWINTIGSTE HOOFDSTUK.

Van de Bequaamheid der *Inboorlingen* en hunne neiging tot de kennisse Gods en den Christelyken Godsdienst, en hoe die best onder haar zou kunnen worden ingevoert.

Vermids de Inwoners uit de natuur zeer dom / bot en achtereeloos zijn / zoo hebben zy zeer weinig genegenheid / om de goddelijke waarheden / die wy hen verklaren / ter dege in acht te nemen / of te overwegen / en of schoon bejaarde luiden schijnen / de Christelyke leer t'omhelzen / zulk' geschied nochtans met een verbaazende byna onbegreppelyke onverschilligheid. Zy hebben geen denkbeeld of begrip van den elendigen toestand hanner zielen / waarin zy zich bevinden ; ook kan men hen niet recht doen begrijpen bz verwonderlyke grote barmhertigheid en onuitsprekelyke liefde / die God aan het menschdom betoont heeft in zynen dierbaren zoon Jesus Christus ; zy hebben geen aandoening ter wezeld daarvan / en bygevolg geen begeerte daarna / uitgezonderd eenige weinige. Dit verstrekt voer my tot een on-

*Inwo-
ners voor
t groot-
ste ge-
deelte
dom en
achte-
loos.*

Ze
 eer
 bygelo-
 vig.

onwederſprekelyk bewijs / dat de natuurlyke menſch niet en begrypt de dingen , die des Geestes Gods zyn ; want zy zyn hem dwaasheid , ende hy en kanze niet verſtaan , zoo als de Apostel Paulus zich uitdrukt. Maar vermids zy doorgaans zoo bygelobig zyn / dat men hen kan wijs maken / alles wat men wil / zoo zyn zy in deze grote zaak ingelyks. Zy trekken nooit in twyfel / 't geen hen van God en Christus geleert word ; maar terzelver tyd ſchiet het ook geen woztel in hun gemoed. Alles wat zy horen / gaat het ene oor in en het andere weder uit. Geen zaak ter wezeld ſchijnt by hen van die waardp te wezen / dat zy die waardig achten / te overdenken. Niets het minste verboert haar ; zy hebben geen aandoening van iets. Zy nemen alles aan / zoo als het hen word overgegeven / en zy hebben zich tot nu toe / nooit met ons in een geſprek ingelaten over geestelyke zaken / die wy aan hen hebben voorgegagen. Zeer weinige hebben die tegengeſproken / of tegenwerpingen gemaakt en wy verzocht / dezelve op te loffen. En gelyk hun gedrag zot en kinderachtig is / zoo hebben wy ons van dezelve leertwyze bedient / die men wel in acht neemt in het onderwijzen van kleine kinderen / namentlyk / de Chyſtelijke waarheden in hunne gemoederen in te pzenten door veelbuldige herhalingen / en gebruik te maken van eenboudige gelykeniſſen / die licht zyn te begripen / en deze leertwyze is / Gode zy dank / niet ongezegent gebleven. Hoe 't zy / ik heb in sommige
 be

befpeurt de werking van Gods genade in rene ernstige verbetering hunner levenswijze / zoo bezre dat zy getracht en zich beproeft hebben / om te beproeven in de kennis der waarheid die naer de Godzaligheid is / of schoon ik verplicht ben / te zeggen / dat alles nog maar een beginzel is / en geens van hen als noch vaste spijze verdoagen konnen / zoo als ik in mijne uitgegeve verhalen / die voorzeden jaar zijn uitgekomen / gemeld heb.

Het is een zaak buiten alle verschil / dat byaldien men van een gansch woest wild mensch een Chzisten wil maken / men dat alborens in een redelijk schepzel veranderen moet ; dit geschied zijnde / valt de tweede zaak zoo zwaar niet. Dit is bekrachtigt door en steunt in allen deele op de handelwijze van onzen Zaligmaker zelve. Hy begint met de aardfche dingen ; de verborghtheden van het koningrijk Gods worden door hem voorgeftelt in gelijkenissen. De eerste of voornaamste zorg / genomen in de bekeering der Heidenen / bestaat daarin / dat men alle hinderpalen moet uit den weg ruimen / die hunne bekeering beletten en hen onbequaam maken konnen / om de Chzistelijke leere te omhelzen / eer en alborens dit geschied zy / kan niets met eenigen goeden uitflag ten hunnen behoefte worden ondernomen.

Het zou niet weinig helpen ter beproeving hunner bekeeringe / byaldien zy allengskens konden gebzagt worden

Be-
hoorden
voor al-
le ande-
re din-
gen tot
een vas-
te gere-
gelde le-
venswy-
ze ge-
went te
worden.

tot een baste geregelde levenswijze / en datze zoo dikwijls niet als ze nu doen / van woonplaats veranderden / om levensmiddelen te zoeken / doch dit kan men niet hopen / booz en aleer een Chzistelyke natie zich onder hen ter neerzet / ik meen in zodanige plaatzen / van dewelken de grond goed is tot bouw en weilanden / om hen te leeren / en hen te gewennen tot een stille en ordentelyker levenswijze / als zy nu volgen.

En afgehou-
den van
hunne
dwaze
bygelo-
vighe-
den.

Ook behooren zy te zyn onder zekere tucht of dwang en afgetrokken te worden van hunne dwaze bygelobigheden / doch wel booznamentlyk van de snode bedzielingen van hunne Angekots, dat alles behoorde verboden en gestraft te worden. Myne meening is nochtans niet / dat zy met geweld gedwongen moeten worden / om onzen Godsdienst t'omhelzen / maar dat men zachte middelen moet gebzuiken. Is het niet in Christus kerk geoozloft / met omzichtigheid en behoorzlyke gematigtheid op zekere tijden en plaatzen gebzuik te maken van de Chzistelyke tucht / als een booznaam middel ter bebozdering van den aanwas van Godsbyucht en Godsdienst? Hoe veel te meer is het noodzakelyk / zich hier van diezelbe middelen te bedienen / om uit te wieden het onkruid in een land / in 't welk een nieuwe kerk staat geplant te worden / anders zou het wezen / goed zaad zaaijen onder doornen en distelen / die het goede zaad zekherlyk zouden verstrikken.

Maar

Maar vermits de voornaamste vrucht van onzen arbeid en onderwijzinge te verwachten is van de opgroeiende jeugd / zoo twijfel ik niet / byaldien goede schikkingen gemaakt en fondsen vastgesteld wierden ter opzettinge van een zeker getal kinderen in het Christelijke geloof / dat de Hemel zulks zegenen zoude / te meer om dat die arme kinderen zeer gezeggelijk / leergierig en van goeden inbozst zijn / tonende geen neiging ter wezeld tot het quaad. Ook ontbreekt het hen aan geen bequaamheid / want ik heb bevonden / dat zy niet minder schandelijk zijn / als onze kinderen. Byaldien deze gaven nu of natuurlijke talenten door de gaven der genade wierden bebozderd en aangequeekt / wie zoude twijfelen aan hunne toeneeming ende bozdering in den Christelijke gelofte / en aan het rijp of bequaam worden van die vrucht tot den vollen oogst der eeuwige gelukzaligheid ! Wat een gemakkelijke zaak zou het zijn / om die arme elendige schepzels uit hunne elende te redden / byaldien zy / die door God met rijkdom gezegent zijn / hemelsgezind / en aangedaan waren over de betwenenswaardigen toestand hunner mede schepzelen / zoo bezre dat ze van hunnen overbloed iets uit reikten / ter stichtinge van een school in deze gewesten / en ter bebozderinge van andere zeer noodzakelijke dingen !

De
voor-
naamste
vruch-
ten, van
wien te
ver-
wach-
ten.

Hoe
hen uit
hunne
onkunde
en elen-
de te
helpen.

Zijn Majesteit heeft door zijnen gewonen zeer roemruchtigen pber door den aanwas / bebozdering en uitbreiding

De
koning
geeft

jaarlyks
een aan-
zienlyke
somme
gelds tot
onder-
houd ter
Zende-
lingen.

beïdning van Christus kerk zeer genadiglyk voozzien in
het onderhoud der Groenlandsche Zendingen / dooz een
aanzienlyke somme gelds jaarlyks daer toe vast te stel-
len / welke koninglyke goedheid tot noch toe duurt / en
dooz welke goedheid de goevertierene God zijne Ma-
gesteit en het gansche koninglyke erfhuys vooz eeuwig
zegenen en belonen zal! Maar vermits een groot ge-
deelte van die giften tot onderhoud der Zendingen /
gebruikt moet worden ter bebozdering der vaart / zonder
dewelke de zending niet kan bestaan / zoo blyft 'er maar
weinig over ter bereiking van het einde en oogmerk der
zending / 't welk is de bekering der Heidenen / waartoe
jegensvoozdig niet meer dan vier Zendingen gebruikt
worden / en twee geloofs-onderwijzers / of Catechiseer-
meesters / buiten en behalven eenige weinige kinderen /
die dooz de beide kolonien onderhouden worden. Men
zyn tot nu niet in staat geweest / om grote dingen t'
dernemen / maar hebben ons moeten vergenoegen / met
hier en daar de Inboorlingen te gaan onderwijzen / die
inslyks als zy tyd en gelegentheid hadden / met hunne
familien by ons quamen / om onderwezen te worden.
Maar vermits zulks niet dikwyls geschied is / en die
onderwijzingen en bezoeken maar vooz een korten tyd
waren / ter oorzake van de onmogelykheid / om ten allen
tyde des jaars te reizen / waardoor wy hen vooz een
wyl tyds aan henzelven hebben moeten overlaten / zoo
is niet wel te denken / dat de moeite / die wy genomen
heb-

hebben/ van dien goeden uitflag geweest is/ dien dezelfde gehad zoude hebben/ byaldien in de verscheide wijke of districten Zendingen gewoont hadden. Hoe het zy/ zedert verscheide jaren zijn 'er maar tusschen de twintig en dertig besaarde en ruim honderd ongehuwde personen bequaam geweest/ om het heilige Sacrament des Doops t'ontfangen. Zoo wy onder ons geen scholen hadden/ of andere Godbzuchtige stichtingen/ ter onderwijzinge en Chzistelijke opboedinge van jonge en oude/ wat grote daden toch zouden een of twee Aeeraars konnen doen/ niet eens of tweemalen 's jaars dooz het land te reizen/ en hier en daar te pzediken? De Apostelen van Christus oozdeelden deze handelwijze niet genoegzaam/ maar nadat zy Gods woord alomme gepredikt hadden/ stelden zy Aeeraars en geloofs-onderwijzers aan/ daar zulkis nodig was/ en byaldien die heilzame handelwijze in de Straat Davis word gevolgt/ zoo zal men aan een gelukkiger uitflag niet behoeven te twijfelen.

En dit is alles/ wat ik segenswoozdig van de zaken van dat Land te zeggen heb/ latende andere oozdeelen/ of het zelve een Land is/ 't welk eenige zoogen. oplettentheit verdient/ en of deszelfs Inboorlingen gelukkig mogen worden genaamt/ of niet. Alle zaken ter dege oberwogen zijnde/ zoo zal men mogelijk ja en neen zeggen/ want zulkis is zonder tegenspraak in beide

de die opzichten t'eenemaal waar. Wat het eerste belangt / het kan op zijn best niet anders aangemerkt worden / dan als een droebig / naar / elendig landschap / immers deszelfs grootste gedeelte / namentlijk het gansche district landwaards in / 't welk gestadig met ys en sneeuw bedekt is / die nooit smelt / en derhalven niet kan worden bewoont. En wat aanbelangt het oberige gedeelte aan de Zee-kant / het meeste legt woest en onbewoont; maar men zou hier weder mogen zeggen / dat gelijk het eerste gedeelte / gelegen diep landwaards in / niet kan worden verholpen / het laatste gedeelte aan de Zee-kant / noch rangs door het oprichten van kolonien / en het aanneken van den grond tot deszelfs vorige staat van vruchtbaarheid weder gebragt kan worden / ja tot een goeden boosdeelig land / midst dat de districten / die boosmaals bewoont zijn geweest / op nieuw ten besten aangelegt en bevolkt worden. Ik zal niet spreken van de grote schatten en rijkdom / dien de Groenlandsche zeën in zich bevatten / en die om zoo te spreken / onuitputtelijk zijn.

Van het land zal ik overgaan tot de Inboorlingen, die elk zal denken / dat meer elendig dan gelukkig zijn / door dien ze niet alleen zijn beroofd van de ware kennisse van hunnen Schepper, maar daarenboven de meesten een arm verachtelyk leven leiden. De kennisse Gods is zonder twyfel dat geen of liever het eenigste / 't welk men zeggen kan / dat den mensch wezentlyk gelukkig maakt,

ge.

gelijk dooꝝ gebrek van die kennisse iemand is de elendigste van alle schepzelen. Maar wie zou durben ontkennen / dat 'er menschen gebonden worden / noch elendiger en heillozer als deze? Ik spreek van zulken / die met de ware kennisse Gods gezegent / hem die gehoorzaamheid weigeren / waartoe hy als onze Schepper en onderhouder / en wegens onze verlossing / en duizend andere byzondere goedertierenheden in allen deele gerechtigd is / en die hy dan ook in zijn Heilig Woord van ons eischt. Zoo wy de levenswijze der Groenlanders, die wy elendig en verachtelyk noemen / vooꝝ zoo veel het zedelyke / aanbelangt / vergelyken met die van sommige zoogenaamde Chyistenen / ik ben beducht / dat zy hun op den dag des oordeels beschaamt maken zullen. Want offchoon zy geen wetten hebben / zy doen noch, lang dooꝝ het licht der nature / of liever van natuure de dingen, die der wet zyn. Deze de wet niet hebbende, zyn haartzelven een wet, zoo als de Apostel Paulus zich uitspreekt. Wat gedachten toch moet men hebben / als men met bedaarde zinnen gadeslaat de overheerschende hertstochten / de onverzadelyke schraapzucht / gierigheid / bovenmarige staatzucht en hovaardy; het prachtig en wellustig leven; den haat / nyd en onderlinge verbolgingen boven en behalven andere en onzalige ondeugden en lasters der meeste Chyistenen? Kan iemand wel anders denken / dan dat zulke quaadboeners / die t'eenemaal van den rechten weg zijn afgedwaalt /

dwaalt / booz de ongelukkigste van allen moeten gehouden worden? Terwijl aan de andere kant de Inboorlingen in dat Land, mag ik zeggen / hun leven doorbrengen en slyten in een natuurlijke onnozele eenvoudigheid. Hunne begeerte gaat niet verder / dan tot noodzakelyke dingen die zy onmogelyk ontbeeren konnen. Pracht en hobaardyp zyn zaken / by hen onbekent; haat / nijd / en vervolging plagen hen nooit; de een zoekt over den anderen geen heerschappyp te voeren. Met een woord / elk is vergenoegt en acht zich ten hoogsten gelukkig met zyn eigen staat en toestand / zonder booz nodeloze zorg gemartelt en gequelt te worden. Is dit niet het grootste geluk van dit leven? O gelukkig volk! Wat kunt gy beter wenschen / dan 't geen gy reeds bezit? Hebt gy geen rijkdommen / de armoede ontruft u niet. Hebt gy geen overbloed / gy lijdt geen gebrek. Is 'er geen pracht of hobaardyp onder u / gy hebt daarom booz geen kleinachting of smaad te vrezen. Is 'er geen adeloom of hoge rang onder u / gy weet van geen slaverny of dienstbaarheid. Wat is 'er toch zoeter en aangenaamer / als de goude Wyfheid? Is 'er wel groter geluk te bedenken / dan vergenoeging? Doch een ding ontbreekt u noch / ik meen / de zaligmakende kennisse Gods, want dit is het eeuwige leven, dat zy kennen den eenigen waarachtigen God, ende Jesum Christum, dien hy gezonden heeft, en dit is 't geen wy u aanbieden in de prediking van het Heilig Evangelium.

De grote God nu, die het Licht uit de duisternisse heeft doen voortkoomen, verlichte uwe herten; en bestrale u met het licht der kennisse van deszelfs heerlyke verschyninge in en door JESUM CHRISTUM! Dat hy uwe zielen verlosse van de slaverny des duivels, en van de zondige lusten en begeerlykheden des vleeschs, gelyk gy vry zyt van lichamelyke dienstbaarheid, op dat gyliden altyd vry moogt zyn in den Heere, beide na ziel en lichaam, Amen!

E I N D E.

2

at
in
let
it-
m-
en
en
ig
e-
un
un
de
lg
en
ge
at
er
en
s,
n
en
et

n
ht
e-
y
es
p
n

